

Feladatgyűjtemény

2. osztály

Nemzeti Tankönyvkiadó,
Budapest

ALKOTÓSZERKESZTŐ
Zsolnai József

ÍRTÁK

Csizmazia Sándor, Csizmazia Sándorné
Horváth Éva, Kiss Éva, Kovács Zoltán
Mezei Éva, Sárdi Edit, Szabó Eszter
Orosz Zsuzsa, Zsolnai Józsefné, Máté Magdolna

BÍRÁLTÁK

Baloghné Dr. Zsoldos Julianna
Dr, Cservényák Lászlóné, Csonka Csabáné

ÁTDOLGOZTÁK

Csizmazia Sándor Csizmazia Sándorné
Kiss Éva Máté Magdolna Szabó Eszter Sárdi Edit

FELELŐS SZERKESZTŐ

Boldizsárné Kovács Gizella

© Csizmazia Sándor, Csizmazia Sándorné, Horváth Éva, Kiss Éva,
Kovács Zoltán, Mezei Éva, Sárdi Edit, Szabó Eszter,
Orosz Zsuzsa, Zsolnai Józsefné, Máté Magdolna
Nemzeti Tankönyvkiadó Rt.
All rights reserved. – Minden jog fenntartva.

ISBN 978-963-19-5358-9

Nemzeti Tankönyvkiadó Zrt.
a Sanoma company

www.ntk.hu

Vevőszolgálat: info@ntk.hu

Telefon: 06-1-880-49-88

06-1-880-49-89

Nemzeti Tankönyvkiadó Zrt.

A kiadásért felel: Kiss János Tamás vezérigazgató
Műszaki igazgató: Babicsné Vasvári Etelka

**Olvasás,
szövegelemzés,
önművelés**

Az olvasás tempójának és pontosságának fokozása írásvetítővel felvillantott szavak olvastatásával

A gyors szemmozgás gyakoroltatása

1. Látószögnövelő gyakorlatok, nyomdatechnikailag hibás szavak olvasása

Megjegyzés:

Az alábbi szópiramisok (mondatok) a látószög növelésére és a nyomdahibás szavak felismerésének gyakorlására egyaránt alkalmasak. Ha az utóbbi tevékenység gyakorlására használja fel a nevelő, akkor a szósoroknak az alsó vagy a felső részét takarással célszerű kivetíteni az írásvetítőn.

a) Olyan szavakat olvashattok, amelyek rokoni kapcsolatokat jelentenek. Olvassátok el őket!

aa)	vő	ab)	húg
	apa		anya
	férj		nővér
	após		nagyi

b) Állatok neveit villantom fel. Melyek azok? Hol élnek?

ba)	hal	bb)	cápa
	rák		béka
	pióca		bálna
	polip		delfin
	kagyló		teknős

bc)	ló	bd)	kos
	juh		liba
	tyúk		kakas
	kacsa		tehén
	pulyka		disznó

c) Állatok hangját utánozzák a szavak. Melyek azok?
Olvassátok el a felvillantott szavakat!

ca)	búg	cb)	röfög
	ugat		gágog
	dong		mekeg
	béget		nyerít
	csipog		nyávog

d) Városneveket jelentenek a szópiramisok. Olvassátok el!

da) ÓZD	db) VÁC
PÉCS	EGER
GYŐR	PÁPA
GYULA	TOKAJ
KOMLÓ	SOPRON
SZEGED	KŐSZEG
SZOLNOK	MISKOLC

e) Elárúsítóhelyek neveit láthatjátok a szóoszlopokban.
Olvassátok el! Miket lehet bennük vásárolni?

ea)	eb)
ABC	BIZSU
PIAC	VASBOLT
PÉKSÉG	DIVATÁRU
KÖZÉRT	RÖVIDÁRU
TEJBOLT	MÉTERÁRU
CSEMEGE	ILLATSZER

f) Női neveket és egyben virágokat is jelentenek az alábbi szópiramisok szavai. Olvassátok el!

fa)	VIOLA	fb)	RÓZSA
	DÁLIA		PÁLMA
	VIRÁG		BORÓKA
	ŐSZIKE		JÁZMIN
	AZÁLEA		NÁRCISZ
	HÓVIRÁG		HAVASKA

Megjegyzés:

Érdekes utónevekről és eredetükről olvashattok bővebben:
Ladó János: *Magyar utónévkönyv*. Akadémiai Kiadó. Bp.,
1972. 2561.

g) Járművek neveit láthatjátok villanásnyi ideig. Olvassátok el!
Hol közlekedhetnek?

ga)	szán	gb)	hajó
	vonat		kenu
	kordé		komp
	szekér		uszály
	kamion		csónak
	villamos		gőzhajó
	autóbusz		vitorlás

h) A szópiramisok napok és napszakok neveit tartalmazzák.
Villanásnyira láthatjátok azokat az írásvetítőn. Olvassátok el!

ha)	kedd	hb)	este
	hétfő		éjjel
	péntek		hajnal
	szerda		alkony
	szombat		délután
	vasárnap		pirkadat

i) Tündérmesék gyakori szereplőit olvashatjátok az alábbi szópi-ramisokban.

ia)	törpe ördög táltos tündér sárkány varázsló vasárnap	ib)	óriás paripa király remete mostoha pirkadat királyfi
-----	---	-----	--

j) Kérdéseket vetíték egyre hosszabb mondatokban.
Olvassátok el! Röviden válaszoljatok rájuk írásban.

ja)	Hol laksz? Hogy hívnak? Ki a barátod? Van testvéred? Napközis vagy?	jb)	Van öcséd? Van húgod? Van bátyád? Van nővéred? Hol ebédelsz? Mi a beceneved?
-----	---	-----	---

Megjegyzés:

Egy alkalommal egy „piramist” célszerű elolvasatni. A feladatokban szereplő szavak (kérdések) soronként vetítendőek. Az egy villanással befogott szómennyiség megértésének ellenőrzését javasoljuk a vetítés után szóban kérni vagy azonnal leíratni.

2. Jel- és szókeresés

a) Egy-egy betűvel bővültek a szavak. Melyekkel? Írjátok le!
(Mondjátok!)

aa)	út	-	kút	ab)	út	-	túr
	köt	-	kört		eső	-	erős
ac)	ír	-	sír	ad)	öt	-	tör
	túr	-	túró		sor	-	bors

ae) ár	-	sár	af) ág	-	gát
lég	-	elég	lap	-	talp
ag) ág	-	rág	ah) ár	-	sár
fán	-	fánk	rák	-	kárt
ai) öt	-	tőr	aj) sí	-	sík
köt	-	kört	pék	-	kópé
ak) lom	-	álom	al) rút	-	túró
sereg	-	serleg	kapa	-	kalap
am) lap	-	alap	an) tol	-	bolt
alak	-	halak	evez	-	vezet
ao) alak	-	salak	aö) hajó	-	sóhaj
érem	-	érdem	róka	-	karót
ap) csíp	-	csípő	aq) fóka	-	fióka
ajak	-	kajak	bort	-	borít
sora	-	sorsa	éber	-	ébred
ar) ékes	-	kékes	as) kend	-	kendő
teve	-	telve	álom	-	látom
árad	-	várad	alak	-	lakat
at) keret	-	kertet	au) örök	-	török
port	-	sport	kész	-	széke
édes	-	érdes	karó	-	tarkó
aü) ásít	-	fásít	av) örök	-	török
koca	-	kocka	lába	-	tábla
avas	-	havas	alom	-	lomha
aw) alap	-	kalap	ax) alma	-	malac
árok	-	ártok	erőd	-	erdőn
pára	-	párna	mert	-	terem

b) Keressétek meg a szóhalmazban a kiemelt szót! Hányat találtok?

ba) *karom*

károm karom korom
karom kérem karom

bb) *gondol* gondol gondol gombol
horgony gomba gondol

bc) *dongó* bongó dongó hordó
bordó kongó dongó
dongó donga bomló

c) Hányszor olvashatjátok a kiemelt szórészt a szavakban?
Keressétek meg!

ca) *fon* telefon vontató elefánt
hajfonat halom forma

cb) *áll* állat hála álom
talált állam állomás

cc) *ház* háztartás lázas mázas házas
hazahív galambház házasít

cd) *tó* ajtó tócsa tűzoltó tető
autó biztosító vontató holló

ce) *vas* olvas vasaló talpas havas
vastag falas szarvas hamvas

cf) *krém* fogkrém kémlél májkrém
remél arckrém kemény
kémény lepény tenyér

d) Hány helységnévben olvashatjátok a folyók nevét?

da) *Duna* Dunaföldvár Drávaszabolcs Buda
Drégelypalánk Dunakeszi Dunapataj

db) *Sió* Sárbogárd Sajószentpéter Siófok
Sikonda Simontornya Siklós

dc) *Tisza* Tokaj Tiszafüred Túrkeve
Tiszalök Tiszaföldvár Tiszapalkonya

h) Melyik az a betű, amelyik mindegyik szóban megtalálható?

ha) csiga ürge agár
zerge rigó fogoly
- g -

hb) mekeg mutat számol
emel mesél motoz
- m -

hc) varr illan lobban
hall dobban lappang
- a -

hd) kedves tüzes kecses
sudár sekély sápadt
csökönös
- s -

i) Férfi utóneveket vetíték ki. Keressétek meg azt a betűt, amelyiket mindegyik név tartalmazza!

ia) József Hugó László Leó
Lóránt Miklós Zénó Flórián
- o -

ib) Tibor Viktor Orbán
Nándor
Norbert Krisztián
Oszkár Tivadar
- r -

ic) János Iván Gábor
Máté Bánk Károly
Bálint Lukács
Barnabás
- á -

id) Zsolt Pál Vilmos Gyula
Flórián Kornél Kálmán
Szabolcs
Szilveszter
- l -

j) Melyik az a szórész, amelyik mindegyik szóban megtalálható?

ja) hasad tagad szakad
rangadó vigadó
- ad -

jb) bálna tálal bálvány
álom bálozás
- ál -

jc) alom malom lomha
birodalom riadalom
- lom -

jd) korom karom várrom
iromány romlott
- rom -

je) vért sérv miért kér
vércse véradó
- ér -

jf) fagy nagy agyar ragyog
hagyma kagyló magyar
- agy -

jg) sár kár már vár
tár áru bár márt
-ár-

jh) még elég vendég éget
vég feleség béget téged
- ég -

Megjegyzés:

Egy órán 2-4 feladatot célszerű megoldani. A vetítés feladatonként történjen! Többször megismételhetők, és rövid ideig kell kivetíteni a gyakorlatokat.

3. Hibakeresés

a) „Újkeletű” foglalkozásneveket vetíték ki. Hány hibát találtak bennük? Az aláhúzott szavakat figyeljétek!

aa) <u>kötő</u>	ab) <u>szövő</u>	ac) <u>vájár</u>
kötő	szövő	vájár
kölő	szövő	vájár
kötő	zsövő	vajar
kőtő	szövő	vájár
kötő	ssövő	vájár
ad) <u>marós</u>	ae) <u>régész</u>	af) <u>szakács</u>
marós	régész	szakács
marós	régész	szakacs
maróz	régész	szakács
marós	régész	szakásc
marós	régézs	szakács
manós	régész	szakács
ag) <u>cukrász</u>	ah) <u>fodrász</u>	ai) <u>hegesztő</u>
cukrász	fodrász	hegesztő
cukráss	fodrász	hegesztő
cukrász	fodrász	hegesztő
cnkrász	fodrász	hegesztő
cukrász	fobrasz	hegesztő
cukrázz	fodrász	hegesztő

aj) <u>gépíró</u> gépíró gépíró gépíró gépíró gépíró gépíró	ak) <u>üvegívó</u> üvegívó üvegívó üvegtívó üvegívó üvegívó üvegívó üvegívó	al) <u>hengerész</u> hengerész nengerész hengerész héngerész heugerész hengerész hengérés
---	--	--

b) Az egymás alatti, látszólag azonos betűcsoportokban kell a hibákat megszámolnotok. Hányat találtok?

ba)

<u>abd</u>	<u>bed</u>	<u>cdb</u>	<u>efg</u>	<u>fhg</u>
adc	bed	edd	efg	fgn

bb)

<u>BLM</u>	<u>NOT</u>	<u>VKH</u>	<u>ZOT</u>	<u>EÉI</u>
BLM	MOT	UKH	ZOL	EÉL

bc)

<u>Bdce</u>	<u>Hocc</u>	<u>Ztmv</u>	<u>Hkoi</u>	<u>Ctlh</u>
Bdce	Hocs	Zlmv	Hkoi	Cthh

bd)

<u>ALlo</u>	<u>EÉnu</u>	<u>VToö</u>	<u>CFoi</u>	<u>MNit</u>
ALlo	EÉnu	VToo	CFoi	MNIit

c) Azonos betűkből építkeznek az egymás alatti szópárok. Melyek nem? Keressétek a hibákat!

ca)

rokka	karám	forma	kavar
karok	márka	torma	vakar

cb)

kacsó	arasz	aprít	verem
csóka	saraz	papír	merev

cc)

posta	tárcsa	karó	torna
tapos	társak	róka	torta

cd)

csatár	oltár	szekér	torok
tárcsa	tárol	ékszer	kotor

ce)

korpa	lakás	ablak	redőny
kapor	sálak	kalap	ernyő

d) Azonos betűkből alkottuk a szavakat. Melyik közöttük a „kakuktkojás”? Keressétek meg a szóoszlopokban!

da) db)

repsz
szerep
persze
retesz

dc)

körte
törek
töret
köret

csóka
csákó
kacsó
ócska

dd) de)

meszel
szemle
szemel
zsemle
meszet

df)

kaszál
szálka
kalász
számla
szálak

kántor
torkán
tortán
kontár
tárnok

e) Régebben keletkezett foglalkozás neveket vetíték ki. Hibaválasztat a feladatokat. Hány hibát találtok a szósorban? Az aláhúzott szavakat figyeljétek!

ea) pék ács óras festő tímár
pék acs óras feztő timár

eb) ötvös kádár szűcs szabó molnár
ötvös kábár szűcs szadó molnár

ec) halász csikós juhász gulyás kondás kovács
halász csikós juhász gutyás kondás kovács

ed) cipész takács bognár vésnök kalapos borbély
cipész takács doguár vésnök katapos borbély

Megjegyzés:

Egy órán 2-4 feladatot célszerű megoldani. A vetítés feladatként történjen! Rövid ideig, többször mutathatók a szavak.

4. Szinonimakeresés

a) Keressétek ki a szóhalmazból a kiemelt szóhoz hasonló jelentésű szavakat! Hányat véltek hasonlónak?

- aa) felel ír válaszol mond felesel
- ab) hajnalodik pirkad hajlong virrad világosodik
- ac) rejt dug jelez bújtat leplez selejt
- ad) csavarog tekereg dereng csavaros furfangos kószál
lófrál
- ae) csillogó kápráztató sima fénylő tündöklő villanó
- af) kíváncsi tréfálkozó kívánó csintalan leleményes
érdeklődő
- ag) silány ócska kopott szűk kevés gyenge selejtes

b) Mondjátok (írjátok le) az alábbi szavakat másik jelentésükben! Segít a megtalálásukban, hogy azonos betűcsoporttal kezdődnek a szavak.

ba)

edény	-	kor...	-	só-
bomlik	-	kor...	-	had -
iszik	-	kor...	-	tyol -

bb)

ruhaanyag	-	kel...	-	me -
hebehurgya	-	kel...	-	ekótya -
tartozék	-	kel...	-	lék -

bc)	szél	- per....	- em -
	hamu	- per....	-nye-
	semmirekellő	- per....	-nahajder -
bd)	fejdísz	- kor....	- ona -
	taliga	- kor....	- dé -
	ostor	- kor....	- bács -
be)	erkély	- bal...	- kon -
	szekerce	- bal...	- ta-
	szerencsétlenség	- bal...	- eset-
	táncművésznő	- bal...	- erina -
bf)	báb	- mar..	- ionett -
	viszálykodik	- mar..	- akodik -
	szétszaggat	- mar..	- cangol -
	útonálló	- mar..	- talóc -

Megjegyzés:

Egy órán 2-3 feladatot célszerű megoldani. A vetítés feladatonként történjen! Rövid ideig és többször vetíthetők a szavak.

5. Szóteremtés

a) Alkossatok új szavakat azonos kezdőbetűkkel! Segítenek a betűsorok.

aa)	<i>i ő e</i>	ab)	<i>r s v</i>	ac)	<i>é i e</i>
	- per		- ima		- lejt
	- cet		- avas		- tető
	- lég		- alak		- redő

ad)	<i>b l k m</i>	ae)	<i>i t v m</i>	af)	<i>m v t h</i>
	- öt		- ér		- alom
	- ér		- agyar		- angol
	- ék		- éter		- avas
	- alap		- alom		- olló

b) Összetett szavak halmazát vetitem ki. Egyik részük hiányzik. A kiemelt szavakból kell kiválasztanotok azt a szót, amelyik mindegyik összetett szónak közös része.

ba) *rúd ház út kaparó* bb) *kő szárny gép úttörő*

vas _____	_____ ház
ország _____	_____ kezelő
_____ henger	repülő _____

bc) *talpas test út híd*

lánc _____
hajó _____
völgy _____

bd) *orvos krém vájó konzerv*

fog _____
máj _____
_____ túró

be) *tündér tréfás állat fog*

_____ mese
_____ orvos
_____ szelídítő

bf) *rom hó szén homok*

_____ vár
_____ kupac
_____ bányá

bg) *fonal háló autó konzerv*
_____ gyár

haj _____
_____ nyitó

bh) *pakolás gyümölcs krém*
eper

arc _____
csokoládé _____
_____ fagyalt

bi) has fej zseb nagy

_____ fájás

_____ kendő

_____ mosás

bk) víz üveg vas hó

_____ esés

_____ golyó

_____ ember

bj) zár ház kocsí üveg

toló _____

lakó _____

_____ parkoló

bl) cipő kéz láb csőr

_____ szár

_____ törő

szarka _____

c) Alkossatok összetett szavakat közös szórészekkel! A közös szórészek keresésében segítenek a rajzok.

ca) tű rajza

nap rajza

hó sugár

haj levél

cb) nap rajza

virág rajza

hó csokor

név tár

cc) könyv rajza

kapu rajza

kis fa

mese levél

cd) ernyő rajza

kakas rajza

szél szó

ejtő tartó

ce) tető rajza

virág rajza

csiga rajza

hó szó

pala fedő

bugó lépcső

cf) ágy rajza

báb rajza

szék rajza

hinta támla

virág huzat

mézes színház

cg) toll rajza láma rajza kagyló rajza

nyak	talpas
páva	tartó
gyöngy	héj

d) Alkossatok szavakat!

da) Időjárást jelentő szórészekkel képezzétek azokat! Segítenek a szómagyarázatok.

.....tlan	(pár nélküli)	- pára -
ker.....	(dolgozó ember)	- eső -
tün..... mese	(mesefajta)	- dér -

db) Fegyvereket jelentő szórészekkel alkossatok a szavakat!

.....igán	(ruhadarab)	- kard -
.....zít	(csinál)	- kés -
ma.....l	(állat éneke)	- dárda -

dc) Állatokat jelentő szórészekkel alkossatok a szavakat!

a.....a	(idős bácsi)	- pók -
.....iált	(hangosan rászól)	- rák -
.....ánk	(magas, vékony)	- nyúl -

dd) Testrészeket jelentő szórészekkel alkossatok a szavakat!

h.....ol	(küzd)	- arc -
.....ika	(kör)	- kar -
.....ény	(ruhadarab)	- mell -

de) Étféleségeket jelentő szórészekkel alkossatok a szavakat!

gi.....a	(állat)	- liszt -
ne.....	(tanár)	- velő -
.....óhiba	(íráshiba)	- sajt -

df) Növényeket jelentő szórészekkel alkossátok a szavakat!

üs	ös	(fénylő csóva)	- tök -
c	zár	(uralkodó)	- sás -
je	tős	(fontos)	- len -
d	ta	(kutyafajta)	- alma -

dg) Női neveket jelentő szórészekkel alkossátok a szavakat!

.....	NDA	(előtér)	- VERA-
F.....	POZ	(könyvben keres)	- ELLA -
.....	GYARÁZ	(megértet)	- ELMA -

e) Mik a betűrejtvények megfejtései? A jelentésmagyarázatok segítenek!

ea)

3 + 1 zet	(síklap)	- négyzet -
! vény	(kitűző)	- jelvény -

eb)

• y	(halfajta)	- ponty -
5 let	(meglehető gondolat)	- ötlet -

ec)

1 s	(rossz jegy)	- egyes -
A A	(vízgőz)	- pára -

ed)

$\frac{KAR}{B}$	(növény)	- karalábé -
-----------------	----------	--------------

$\frac{S}{TA}$	(növény)	- saláta -
----------------	----------	------------

$\frac{M}{TA}$	(növény)	- maláta -
----------------	----------	------------

$\frac{P}{NTA}$	(növény)	- palánta -
-----------------	----------	-------------

N
O
D
O

(lánynév)

- Nóra -

(lánynév)

- Dóra -

f) Négy szóból alkossatok kettőt! Az új szavak tárgyak neveit jelentik.

- fa) ár tor bú ok
- fb) lom ma üst ez
- fc) szó kór tár ház
- fd) ő kor bocs kend
- fe) lő cipel szer tan
- ff) vető kép akna arc
- fg) ok szalag törő kéz

g) Alkossatok a négy szóból kettőt! Élőlényeket jelentenek.

- ga) ár fi bog fér
- gb) rab zsák ró ok
- gc) ebek ok állat ver
- gd) pad társ vér test
- ge) ok farka sok fiatal
- gf) ok szolga rab farkas

h) Foglalkozásneveket kaptok, ha a négy szóból kettőt alkottok!

- ha) ár tan váj ár
- hb) védő vész mű nő
- hc) lő ászt neve vad
- hd) ész ár hord rég
- he) gép bojt ész ár
- hf) véd ügy ész kert
- hg) gépiró oltó tűz nő
- hh) könyv tenger kötő ész
- hi) ész csizma műszer dia

i) Négy szót vetíttek ki egyszerre. Alkossatok belőlük kettőt!
Cselekvést jelentenek.

- ia) mar jel ad ez
- ib) az töl pár fal
- ic) kész had kor ül
- id) forr rend áz ül
- ie) ül ért csend egyet
- if) retesz angol csat fél

j) Utóneveket kaptok, ha a négy szóból kettőt alkottok.

- ja) ÉL BOR AD TI
- jb) BÁL LÁZ INT ÁR
- jc) ÉR ANNA ELEM MARI
- jd) MÁRIA ZÁR BALTA ANNA

Megjegyzés:

Egy órán 2-3 feladatot célszerű megoldani. A vetítés feladatoként történjen! Rövid ideig, többször vetíthetők a szavak.

Hangos olvasási hibák javítása

1. A betűtévesztés javítása

a) Olvassátok el hangosan a szópárokat! Ügyeljete a betűket-tőzéssel jelölt hosszú mássalhangzók helyes ejtésére!

aa) cc - ccs
biccen - loccsan
koccan- fröccsen
döccen - reccsen

ab) gg - ggy
maggal - meggyel
foggal - faggyal
jéggel - hegygel

ac) nn - nny
kínnal - könnyel
kénnel - lánnyal
szénnel - fénnyel

ad) tt - tty
kattan - pottyán
esetten - zöttyen
pattint - füttyent

<p>ae) <u>nn - mm</u>
kanna - Emma
tonna - zümmög
Penna - cammog</p>	<p>af) <u>ssz - zzs</u>
szusszan - rizzsel
pisszen - rozsszal
tüsszent - rúzzsl</p>
<p>ag) <u>bb-dd</u>
lobban - kedden
rebben - náddal
habbal - rúddal</p>	<p>ah) <u>pp - bb</u>
roppan - dobban
csippent - döbbsent
süpped - zsibbad</p>
<p>ai) <u>pp - dd</u>
síppal - paddal
kúppal - köddel
cséppel - káddal</p>	<p>aj) <u>tt-ff</u>
pattantyú - leffentyú
suttogás - puffanás
csettegés - röffenés</p>

b) Olvassátok el hangosan a szópárokat! Ügyeljete a rövid és a hosszú magánhangzók helyes ejtésére!

<p>ba) <u>ó - ő</u>
álmodó - emelő
poroló - rendelő
motyogó - térdelő
altató - keltető</p>	<p>bb) <u>o - ö</u>
rokonok - törökök
sorolom - pörölkök
karmolok - körmölkök
torkomon - körkörös</p>
<p>bc) <u>ú - ű</u>
úritök - fűszerbolt
lappantyú - röppentyű
húsáru - tूपárna
sarkantyú - úrhajó</p>	<p>bd) <u>u - ü</u>
furulya - tüzelő
forduló - kerülő
surranó - sürgető
guruló - repülő</p>
<p>be) <u>n - u</u>
ananász - uborka
kanári - kenguru
nünüke - pulykatoll</p>	<p>bf) <u>i - j</u>
kikerics - borjúhús
pintyőke - jajgatás
nyitni kék - szójabab</p>
<p>bg) <u>h - n</u>
huhog - néni
juhász - nálunk
hársfa - bunda</p>	<p>bh) <u>F - E</u>
FERENC - ERNŐ
FÜRED-ENDRÉD
FERTŐ TÓ - ENYING</p>

bi) C-G-GY-CS

CINKOTA- GIZELLA
CSABRENDEK - GÖDÖLLŐ
GERECSE-HEGYFALU

bj) Ó - Ő

HOLLÓHÁZA - DOBOGÓKŐ
MONGÓLIA - KÖVÁGÓÖRS
MOSONMAGYARÓVÁR - LÖVŐPETRI

bk) OROSHÁZA - TÖRÖKKOPPÁNY
OLASZORSZÁG - ÖRDÖGÁROK
ORMOSBÁNYA - ÖTTÖMÖS

bl) Ú - Ű

HOSSZÚHETÉNY - BERETTYÓÚJFALU
ÚRKÚT - GYŰRŰFŰ
ÚJUDVAR - BALATONFŰZFŐ

bm) U - Ü

PUSZTAVACS - BÜKK
PUSZTAFALU - KÜNGÖS
SUMONY-ÜRÖM

c) Egészítsétek ki magatokban a bekeretezett szótagot a bal oldali szótagokkal (szórészekkel)! Olvassátok el az összes - így létrehozott - új szót!

ca)

da-
lá-
Bu-
lab-
jár-
mon-
csár-
dár-
bun-

cb)

bi-
bo-
fó-
ró-
mó-
fió-
bar-
bár-
Dor-

-da

-ka

cc)	má- ró- dé- mor- tor- Zsu-	<input type="text" value="-zsa"/>	cd)	bó- Tá- kor- limoná- csokolá- szafalá-	<input type="text" value="-dé"/>
ce)	TI- RO- CSA- NOR- BŐ-	<input type="text" value="-BI"/>	cf)	KA- ZI- PIS- MÁR- BER-	<input type="text" value="-TA"/>
cg)	CE- VIN- VELEN- KEMEN-	<input type="text" value="CE-"/>	ch)	MAR- BOR- MADO- GALGAMÁ-	<input type="text" value="-CSA"/>

d) Olvassátok el némán a szótagokat! Alkossatok belőlük magatokban értelmes szavakat! Az így létrehozott szavakat olvassátok el hangosan!

- da) na
 di pen
buty dül Ban
 dun kos bál
- db) par fod rog
 don
 gó
Bod rász Do
- dc) fűty kor föl
 tré
 fog tyint
dos kap tyen fa

e) Pótoljátok magatokban a szavak hiányzó betűit! (Valamennyi magánhangzót felhasználhatjátok.) Olvassátok el hangosan az összes - így létrehozott - szót!

ea) rím, r m, r_m, r__m, rom

eb) szász, sz_ssz, sz__sz, sz__sz, szusz

ec) tör, t_r, t_r, t_r, t_r, t_r, tár

f) Pótoljátok magatokban a szavak hiányzó betűit! (A zárójelben felsorolt, mássalhangzókat jelölő betűkből válogathattok.) A szavakban csak az egyik (az első vagy a harmadik) betűt változtassátok meg! Olvassátok fel a szavakat!

fa) gém, _é_, __é_ , _é_, __é_ , _é_ , kész
(p, k, t, p, z)

fb) fúr, _ú_ , _ú_ , __ú_ , _ú_ , __ú_ , húz
(t, l, d, ny, z)

fc) tál, __á_, __á_, _á_, __á_, _á_ , rág
(h, z, m, r, t, g)

Megjegyzés:

Az e) és f) feladatok írásvetítőre és táblára is kerülhetnek. Ha a tanulók a feladatok megoldásában hibáznak (pl. nem a megadott mássalhangzókat használják fel vagy egyszerre több mássalhangzót is kicserélnek), a pedagógus adjon nekik mintát.

g) Olvassátok el a következő szókapcsolatokat először némán, majd hangosan!

ga) b - d

düledező bódé
böbeszedű tudósító
búzadarából adtad
díszes dobozból
kisbabát dédelget
kendő lebben
robbanó petárda

- gb) b - p
bűgőcsigát pörget
pukkanó szappanbuborék
pólyást babusgat
babot kapált
babapiskótát kapott
pocoklukba belebújt
- gc) d-p
madarat röptét
patájával dobogott
derűsen pipázik
papírból sodortad
paprikát szedtél
- gd) t-f
cofot font
kofferba tette
fillérekkel fizetett
fejfájást kapott
fecskéfészket épített
fekete gyufafej
fércöltéssel varrta
fuvoláját fújta
- ge) n - m
krémmel bekente
gramofonlemezt láttam
mindenféle mendemonda
menetrendet nézett
kétnapos dínomdánom
malomban vannak
odakünn maradtam
málnával kínáltam
mérnök munkája

- gf) h-n
hazavinném pihenni
úrhajó kabinja
harcias pingvin
bödönhajó feneke
nemrég meghűlt
öntőhomokba helyezve
- gg) g-gV-ggV
meggyet reggelizett
gézt göngyöl
faggyút fagyasztott
mogyorót rágcsál
gyógyvizet gurgulázott
gyurmát hengerget
- gh) t-tv-tty
butykosba töltött
tejet kilötyönt
szattyánbőr táska
ketten lepottyantak
- gi) c - cc - cs - ccs cit-
romlevet szürcsöl
csámcsogó maci
kölcsönként cókmók
cinéért csent
csenevész lucfenyő
sült csirkét cipel
csattanós viccet
kocsiról fröccsen
- gj) z - zs - sz - s
tejszínt habzsol
mozsárban zúzta
színes varázsdoboz
rizzsel főzte
rizses hússal

rezsón szárítja
zsinórt sodor
rózsaszín szalag
írást sokszorosít

h) Olvassátok el helyesen a következő hibás feliratokat!

ha) KÖZÉRF Zölsdés-gvü mölsc
Gyógyzserek kiadása
KOMEORT KEBAVILL
Amobent MÁVAÜT

hb) Rendőrség LEVÉLEELVÉTEL
Országos Mehtőszolgálat
INDÜLŐ VONATOK Tantestü-
leti szöba
Etsi mese

hc) ÉRTÉKCIKKÁRÜSÍTÁS
Magyar Nők Labja BEIÁRAT
Cinbora Utasellátó
GICAVÍZIÓ DEETA

hd) Bábolnai Állani Gazdaság
Írózser Szövetkezet HÓDIKOT
RENDELÉSI IDŐ ÁLLAMI PIZTOSOTÓ
Kalandos könwek Gyermeektogászf

Megjegyzés:

A feliratok kis-, illetve nagybetűkkel szerepeljenek!

- i) Fussátok át a szemetekkel a következő szöveget! Elsősorban a nyomdahibás szavakat figyeljétek, s magatokban javítsátok ki őket! Olvassátok fel helyesen az egész szöveget!
- ia) A pöttyös labda lefelé pattogott a lépcsőn. Kattanf a zár, s az ajtőn kinézett egy suttyó legény. Nagyot fűttentett. A kutyája már ugrott is a lapda után.
- ib) Zsófit vasárnap cirkuzsba vitték szülei. Az első műsorszán a bohócok demutatkozása volt. Buktencet hánytak, müzsikáltak, viccelődtek. Zsófi sokat mulaftott rajtuk.

- ic) Villámlott, mennydörgött. Gyuszi egyedül volt a zsobában. Nagyon félt. Ijedtépen bebújt a dívány alá. Csak akkor merte kidugni a fejét, mikor anyüka belépett az ajtón. Megcirógatta kislefiát. Gyuszi most már vidamabd lett.
- id) Anya és apa szímházba készülödték, be mielőtt elmentek volna, lefektették az óvopás Tibit aludni. Tibi azonban nem tudott elaludni. Felkelt, felkapcsolta a villanyt, kinnititta a nagy ruhászsekrény ajtaját, sé felfedező útra indult a szekrényben.
- ie) Andrisnak ma jó nabja volt. Bátyja megajámdékozta egy bodosz gyurmával. Andris egész nap lapítgatta, nengergette a gyurmarudakat. Csinált egy krokobilt, egy madárijeztöt, majd egy maimot formázott. - Nahát, én egész ügyes vagyok - lelkenzette magában.

Megjegyzés:

A szövegeket nyomtatott betűkkel kell a fóliára írni.

2. A betűkihagyás javítása

a) Olvassátok el némán a következő szóoszlopot! Ezután hangosan olvassátok el a szavakat! Ellenőrizték egymás olvasását, és figyeljétek meg, nem hagyatok-e ki betűt olvasás közben!

aa)	flanelruha
galambdúc
parancsnokság
kardpenge
platánfa
jegypénztár
próbababa
haragtartó	ab)	FRANCISKA
KRISZTINA
FRANCIAORSZÁG
PRÁGA
FRIGYES
FLÓRA
DRÁVA
BRÉMA
ac)	rendszeresen
parasztruha
ostromolták
pénzjutalom	ad)	RECSK
BÖLCSKE
JÁSZTELEK
DOMBRÁD

tarkabarka
borsszem
vadrózsabokor
testsúlya
filmfelvevő
tengerpart

KESZTHELY
MENCSELY
CSESZTREG
KARANCSSÁG
TOLCSVA
VAJSZLÓ

ae) traktor
csutkababáját
kerékpároztunk
hercehurca
ágyneműtartó
nyomdahiba
rajzfilm
illusztrálta
zsírkréta
kötélhágcsó

af) Zselicszentpál
Hegyszentmárton
Szendrőlád
Soltvadkert
Sümeprága
Kuncsorba
Ormándlak
Belvárdgyula
Vácszentlászló
Vigántpetend
Szabolcsbáka
Veszprémpinkóc
Krasznovajda

b) Olvassátok el némán a szóoszlopot! Ezután hangosan olvassátok el a szavakat! Ügyeljetek a magánhangzók helyes artikulációval és időtartammal történő ejtésére!

ba) bokaízület
fiaié
munkaidő
teaivás
miákol
piaciak
európaiak
BIATORBÁGY
DIÓSD
TISZAINOKA
ZALAIGRICE
URAIÚJFALU

bb) konyhaasztal
szobaállat
babaarcú
ruhaanyag
meggyfaág
labdaadogatás
komaasszony
odaáll
TISZAADONY
BÁTAAPÁTI
DUNAALMÁS

MARGITSIGET
NEFEEJCS
ÉSZK-MAGYARORSZÁG

Megjegyzés:

A fenti nyomdahibás szavak írásvetítőre kerüljenek! A szavakat nyomtatott kis-, illetve nagybetűkkel kell felírni a föliára.

3. Az újrakezdés és a mást olvasás javítása

a) Olvassátok el némán a szöveget! Az aláhúzott szavak olvasását külön is gyakoroljátok!

Olvassátok el hangosan a szöveget! Ügyeljenek arra, hogy a kiemelt szavak olvasását csak egyszer kezdjétek el! Ellenőrizték egymás olvasását! (Megfigyelési szempontok: nem hagytak-e ki betűt olvasás közben, megfelelő időtartammal ejtették-e a magánhangzókat vagy a betűkettőzéssel jelölt hosszú mássalhangzókat stb.)

aa) „A Farkas... vadul ugrálni kezdett, de a veremfal felénél alig jutott magasabbra.

- Állj meg, vándor! - szolt rá az Egér. - Nem ilyen hübelebalázs módjára kell csinálni. Először is bemelegítésképpen fussál öt kört, aztán amilyen hosszán a verem enged, fuss neki, és teljes erőből ugorj egyet. Ha elsőre nem sikerül, pihenj egy kicsit, és próbáld meg másodszor is. Nekem is csak ötödszörre sikerült."

(Lázár Ervin: *A hazudós Egér*. Részlet.

Lásd: Lázár Ervin: *A Hétfejű Tündér*. Bp. Móra Kiadó, 1977. 26. l.)

ab) „A riadóautó egy tölgyfa alatt szundikált. A riadóautó ugyanis maga Vadkan Valdemár volt. Ez ügyben be is festették kékre, s az oldalára egy fehér csikot pingáltak. Ahogy egy riadóautóhoz illik. Azaz egy riadóvadkanhoz.

- Ébredj - böködte őt Gepárd Géza alórmester. - Csavargó külsejűek!"

(Lázár Ervin: *A báránfelhő-bodorító*. Részlet.

Lásd: l. m. 124.l.)

- ac) „- Kilencvenkilenc legényt elveszejtetem már... Te lettél volna a századik. De mert illendően köszöntöttél, nem bántalak. Mondd hát: mi járatban jöttél?
Erre elmondja a legény, hogy mesterséget szeretne tanulni.
- No, nálam kitanulhatsz a lovászmesterséget - mondja a vénség... - Három kancámat kell gondoznod. Mindennap kihajtod őket legelni, aztán megitatod, lecsutakolod őket. De jól vigyázz ám rájuk, mert ha bármelyiküknek a legkisebb baja esnék, a te fejed is karóba kerül.”
(*A szegény legény és a három elvarázsolt királykisasszony. Részlet.*
Lásd: *Három arany nyílvesző*. Budapest-Uzsgorod, Móra Kiadó - Kárpáti Kiadó, 1977. 92. l.)
- ad) „Az egérke nyomban ott termett.
- Mit kívánsz? - kérdezte.
- Hatlovas hintót, hogy hazakocsikáztassam a királykisasszonyt - felelte a legény.
Szinte még végig se mondta a kívánságát, és máris ott állt az udvaron a hatlovas üveghintó, bakján az ezüstpitykés udvari kocsissal.”
(*A szegény legény és a három elvarázsolt királykisasszony: Részlet. Lásd: l. m. 98. l.*)
- ae) „Azóta már biztosan megcsinálta a szerencséjét... elbánt egy pár boszorkánnyal, és bekötötte a legtakarosabb királykisasszony fejét, s boldogan él szüleivel és testvéreivel a maga fél királyságában. Így teljesedett be a mókuskirály jóvendölése.”
(*Kilenc. Részlet. Lásd: l. m. 115. l.*)
- af) a királyfi gyakran üldögélt kinn a palotakertben, gránátalmafái alatt. Hallja egyszer, hogy két madár beszél az egyik ágon, egy tűzpiros és egy égszínkék.
- Láttad a leggyönyörűségesebbet? A holdhomlokút?
- Láttam. Ő a csillagszemű, s nincs szebb nála a világon!

- Nincs! Nincs! Nincs! Szépségének párja nincs!
 - A világ legboldogabb embere lesz, akinek a kezét nyújtja! A királyfi nyomban beleszeretett a világ legszebb lányába, és mindenkitől tudakozódott felőle a palotában."
- (Az *aranykacsa*. Részlet. Lásd; I. m. 59.I.)

ag) „A bokrok rácsán át idevilágított a tisztás. Mögöttük mind közelebből csattant a fatörzseken a szüntelen dobolás, recsegtek, ropogtak az ágak, hangzott a »Hahó! Hahó!« Közvetlen mellettük vágtázott most két unokatestvérével nyúl barátunk kifelé, a tisztáson át."

(Salten: *Bambi*. Részlet.

Lásd: Salten, Félix: *Bambi*. Bp. Móra Kiadó, 1975. 7-8.I.)

ah) „A parasztházban két fiatal diák lakott; az egyik költő volt, a másik természetbúvár. A költő szíve visszatükrözte az egész világot, s annak minden teremtményét, a természetbúvár pedig kézbe vette, tanulmányozta, ha kellett, ízre szedte a legapróbb lényeket is."

(Andersen: *A béka*. Részlet.

Lásd: *Andersen legszebb meséi*. Bp. Móra Kiadó, 1975. 122.I.)

ai) „Amikor aztán jól kisírták, kiörvendezték magukat, így szólt Sehrisztán:

- No, szedelőzködjünk, gyerünk.

- Hová? - kérdezte Ruzvánsád.

- Hová? - ismételte a királynő. - Hát haza, Tündérszigetre."

(*A kék szarvas*. Részlet.

Lásd: *A kék szarvas*. Bp. Móra Kiadó, 1964.100.I.)

aj) „Elfogta az illatszerárust az irigység. Elhatározta, hogy megszerzi a csengő aranypénzeket. Mindjárt ki is módolta, hogyan szerezzé meg. Kiszaladt az utcára, és elkiáltotta magát teli torokból:

- Őrség! Ő-őrsé-ég! Gyorsan ide! Kiraboltak! Ellopták a pénzemet!"

(Az *okos fiú*. Részlet. Lásd: I. m. 419.I.)

ak) „Nem félek én a forgószéltől - felelte nyugodtan az oroszlán.

- Mit csinálsz majd? Igen erős lesz ám a szél!

- Lelapulok a földre.

- Akkor is fölkaphat.

- Majd belekapaszodom egy fatörzsbe." (*Hogyan járt túl a róka az oroszlán eszén*. Részlet.

Lásd: I. m. 270.1.)

al) „Ahogy a kapuban ácsorogtam, egy gyerek jött velem szemben. Mezítláb volt, térdig érő gatyácskában: a mellén pitykés posztómellényke. a fején legyűrt szelű kalap. De furcsa gyerek! Mért nem jár cipőben?" (Gárdonyi Géza: *Csordás Andris*. Részlet. Lásd: Gárdonyi Géza: *Cifra mese*. Bp. Móra Kiadó, 1982. 90.1.)

am) „Kerek erdő közepében, jegenyefa tetejében vidoran munkálkodott a piros sapkás Harkály mester. Kis baltácskájával sorra megkopogtatta a hernyóházacskák ajtaját.

- Gyertek ki egy kicsit a friss levegőre, hernyócskák! Fogadom, vissza se mentek többet, ha egyszer az orrocskátokat kidugjátok."

(Móra Ferenc: *A nagyhatalmú Sündisznócska*. Részlet.

Lásd: Móra Ferenc: *A hatrongyosi kakasok*. Bp. Móra Kiadó, 1975. 103. I.)

Megjegyzés:

A fenti szövegrészleteket (amennyiben az osztálykönyvtárban rendelkezésre állnak az ezeket tartalmazó könyvek) a megfelelő kötetekből olvassák el a gyerekek! Ezzel igényt kelthetünk az egyes mesék (illetve a mesegyűjtemény, a regény) önálló elolvasására. Az aláhúzott szavakat célszerű táblára kiírni, s onnan olvastatni. Ha nincs kellő példányszámú kötet, a szövegek írásvetítő fóliára kerüljenek!

A nehezen olvasható szavakat itt elegendő aláhúzással jelölni. (A gyakoroltatás kis példányszámú kötet esetén differenciált osztálymunkában végezhető.)

b) Keressétek meg a táblára írt címszavakat az *Ablak-Zsiráf* gyermeklexikonban! Olvassátok el a szócikkeket először némán, majd hangosan! Igyekeztek minden szót úgy elolvasni, hogy csak egyszer kezdjétek az olvasásukat!

Megjegyzés:

A feladatot célszerű differenciált osztálymunkában vagy egyénekre szabva végeztetni.

Az önművelés tanítása

Könyv- és könyvtárhasználat tanítása tanórán, az osztály- és iskolakönyvtárban

1. A katalóguskártya néhány adatának olvasása

- a) A könyvekből kivettem a katalóguscédulákat. Tegyétek őket abba a könyvbe, amelyikbe valók!

Megjegyzés:

A fenti feladat iskolai (vagy községi, gyermek-) könyvtárban végezhető.

- b) Keressétek meg a katalóguscédulán a felsorolt adatokat! Másoljátok le a füzetetekbe!

Szerző: Weöres Sándor

Cím: _____

Kiadás helye: _____

Kiadó neve: _____

Kiadás éve: _____

Oldalszám: _____

- c) A katalóguscédula adatai fölcserélődtek. Állapítsátok meg a helyes sorrendet! A sorszámokat írjátok le a füzetbe! Ellenőrzésként hasonlítsátok össze a katalóguscédulával!

1. *Ablak-Zsiráf képes gyermeklexikon.*

2. 1977.

3. Bp.

4. Móra Kiadó

5. 1591.

6. Mérei Ferenc-Binét Ágnes, V.

- d) A katalóguscédula néhány adata hiányzik. A hiányzó adatokat keressétek meg a könyvben! Másoljátok le őket a füzetetekbe!

Megjegyzés:

1. A katalóguscédula szövege (ha a cédula nem áll rendelkezésre) táblára vagy írásvetítőre kerüljön!
2. Vannak olyan katalóguscédulák, amelyeken a kiadó neve így szerepel: Móra. Az oldalszámot ilyen formában is feltüntethetik: 159. p. Ap. a *pagina* (= oldal) latin szó rövidítése.
3. Ha a könyv kis példányszámban áll rendelkezésre, a feladat kis csoportban is végeztethető.
A könyv melyik részében találtátok meg a hiányzó adatokat?
A táblán felsoroltak közül válasszátok ki a megfelelőt!
Olvassátok fel!

a borítón
a címlapon
a könyv gerincén
a könyv tartalomjegyzékében
az utolsó lapon

- e) Keressetek a könyvben olyan adatokat, amelyek a katalóguscédulán nem szerepeltek! Olvassátok fel ezeket! Mondjátok meg, hol találtátok őket!

- f) Keressetek a katalóguscédulán olyan adatot, amely a felsoroltak között nem szerepel! Olvassátok el hangosan!

szerző
cím
a kiadás helye
a kiadó neve
a kiadás éve
oldalszám

- g) Állapítsátok meg a katalóguscédulákról, kik illusztrálták az egyes műveket! Írjátok le az illusztrátorok nevét a füzetetekbe! Zelk Zoltán: *Békabánat*
Weöres Sándor: *Bóbita*
Tamkó Sirató Károly: *Szélkiáltó*
Lázár Ervin: *A Hétféjú Tündér*
Janikovszky Éva: *Már megint*

Megjegyzés:

1. Ha az osztálykönyvtárban nincsenek meg a felsorolt művek, a rendelkezésre álló anyagból válogassunk!
2. A katalóguscédula adatai táblára vagy írásvetítőre is felírhatók.

- h) Olvassátok el a következő katalóguscédula adatait némán! Most letakarom a cédulát. Mondjátok el minden adatot, amit a könyvről megtudtatok!

Megjegyzés:

A pedagógus felírhatja a táblára (vagy az írásvetítőre) a következőket:

- cím
- szerző
- a kiadás
- helye
- a kiadó neve
- a kiadás éve
- oldalszám

A tanulóknak szóban kell kiegészíteniük a hiányzó adatokat.

Információ:

Minden katalóguscédulán egy betűből és egy számjegyből álló jelzetet találtok a szerző neve fölött. A jelzet betűje a szerző családnévének kezdőbetűje, száma pedig e családnév sorszáma az ábécérendben.

- i) A következő katalóguscédulákon keressetek olyan szerzőket, akiknek a neve fölé B, D, M betűs jelzetek kerülhetnek! Írjátok le a szerzők nevét a füzetetekbe jelzeteik szerint csoportosítva!

Megjegyzés:

Ha a pedagógusnak nincs katalóguscédulája, a táblára (vagy az írásvetítőre) is felírhatja az adatokat.

2. A betűrendes katalógus használatának tanulása

Információ:

A könyvtár polcain betűrendben helyezik el a könyveket. A katalógusszekrényben is betűrendben találjátok meg a cédulákat. A könyvtári betűrendben az *a-é, e-é, i-í, o-ó, u-ú* és az *ü-ű* betűpárok egy betűnek számítanak. A könyvtári betűrendben a *cs* nem külön betű, hanem *c + s* kapcsolatának kell tekinteni.

- a) Figyeljétek meg a következő neveket! Mindegyik névpárból írjátok le azt, amelyik a könyvtári betűrendben előbbre kerül!
- aa) Csanádi Imre - Czuczor Gergely
 - ab) Örkény István - Orbán Ottó
 - ac) Áprily Lajos - Arany János

Információ:

A külföldi szerzők keresztnéve legtöbbször a családnevük előtt áll.

- b) Soroljátok betűrendbe a következő külföldi szerzők nevét! Írjátok le a helyes sorrendet!
- ba) La Fontaine, Rudyard Kipling, Christian Andersen, Wilhelm Grimm, Jákob Grimm
 - bb) Lewis Carroll, Pár Lagerkvist, Alekszej Tolsztoj, Lev Tolsztoj
 - bc) Alan Alexander Mii ne, Carlo Collodi, Dániel Defoe, Christian Morgenstern, Jules Verne
 - bd) Siv Widerberg, Gianni Rodari, Félix Salten, Richárd Scarry
- c) Két magyar és egy külföldi szerző nevét írtam a táblára. Soroljátok betűrendbe a neveket! Olvassátok el őket hangosan, helyes sorrendben!
- ca) Mészöly Miklós, Jules Verne, Páskándi Géza

- cb) Csoóri Sándor, Kormos István, Danyiil Harmsz
 cc) Ágh István, Agnija Barto, Horgas Béla
- d) Soroljátok betűrendbe a táblán látható írók, költők nevét!
 Írjátok le a füzetetekbe a helyes sorrendet úgy, hogy csak a
 szerzők jelzetét tüntessétek fel! Pl.: Babits Mihály, Szécsi
 Margit - B, Sz
- da) Benedek Elek, Zelk Zoltán, Móra Ferenc
 db) Weöres Sándor, Ágh István, Rákos Sándor
 dc) Lázár Ervin, Csanádi Imre, József Attila
 dd) Radnóti Miklós, Ingrid Sjöstrand, Veress Miklós
- e) Javítsátok ki a betűrendbe sorolás hibáit!
 A füzetetekben dolgozzatok!
- ea) Veres Péter, Veress Miklós, Váci Mihály
 eb) Nagy László, Orbán Ottó, Varga Katalin, Kiss Anna
 ec) Nemes Nagy Ágnes, Károlyi Amy, Petőfi Sándor, Móricz
 Zsigmond, Tamkó Sirató Károly
- f) Soroljátok betűrendbe a következő címeket! Megoldásokat
 mondjátok el! A címek után zárójelben a szerző nevét olvas-
 hatjátok.

Információ:

A kétféle betűrendes katalógusokban vagy a szerzők nevének
 betűrendje, vagy a könyvek címének betűrendje szerint kö-
 vetkeznek a cédulák. Az első a *szerző szerinti*, a második a
cím szerinti katalógus.

- fa) *Mesék Vackorról, Négy Évszak, Tarka madár, Vackor
 világot lát, Állatkerti séta, Ékes fehér hattyú (Kormos
 István)*
- fb) *Ezüst mesekönyv, Hazánk története, Arany mesekönyv,
 Szélike királykisasszony, Pengő királyfi, Világszép nád-
 szálkisasszony (Benedek Elek)*
- fc) *Rab ember fiai, Csicseri történet, Tápéi furfangosok, Nádi
 hegedű, Kincskereső kisködmön, Dióbél királyfi (Móra
 Ferenc)*
- g) Katalóguscédulák adatait látjátok a táblán (az írásvetítőn).
 Soroljátok betűrendbe a cédulákat először a szerzők neve,
 majd a könyvek címe szerint! Megoldásokat mondjátok el!

Megjegyzés:

Egy-egy csoport katalóguscédulák sorba szedésével is megoldhatja az *f)* és a *g)* feladatokat. Valamennyi könyv Budapesten jelent meg 1984-ben a Móra Kiadónál.

ga) Padisák Mihály: Kanóc, az emberszelídítő
László Endre: Sziriusz kapitány és Csillaglány

Áprily Lajos: Fegyvertelen vadász

gb) Fodor Sándor: Csipike

Jankovich Ferenc: Rügyfakasztó Benedek

Kiss Benedek: Lova csönd, lova köd

gc) Német György: Mesék Thészeuszról

Anton Csehov: Gyerekek, kutyák, farkasok

Cseke Miklós-Csekéné: Jó játék az ujj, a kéz, a kar

- h)* Olvassátok el némán a katalóguscédulákat! Mindegyik cédulán aláhúzták a szerző nevét vagy a mű címét. Állítsatok össze a cédulákból egy szerző szerinti és egy cím szerinti betűrendes katalógust! Valamennyi cédulát használjátok fel! *Megjegyzés:* A katalóguscédulákat (amennyiben nem lehet beszerezni őket) a pedagógus készítse el kartonlapokból az osztály- vagy Iskolakönyvtár katalóguscéduláinak lemásolásával.
- i)* Mondjátok meg társaitoknak, hogy az iskolai könyvtárban (vagy az osztálykönyvtárban) található könyvek közül melyik szerző műve tetszett a legjobban! Hol tudnátok utánanézni rövid idő alatt annak, hogy az előbb említett szerzőnek milyen könyveit olvashatjátok még el a könyvtárban? Válasszátok ki a táblán felsorolt lehetőségek közül a legmegfelelőbbet! Választásotokat indokoljátok!
- a könyvespolcokon
 - a szerző szerinti betűrendes katalógusban
 - a cím szerinti betűrendes katalógusban
 - megkérdezném a barátomtól
- j)* Melyik katalógusban néznétek utána, hogy megvan-e a könyvtárban az a könyv, amelyikről
- tudjátok, hogy Janikovszky Éva írta, de nem emlékeztek arra, mi a címe?

- tudjátok, hogy a címe *Misi mókus kalandjai*, de nem emlékeztek a szerzőjére?

- k) Mondjátok el, mit tanácsoltok annak a gyereknek, aki arra kíváncsi, hogy
- ki írta *A Hétféjű Tündér* című könyvet;
 - Zelk Zoltánnak milyen versesköteteit lehet kivenni a könyvtárból;
 - megvan-e a könyvtárban a *Mindennapra egy mese*;
 - megtalálható-e a könyvtárban Mii ne *Micimackó* című könyve!

3. A sorozatkatalógus használatának tanulása

- a) Mondjátok meg, mely könyvsorozatokat ismeritek a táblán felsoroltak közül!

Bölcs Bagoly
Mit mesél a természet?
Bűvár zsebkönyvek
Mi micsoda...
Delfin könyvek
Nagy magyar mesemondók
Óvodások könyvespolca
Kolibri könyvek
Hol volt, hol nem volt...

Mondjatok e sorozatokból olyan könyvcímeket (szerzőikkel együtt), amiket már olvastatok!

Keressetek az osztálykönyvtárban olyan könyveket, melyek valamely könyvsorozat tagjai! Mondjátok meg, mi a könyv címe és ki a szerzője!

Megjegyzés:

A feladat megoldható sorozatcímek kerestetésével katalóguscédulákról.

- b) Nézzétek meg a táblán (vagy írásvetítőn, mágneses táblán) a könyvsorozatok emblémáit (jeleit)!

Delfin könyvek

Bölcs bagoly

kolibri
könyvek

Móra

Kolibri könyvek

- Keressétek meg az osztálykönyvtár kötetein is ezeket az emblémákat! A könyv melyik részén található ez a jelek?
- Keressétek meg a sorozatcímet a katalóguscédulákon is! A cédula melyik részén találtátok meg?

Megjegyzés:

A b) jelzetű feladatok csoportmunkában végezhetőek. *Informá-*

ció:

A sorozatkatalógusban a sorozatcímet betűrendben találjátok meg.

- c) Soroljátok betűrendbe sorozatcímeik alapján a katalóguscédulákat! Olvassátok fel az így elkészített sorozatkatalógus címeit!

Megjegyzés:

1. A c) jelzetű feladat a sorozatcímek tábláról (vagy írásvetítőről) való elolvastatásával is megoldható.
2. A fenti feladatokat könyvtárban végeztessük el!
3. Legeredményesebben csoportmunkában oldhatók meg.

Információ:

Egy-egy sorozaton belül a katalóguscédulák szerzői betűrendben találhatóak.

- d) Soroljátok betűrendbe a következő katalóguscédulákat! Három könyvsorozat cédulái állnak rendelkezésetekre. Mindegyik sorozatnak 4-4 kötetét kell elhelyeznetek betűrendben. Ügyeljete a sorozatcímet betűrendjére is!

Búvár zsebkönyvek

Koppány György: *Felhők*. Bp. Móra Kiadó, 1983.

Isépy István: *Gyógynövények*. Bp. Móra Kiadó, 1979.

Szalkay József: *Pókok, skorpiók*. Bp. Móra Kiadó, 1979.

Patay László: *Vadak*. Bp. Móra Kiadó, 1983.

Már tudok olvasni

Gorkij, Maxim: *Ahogy én tanultam*. Bp. Móra Kiadó, 1981.

Tarbay Ede: *Hétköznapi történet*. Bp. Móra Kiadó, 1979.

Noszov, Nyikolaj: *Rám nézett a macska*. Bp. Móra Kiadó, 1980.

Kolibri könyvek

Nagy István: *Úrhajózás*. Bp. Móra Kiadó, 1981.

Flórián Mária: *Magyar népviseletek*. Bp. Móra Kiadó, 1980.

Kondor Lajos: *Léghajók, repülőgépek*. Bp. Móra Kiadó, 1984.

Bálint Sándor: *Autók*. Bp. Móra Kiadó, 1979.

Megjegyzés:

1. A fenti feladat megoldható táblára (vagy írásvetítőre) írt katalóguscédulák helyes sorrendjének megállapításával is.
 2. A feladat kis csoportban végezhető.
- e) Keressétek meg a sorozatkatalógusban (vagy a táblára, írásvetítőre írt katalóguscédulák között), hogy mely könyvek találhatóak meg a *Mókus könyvek* című sorozatban! Olvassátok fel a szerzők nevét és a művek címét!

4. Az Ablak-Zsiráf gyermeklexikon használata

- a) Keressétek meg az *Ablak-Zsiráf* gyermeklexikonban a felsorolt címszavakat! Írjátok le az oldalszámokat a füzetetekbe!

kagyló

karaván

zebra

felhőkarcoló

egészséges

b) Keressétek meg az *Ablak-Zsiráf* gyermeklexikonban felsorolt címszavakat! Olvassátok el némán a szócikkeket! Egészítsetek ki írásban a táblán (vagy az írásvetítőn) látható mondatokat a szócikkek elolvasása után!

ba) *ár* A _____ árral dolgozik.

bb) *bálna* A bálna a legnagyobb _____
_____. Súlya _____ mázsa is lehet.
_____ méter hosszú.

bc) *borbély* A borbély ugyanolyan munkát végez, mint a

bd) *leopárd* A leopárd _____ táplálkozik, mert _____ állat.

be) *emberszabású majom* Az emberszabású majmok hasonlítanak leginkább az _____.

bf) *szökőév* A szökőév _____ napból áll.

c) Keressétek meg a gyermeklexikonban a felsorolt címszavakat! Olvassátok el némán a szócikkeket! Emlékezetből válaszoljatok a táblán (vagy az írásvetítőn) látható kérdésekre!

ca) *vadrózsa*

Hol terem a csipkebogyó? Mit készítenek belőle?

cb) *vasmacska*

Mire használják a vasmacskát?

cc) *teknős, teknősbéka* Meddig élnek a teknősök?

cd) *olimpia*

Hány évenként tartanak olimpiát? Miért öt karikából áll az olimpiai jelvény?

ce) *pamut*

Hogyan készítik a pamutfonalat?

cf) *rakéta*

Mire használják a rakétákat? Hogyan lövik ki őket?

d) Olvassátok el némán az *Ablak-Zsiráf* gyermeklexikonban a felsorolt címszavak szócikkeit! Írjátok le a füzetetekbe a címszavak alatt felsorolt szavak közül azokat, amelyeket igaznak találtok! Emlékezetből oldjátok meg a feladatot!

- da) *róka*
ragadozó emlősállat, vadállat, növényevő állat, rovar
- db) *szamárköhögés*
a szamár köhögése, a vadállatok betegsége, fertőző betegség, védőoltás neve
- dc) *cimbalom*
játékszer, jármű, hangszer, orvosság
- dd) *vulkán*
állat, rovar, tűzhányó, láva, domb
- de) *gordonka*
ruhadarab, enivaló, hangszer, bogár, madár, játékszer, bútor
- df) *kaleidoszkóp*
rádiókészülék, diafilm, játékszer, jármű, sportág
- dg) *ősz*
hónap, nap, évszak, égtáj, hajszín
- dh) *daru*
ház, gép, evőeszköz, madár, élelmiszer
- dí) *nap*
égítést, 7 óra, 60 óra, 60 perc, délelőtt, tél, 24 óra, 12 óra, július, kedd
- dj) *íz*
befőtt, lekvár, savanyú, illatos, sós, hideg, büdös, sima, érdes
- dk) *ér*
folyam, tó, testrészt, keskeny folyóvíz, véredény, érzékszerv, érez

e) Keressétek meg az *Ablak-Zsiráf* gyermeklexikonban a táblára írt szavakat! Írjátok le a füzetetekbe, hányadik oldalon és melyik (1. vagy 2.) hasábjában találtátok meg őket! Olvassátok el némán a szócikkeket! Írjátok az egyes címszavakkal mondatpárokat úgy, hogy mindegyik mondatban mást jelentsen ugyanaz a szó!

ea) ár, dob

eb) ég, spárga

- ec) hét, nyom
- ed) villa, tűz
- ee) fej, fog
- ef) fél, elég
- eg) levél, toll
- eh) orgona, nyúl

Megjegyzés:

A feladat szóban is megoldható. Így egy-egy órán 3-4 szóhoz alkothatnak mondatpárokat a gyerekek.

5. A Helyesírási szójegyzék használata

Információ:

A szójegyzékben betűrendben követik egymást a szavak.

a) Helyesírási szempontból hibás szavakat láttok a táblán. Olvassátok fel őket helyes ejtéssel! Keressétek meg mindegyiket a *Helyesírási szójegyzékben!* Írjátok le a szavakat hibátlanul a füzetetekbe!

aa) röpen	ab) címzett
menyi	tyúkól
antena	nőnap
visza	Zsófia
ac) amelyei	ad) Tolna Megye
egéség	nelli
játék	Jókai Utca
rügyel	Gyöző

b) Tollbamondás következik. Ejtsétek ti is a szavakat utánam! Ügyeljétek a helyes időtartamra! Írjátok le a szavakat! Ellenőrizzétek munkátokat a *Helyesírási szójegyzék* segítségével!

A tollbamondás szavai:

ba) szunnyad	bb) Tímea
süllyed	szőlő
loccsan	jövőre
ketten	kút

6. A Magyar értelmező kéziszótár alkalmi használata címszavak első jelentésének olvasásával

- a) Keressétek meg az *Ablak-Zsiráfban* a táblán lévő címszavakat! Amelyiket megtaláltátok, annak írjátok fel az oldalszámát a füzetetekbe! Soroljátok fel azokat a címszavakat, amelyeket az *Ablak-Zsiráf* nem tartalmazza! A táblán levő szavak: *tárogató, oroszlán, toportyán, kucorodik, farkas, kutya, uszkár, fanyalog*

Mutassatok rá arra a könyvre, amelyikről feltételezitek, hogy megtaláljátok benne a *toportyán, kucorodik, uszkár* stb. szavak jelentését! Olvassátok fel a könyv címét a borítóról!

Megjegyzés:

1. A következő kézikönyvek állhatnak a tanulók rendelkezésére:

Helyesírási tanácsadó szótár

Magyar értelmező kéziszótár

A világ és az ember című gyermekenciklopédia

Nézz körül! (olvasókönyv a környezetismeret tanításához)

Teknős Péter: *Kérdezz! Felelek mindenre!*

(A feladat megoldásához egy általános és egy szaklexikon is adható a tanulóknak.)

2. A pedagógus a tanulók érdeklődésének megfelelően válassza ki a szavakat!

Ellenőrizték, megfelelő könyvet javasoltatok-e! Keressétek meg az általatok említett könyvben az *Ablak-Zsiráfban* nem található szavakat! Olvassátok el némán, majd hangosan a szócikkeket!

Kiegészítő feladatok:

- Rajzoljátok le az *uszkárt* és a *toportyánt*!
- Mutassátok meg mozgással, arcjátékkal, hogy hogyan *kucorodik, fanyalog* valaki!

Megjegyzés:

Hasonló kiegészítő feladatok más címszókeresési feladatokhoz is tervezhetők.

- b) Keressétek meg a *Magyar értelmező kéziszótárban* a táblára írt szavakat! Olvassátok el némán a szócikkeket! Mindegyik szónak az 1. jelentésével írjatok egy-egy mondatot a füzetbe!
- ba) dromedár, köszméte, hecsedli
 bb) kas, pecabot, pattantyú
 bc) sandít, nyámnyila, nyervog
- c) Keressétek meg a táblára írt szavakat a *Magyar értelmező kéziszótárban!* Olvassátok el némán a szócikkeket! Egészítsétek ki a mondatokat a zárójelbe tett szavak közül a megfelelővel! Olvassátok fel a tábláról a kiegészített mondatokat!
- ca) *kordé* A kordé olyan taliga, amelynek (három, kettő, négy) kereke van.
 cb) *hering* A hering az északi (tavakban, tengerekben, folyókban) élő, ezüstös testű kis hal.
 cc) *vartyog* A (lovak, tücskök, békák) hangosan vartyogtak a tó partján.
 cd) *fanyar* Padtársam nemrég fanyar (kenyeret, fagylaltot, körtét) evett.

7. Könyvek tartalomjegyzékének és fülszövegének olvasása

- a) Keressétek meg *A világ és az ember* című képes gyermekenciklopédia tartalomjegyzékét! Állapítsátok meg, milyen fő részekből (milyen témákat tartalmazó nagyobb fejezetekből) áll a könyv! Soroljátok fel ezeket!
- Keressétek meg *Az élet útja a Földön* című fejezetet! Nézzétek meg, hányadik lapon kezdődik s hányadik lapon végződik ez a fejezet! Írjátok le a füzetetekbe!
 - Fussátok át *Az élet útja a Földön* című fejezet tartalmát! Csukjátok be a könyvet! Mondjátok el, mi mindenről olvashattok ebben a részben!
 - Keressétek meg *Az élet útja a Földön* című fejezetben azt a részt, amelyik bemutatja, hogyan lett lábuk az állatoknak! Mondjátok meg, hányadik lapon található!

Megjegyzés:

A feladatot csoportmunkában célszerű végeztetni.

b) Keressétek meg *A világ és az ember* című gyermekenciklopédia tartalomjegyzékében a gépekről szóló fejezetet! Olvassátok fel a címét! Mondjátok el, hányadik lapon kezdődik s hányadik lapon végződik ez a fejezet! Mit gondoltok, a gépekről szóló fejezet melyik részében olvashattok

a gőzgépekről,

a villámhárítóról,

a szuperszonikus repülőgépekről?

Olvassátok fel a tartalomjegyzékből annak a résznek a címét és oldalszámát, amelyikről feltételezték, hogy választ kaptok a kérdésekre!

Ellenőrizték feltevéseitek helyességét a megfelelő részek néma elolvasásával!

Megjegyzés:

1. A feladat fejlett olvasási készséggel rendelkező kis csoporttal végeztethető.

2. A feltevés helyességének ellenőrzését napközis foglalkozáson is végezhetik a tanulók. A tanító a megértés ellenőrzésére feladatokat tervezhet, illetve beszámoltathatja a tanulókat arról, hogy mit tudtak meg a gépekről.

c) Keressétek meg a *Kezdődik az iskola* (Bp. Móra Kiadó, 1981.) című könyvben a tartalomjegyzéket! Számláljátok meg, hány fejezete van a könyvnek! A fejezetcímeket nyomtatott nagybetűkkel írták. Olvassátok fel a címeket!

ca) Mely fejezetekben jelent meg Nagy László, Móra Ferenc, Tordon Ákos írása? Olvassátok fel a fejezetcímeket!

cb) Öt írásnak a szerzőjét és címét láthatjátok a táblán. Keressétek meg ezeket az írásokat a tartalomjegyzékben! Olvassátok fel a hozzájuk tartozó fejezetcímeket és a lapszámokat!

Mészöly Miklós: *A pipiske és a fűszál*

Fekete István: *Vuk*

Jékely Zoltán: *A török és a tehének*

Gyurkovics Tibor: *Iskolanyitogató*

Tamkó Sirató Károly: *Laboda*

cc) Másoljátok le a tábláról a következő címeket:

Hárs László: *A manóinas*

Nyikolaj Nyekraszov: *Jákov bácsi*

Keressétek meg a tartalomjegyzék segítségével ezeket az írásokat a könyvben!

d) Olvassátok el a szöveget Arany László *Magyar népmesék* (Bp. Móra Kiadó, 1983.) című kötetének hátsó borítóján! Mondjátok el:

Mikor jelent meg Arany Lászlónak ez a népmesegyűjteménye?

Mely szereplőkkel indulhatunk kalandos vállalkozásokra?

Ki illusztrálta a mesegyűjteményt?

8. Gyermekfolyóiratok olvasása, rovatrendjük megismerése

a) Keressétek meg a *Kincskereső* című folyóiratban a tartalomjegyzéket! Olvassátok fel a színes nyomtatott betűkkel írt rovatcímeket! Mondjátok el, melyik az a rovat, amelyikben útikalandról olvashatunk! Melyik rovatban olvashattok írói, költői életrajzokat?

Mely rovatokba helyeznétek e! a következő írásokat:

Nagy László: *Vidám üzenetek*
Szende Aladár: *Szavakban rejtőzködő képek*
Annus József: *Békebeli csaták*

Olvassátok fel a három rovatcímét!

b) Készítsétek elő egy ismert gyermekfolyóirat néhány, különböző hónapokban megjelent számát! Lapozzátok át őket! Állapítsátok meg, vannak-e bennük olyan oldalak, amelyek tartalmi szempontból hasonlóak?! Melyek ezek? Nevezzétek meg őket! Keressétek meg azt az oldalt, amelyikben a fejtörőket közlik! Olvassátok fel a rovat címét! Mi a címe annak a rovatnak, amelyik olvasói leveleket közöl? Melyik rovatban jelenik meg a játék elkészítésének leírása? Mondjátok el!

9. Rejtvények megoldása és beküldése a szerkesztőségbe

Keressétek meg egy általatok olvasott gyermekfolyóiratban a rejtvényeket közlő rovatot! Olvassátok el a rejtvényeket! Oldjátok meg őket! Szükség esetén kérjétek segítséget társaitoktól, hozzátartozóitoktól! Olvassátok el a beküldési határidőt! A megfejtést írjátok rá egy levelezőlapra! Küldjétek el a folyóiratok levélcímére!

10. Ismeretterjesztő cikkek olvasása és ismertetése

Keressétek a gyermekfolyóiratokban ismeretterjesztő cikket! Olvassátok el némán! Készüljétek fel arra, hogy az írást ismertetni fogjátok a csoportnak!

A felkészülés menete a következő legyen:

Húzzátok alá a címet és az író nevét!

Mindegyik bekezdésben emeljétek ki aláhúzással azokat az ismereteket, amelyekről feltétlenül be akartok számolni!

Az aláhúzott mondatokban keretezzétek be az ismeretlen jelentésű szavakat!

Olvassátok el a *Magyar értelmező kéziszótártan* a bekeregetett szavakhoz tartozó szócikkeket!

A szöveg elmondásakor tartsátok kezetekben a folyóiratot, hogy időnként belenézhesetek!

11. Hírek olvasása és ismertetése

Olvassátok el a híreket valamelyik gyermekfolyóiratban! Válasszátok ki közülük azt, amelyiket szívesen ismertetnétek társaitoknak! Húzzátok alá a hírben a következőket: Milyen eseményről szól? Hol történt, mikor, kivel, vagy kikkel? Készüljétek fel a szövegmondásra! Ismertessétek a hírt a csoportnak!

12. Interjúk olvasása és ismertetése

Keressétek egy gyermekfolyóiratban interjút! Készüljétek fel arra, hogy az interjút ismertetni fogjátok a csoportnak! A felkészülés menete a következő legyen:

Olvassátok el az interjút!

Keretezzétek be a kérdező és a válaszoló nevét, foglalozását!

Húzzátok alá a szövegben, hogy a kérdezőt mi készítette a beszélgetésre!

Válasszátok ki a kérdések közül azt, amelyik számotokra a legérdekesebb!

Jelöljétek őket csillaggal!

A válaszokból aláhúzással emeljétek ki a lényegét! Felkészülésetek során a számotokra ismeretlen szavak jelentését keressétek meg a *Magyar értelmező kéziszótárban**.

13. A tanító által alkalmanként kiválasztott hírek olvasása napilapokból

Olvassátok el némán az újságból kiválasztott hírt! Mikor történt a hírben szereplő esemény? Hol, kivel? Mi az esemény, amiről a szöveg szól? Húzzátok alá a válaszokat, majd olvassátok fel őket!

Készüljétek fel a hír elmondására!

Mindenkit meghallgatok. Akié a legpontosabb és a legérdekesebb lesz, az elmondhatja az osztálynak is. *Megjegyzés:*

A feladat kis csoportban végezhető a legeredményesebben. Ajánlatos a hírt sokszorosítani, ha nem áll rendelkezésre megfelelő példányszámú újság.

14. Gyermekfolyóiratok impresszumában szereplő adatok keresése

a) A *Japtulajdonos*" és a kiadó megnevezése

- Keressétek meg egy gyermekfolyóirat és egy napilap utolsó, illetve utolsó előtti lapján azt a részt, amely a kiadási adatokat foglalja össze! Az összefoglaló a lapok címével kezdődik. Az adatok elolvasása után mondjátok meg, hogy
 - kinek a folyóiratáról;
 - melyik párt lapjáról van szó!

- A táblára írtam a lapok és a kiadók nevét. Olvassátok el némán az összefoglalóban, hogy mi a neve az egyes kiadóknak! Kössétek össze a táblán a megfelelő adatokat!

Megjegyzés:

A csoport minden tagjánál legyen mindegyik folyóiratból, illetve napilapból egy-egy példány!

b) A főszerkesztő, illetve a szerkesztők nevének elolvasása, általuk írt cikkek keresése

- Olvassátok fel az összefoglaló adatai közül a *Népszabadság* főszerkesztőjének és a *Süni* szerkesztőjének nevét! Lapozzatok át három-három számot! Keressetek olyan cikkeket, amelyeket a főszerkesztő, illetve a szerkesztő írt! Olvassátok fel az írások címét!
- A *Kincskereső* belső címlapján olvassátok el a *Szerkesztik* kezdetű két sort. Olvassátok fel
 - a főszerkesztő,
 - a főszerkesztő-helyettes,
 - a szerkesztők és a munkatársak nevét!

Megjegyzés:

A csoport minden tagjánál legyen mindhárom folyóiratból megfelelő példányszám!

- A táblára írtam három lapnak és a főszerkesztőknek a nevét. Kössétek össze egymással a megfelelő neveket!

c) A szerkesztőség postacímének olvasása

A napilapok, folyóiratok olvasói levelet küldhetnek a szerkesztőségbe, ha közölni akarják véleményüket valamelyik írásról, kérni szeretnének valamit a szerkesztőktől, vagy ha megfejtették a rejtvényeket. A borítékra vagy a levelezőlapra a szerkesztőség postacímét kell ráírniuk. A kiadási adatok közt olvassátok el némán a napilapok, folyóiratok levélcímét! Mindenki készítsen rajzlapból három levelezőlapot! Címézzétek meg őket valamelyik napilap, folyóirat szerkesztőségébe!

Megjegyzés:

Ez utóbbi feladat kiegészíthető azzal, hogy a gyerekek rejtvénymegoldásokat küldenek be levelezőlapon a szerkesztőségbe.

Látogatások előkészítése és irányítása a lakóhely művelődési intézményeiben

1. Plakátok olvasása

- a) Készítsétek elő az e havi moziplakátokat! Olvassátok el némán a filmcímeiket! Válasszátok ki az előadások közül a nektek valókat! Csoportvezetőtök húzza alá
- a filmek címét,
 - a rendezők, a főszereplők nevét,
 - az előadás napját,
 - a filmek kezdési időpontját! Olvassátok fel ezeket az adatokat!
- Jelöljétek piros csillaggal azokat a filmeket, amelyeket az osztály együtt néz meg! A többi filmre hozzátartozóitokkal mehettek el. Helyezzétek el a plakátot a falújságon!
- b) Írjátok le a moziplakátról a füzetetekbe a nektek szóló filmek rendezőinek nevét! Keressétek meg a neveket az *Új filmlexikonban*! Írjátok a rendezők neve mellé születésük évét, nemzetiségét és 2-3 filmjének a címét! Olvassátok fel a leírt adatokat!
- c) Készítsetek magatok elé egy kiállításról szóló plakátot!
- ca) Húzzátok alá rajta a következő adatokat:
- a kiállító festő (szobrász, keramikus stb.) nevét,
 - a kiállítás helyét,
 - a megnyitó időpontját,
 - a kiállítás időtartamát! Olvassátok fel az adatokat!
- cb) Keressétek meg az illető festő (szobrász stb.) nevét a *Művészeti kislexikonban**. Olvassátok fel születésének évét, lakóhelyét, foglalkozását, néhány művének a címét! Írjátok ezeket az adatokat a plakátra! Helyezzétek el a plakátot a falújságon!

Megjegyzés: A gyerekek használhatják még a Magyar életrajzi lexikont, az Új magyar lexikont és a Magyar néprajzi lexikont.

cc) A megnyitó napjától fogva nézzétek át a helyi újság két egymást követő számának *Hírek* rovatát! Keressétek meg a kiállításról szóló hírt! Olvassátok fel! Húzzátok alá a hírben a kiállítást megnyitó személy nevét és foglalkozását!

Megjegyzés: A feladatok 5-6 fős csoportokban végezhetőek.

2. Műsorfüzetek, katalógusok olvasása

a) Lapozzátok át a színházi műsorfüzetet! Keressétek meg benne az előadás címlapját! Olvassátok fel

a darab címét

a szerző

néhány szereplő nevét!

a díszlettervező

a rendező

Olvassátok el némán a szerző életrajzát a műsorfüzetben!

Válaszoljatok a kérdésekre!

Mikor és hol született?

Hol él most?

Milyen színpadi műveket írt?

b) A katalógus, amit a kezetekben tartotok, a festészeti kiállítás-hoz készült. A festő életéről, a képeiről olvashattok benne, s felvételekről láthatjátok a képeket is.

Lapozzátok át a katalógust, s válaszoljatok a kérdésekre!

Mi a neve a festőnek?

Hogy hívják a katalógus szerkesztőjét?

Ki készítette a fényképfelvételeket?

Ki írta az előszót?

ba) Olvassátok fel néhány képnek a címét a kiállított képek jegyzékéből! Keressétek meg ezeket a képeket a teremben!

bb) Válasszatok ki egyet a nektek tetsző képek közül a kiállításon! Keressétek meg a fényképét a katalógusban! Olvassátok fel a kép

címét,
elkészítésének évét,
méretét,
tulajdonosának nevét!

Megjegyzés:

A feladatok 5-6 fős csoportokban végeztethetők.

*3. A leíró szöveg alkotásának gyakorlása tárlatok, kiállítások
megnézése során*

- a) Keressetek a kiállításon olyan tárgyat, amelyről szívesen beszélnétek társaitoknak és nekem! Nevezzétek meg a tárgyat, majd mondjátok el, hogy
- mekkora,
 - mihez hasonlít az alakja,
 - miből készült,
 - milyen a színe,
 - mire használják!
- b) Válasszatok a festmények közül egy nektek tetszőt! Mi a címe? Soroljátok fel a képen látható tárgyak, dolgok nevét! Van-e személy a képen? Mit csinál? Milyen színeket használt a festő? Melyik napszakot, évszakot festette le?

Megjegyzés:

A feladat kis csoportban végeztethető.

**Írás, helyesírás,
anyanyelvismeret**

Az írás és a helyesírás együttes gyakoroltatása

Az írott kisbetűk alakításának és kapcsolásának gyakoroltatása szavak másoltatásával, diktálásával

1. Másoljátok le a fóliára írt írott betűs szavakat!
 - a) itt, tű, út, üt, csitt, alatt, mögött, mellett, előtt, vittem
 - b) ne, int, kinn, inni, pipa, papa, huppan, roppan
 - c) enni, semmi, szappan, ünnep, tipp, topog, púp
 - d) onnan, ad, között, adó, nő, dob, miatt, dönt, ősz
 - e) forró, villa, váll, var, varr, forrás, év, övvel, ősszel
 - f) add, olló, orr, villog, toll, dobbal, dobol, áll
 - g) makk, akkor, ifjú, pufog, húz, hahó, puffan, pukkan
 - h) fúj, új, ujj, jó, hajó, éjjel, agancs, reggel, ággal
 - i) gyűr, így, ágyú, dinnye, ennyi, gally, helyes, balyu
 - j) sűrű, sír, sós, csíkos, öccse, csattan, lassan, csúcs
 - k) zászló, azzal, szorít, zsír, szőlő, szűnyog, asszony, vessző
 - l) xilofon, wolfram, watt
2. Írjátok le másolás vagy diktálás után az alábbi szavakat (szó-szerkezeteket!)
 - a) út, utas, itten, mutató, suttog, után, kettő, otthon, főz, mókus, óra, ősz, őz, előtt, vatta
 - b) szappan, nappal, semmi, szalonna, uzsonna, ünnep, róka, rózsa, csókol, evőeszköz
 - c) ünnepély, cseppen, szappan, otthon, suttog, nappal, mellett, vannak
 - d) koppan, alatt, ketten, add, mögötte, kedd, cseppen, fiók, főköttő, gőzöl, hónap
 - e) ott, szalonna, zümmög, attól, enne, kedden, ünnepély, hóvirág, jövőre, mosópor, október

- f) forr, orr, varr, var, evő, forrás, evett, övvel, arra, vér, vív, forró, fölött, erdő
- g) állat, fillér, hallás, kettő, mellény, tollas, villany, rendőr, szőlő, sürgős, ifjú
- h) csillag, holló, gallér, istálló, olló, villamos, forró, evett, elem, fűrés, gyík, húsz, szív
- i) istálló, csillogó, befőtt, abban, jobb, szebb, add, adó, sír, tűz, utas, vizes
- j) tollal, lábbal, roller, nulla, vatta, babbal, durran, zümmög, hűt, nyúl, hűvös, tüzes, kertje, botja, elunja
- k) nulla, durran, mellé, lábbal, ellenség, vívott, mellette, ettől, szelídség, válogatja, elunja
- l) holló, istálló, ekkor, ketten, kedden, fedő, fűtő, hétfő, segítség, hajítson, botjuk
- m) felleg, villany, venni, jöttek, akkora, ehhez, puffan, jött, 1980. szeptember 1., 1980. máj. 1-jén
- n) bottal, hallottam, hull, hall, hal, mellette, puff, ahhoz, mondja, látják, szabadság, igazság
- o) tej, ajtó, fúj, majom, jön, ujj, új, újság, látjuk, kádja, válogatja, kertje, botja, 1980. jan. 12-én
- ö) jég, héj, hajó, juh, javít, fáj, búsuljon, tudják, tej, haj
- p) ujj, majom, ajtó, tejszín, tojás, jön, újság, pajtás, kádjuk, szidjátok, látjuk
- q) pólya, lyukasztó, folyó, golyó, kályha, olyan, mosolyog
- r) ülőhely, gólya, ilyen, hülye, királyfi, osztály, melyik, ibolya, lyuk
- s) dinnye, annyi, fonnyad, könnyű, süllyed, ennyivel, gyűrött, segítség, hajlítson, botjával, kertjükben
- sz) eggyel, négygel, osztály, melyik, egyes, helyyel, fonnyad, könny
- t) pötty, hattyú, batyu, éljetek, búsuljon, meggy, gally, kertjében, válogatják, adjátok
- ty) lassú, tollas, loccsan, mossa, kalapáccsal, öccse, füttyent, pettyes, süllyed, helyyel
- u) focimeccs, füttyent, gally, annyi, négygel, pottyán, dinnye, reccsen, loccsan, igazság, bátyja, merészség, hagyjátok

- ü) csikó, öccse, lassú, erő, kazal, loccsan, hattyú, dinnye, 1986. február 18.
- v) mossa, hozza, húzza, asszony, hosszú, messze, összeg, vessző
- w) rossz, ősszel, zizzen, hozza, asszony, összeg, hattyú, öccse, jéggel, asszonnyal
- x) érett dinnye, könnyes szemű, reccsenő ág, forró víz, hulló pihe, asztalsarok, kézfej, a hajó kormányja
- y) zsbongó osztály, lassú hajó, erős királyfi, éjjeli bagoly, a királyfi kardja, a könyv címe
- z) zümmögő méhecske, úszó hattyú, süllyedő hajó, ilyen istálló
- zs) zsíros szalonna, reccsenő gally, fényes királyfi, ajtó mögötti seprű, fecskéfészek, kígyóbőr, a papa kertje
- A) őszi reggel, ajtókilincs, virágváza, robogó autó, zsebkendő, piros kendő, aranygyűrű, ceruzahegy, asztallap
- B) fát vág, babot ültet, bottal jár, a folyó partja, kenyeret szel, tollal ír, kötött pulóver

Az írott nagybetűk alakításának és kapcsolásának betűcsoportonkénti gyakoroltatása tulajdonnevek, mondatok, szövegek másoltatásával, diktálásával

1. Másoljátok le a fóliáról a tulajdonneveket!

Megjegyzés:

A felsorolt tulajdonnevek kiegészíthetők vagy helyettesíthetők a helyi sajátosságú földrajzi és intézménynevekkel.

- a) Nándor, Norbert, Noémi, Nóra, Marcell, Márton, Mátyás
- b) Mihály, Melinda, Mária, Marianna, Miklós, Margit
- c) Miskolc, Mosonmagyaróvár, Nagykanizsa, Nagyatád, Mágocs
- d) Mecsek, Nagyalföld, Mátra, Magyarország

- e) Magyar Tudományos Akadémia, Nemzeti Színház, Mici-mackó, Nagy a világ, Négyen a vadonban, Magyar értelmező kéziszótár
- f) Ottó, Gergely, Győző, Csilla, Olivér, Ödön, Orbán, Orsolya
- g) Orosháza, Ózd, Oroszlány, Országos Takarékpénztár, Országház
- h) Gábor, Gedeon, Gizella, Gabriella, Gyula, Gyöngyi, Gárdonyi Géza
- i) Gellérthegy, Gödöllő, Gárdonyi, Győr, Galyatető, Gyöngyös
- j) Csilla, Csaba, Cecília, Csongor, Csanádi Imre, Csoóri Sándor
- k) Csepak, Csorna, Celldömölk, Cegléd, Csutak és a szürke ló
- l) Attila, Aladár, Ádám, Anikó, Anna, Andrea, Angéla, Árpád
- m) Ajka, Aggtelek, Abaliget, Almásfüzitő, Adony
- n) Magyar Állami Operaház, Állami Biztosító, A hétfejű tündér, Aranykulcsocska
- o) Dóra, Dorottya, Lilla, László, Levente, Dénes, Dezső
- ö) Dunaújváros, Dunaföldvár, Decs, Lillafüred, Lovászi
- p) László, Lajos, Lilla, Levente, Dóra
- q) Lánchíd, Dunántúl, Duna, Dráva, Lepsény, Lillafüred
- r) Dóra, Debrecen, Doktor Bubó, Dózsa György út
- s) Helga, Hajnal, Hilda, Henrik, Henrietta, Hedvig
- sz) Harkány, Hajdúszoboszló, Hollókő, Hatvan, Hévíz, Herend
- t) Hortobágy, Heves megye, Hévíz, Hódmezővásárhely
- ty) Hunyadi János Általános Iskola, Harmadik meséskönyvem, Hú, Hófehérke és a hét törpe
- u) Vera, Valéria, Viktor, Viola, Vác, Veszprém, Villány, Visegrád
- ü) Weöres Sándor, Vas megye, Veszprém megye
- v) Zoltán, Zita, Zsuzsa, Zsolt, Zsófia, Zsigmond
- w) Zirc, Zalaegerszeg, Zala (folyó), Zebegény, Zala megye
- x) Zsófi, Zsigmond, Zsolt, Zsuzsanna, Zsóka
- y) Sándor, Sarolta, Szilvia, Szabolcs, Siófok, Solt, Sellye, Sopron, Szentlőrinc
- z) Szombathely, Szolnok, Szigetvár, Szekszárd, Szentendre

- zs) Sió, Séd, Somogy megye, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, Szépművészeti Múzeum
- A) Tímea, Tivadar, Tihamér, Tibor, Tamás, Tünde, Teréz, Tekla
- B) Tihany, Tokaj, Tatabánya, Fonyód, Füzesabony, Tolna megye
- C) Ferenc, Fruzsina, Flóra, Flórián, Frigyes, Fülöp
- D) Tokaj, Tisza, Tiszántúl, Fecskeköszöntő, Tengerecki házasság
- E) Péter, Paula, Béla, Balázs, Rita, Renáta, Rudolf
- F) Pápa, Pécs, Paks, Budapest, Baja, Rudabánya, Ráckeve
- G) Baranya megye, Badacsony, Bakony, Balázs, Bartók Béla, Rába, Balaton, Ravasz Péter
- H) Emma, Elemér, Éva, Erzsébet, Enying, Eger, Ercsi, Érd
- I) Ilona, Ibolya, Imre, Ildikó, István
- J) Irén, Iván, Inota, Isaszeg, Ipoly (folyó)
- K) József, Jolán, Judit, Julianna, Jászberény, Jánosháza, Jákó
- L) Klára, Kató, Károly, Kristóf, Kőszeg, Kiskőrös, Keszthely

2. Másoljátok le a mondatokat (szövegeket)!

- a) Az országúton eltalált a gömböc egy regement katonát.
- b) Mihók elment az Ilókéék házához, és ott egy tút kapott ajándékba.
- c) Egyszer elmegy az öreg halász a tengerre halászni.
- d) A legkisebbik királylányból kinn az erdőn jávorfácska nőtt.
- e) A gazdag ember kifizette a szegény embert.
- f) Árgyilus királyfi feleségül vette Tündér Ilonát.
- g) Az ablakból ragyogó világosság és sült liba pompás szaga áradt ki az utcára.
- h) Két zenész lakott a szomszédomban. Jobbról Rácegresi, balról Pácegresi.
- i) Palkónak volt egy szamara. Egyszer egy rengeteg erdőben mendegéltek, s összetalálkoztak egy törpével.
- j) A gém ott élt egy tó mellett. Megöregedett, nem volt már ereje halat fogni.
- k) A hangya lement a patakhoz, hogy szomjúságát csillapítsa.

- i) A király talált egy forrást. Megmerítette benne a poharát, de a víz zavaros volt.
- m) Az istállóban nyeríteni kezdett a Villám. Megérezte, hogy közeledik a királyfi,
- n) A hattyúk lassan úsztak a tóban. Fejüket kissé magasra emelték, figyelték a parton álló embereket,
- o) Az erdei tisztáson egy nyúl, egy róka és egy farkas beszélgetett.
- ö) Pénteken, szombaton és vasárnap ne gyertek iskolába!
- p) Marci nem szeretett se írni, se olvasni, se számolni,
- q) Tudsz Csoóri Sándortól vagy Zelk Zoltántól verset mondani?
- r) Az őseMBER bottal, husáNGgal, kődarabokkal védekezett a vadállatok támadásai ellen,
- s) A rántottát tojásból, zsíról és sóból készítik,
- sz) Autóbussszal, villamossal és kerékpárral érkeztek a gyerekek a hajóállomásra,
- t) PóruL járt a farkas, a medve és a róka is.
- ty) Nemsokára a fiú egy malomba ért, s szállást kért.
- u) Öregapó, öreganyó, a kisfiú, a kislány, a kutya és a cica együtt húzták ki a répát.

3. Írjátok le a mondatokat diktálás után!

Megjegyzés:

A mondatok ugyanazok, mint a 2. feladatban.

Helyesírási hibák javításának tanítása

1. Másoljátok le a következő szavakat úgy, hogy minden szót hibátlanul írjátok le!
 - a) üt, itt, tü, üti, ti
 - b) út, tüt, üti, it, ti
 - c) mi, ini, nini, int, pipi, üt, pup, tü, itt, ut
 - d) ut, tü, int, it, tipp, tüt, púp, ini, üt
 - e) itt, cim, tü, inni, ut, nő, tő, cipő, toto, tü, ini, mi
 - f) cipó, tüt, cim, to, ütő, öt, cumi, it, ott, töm, pup, im

- g) idő, ad, nád, inna, cipő, papa, dől, dio
h) tip, cumi, ado, dönt, toto, tüdő, cim, nád
i) únni, cipó, pup, tipp, ón, dől, idő, pipa, dio, dől
j) iro, ora, varr, vonat, vív, ur, tur, órra, tür, ütött
k) darú, durr, rádió, diótörő, papir, dárda, vit, varr
l) öt, tüm, ivot, ir, turó, óra, torta, divat, ivott
m) papir, viv, púp, itt, rud, durr, rádió, ara, törő
n) ollo, lö, lép, ül, tol, elem, melé, álit
o) ilat, repül, nulla, total, vivott, tanul, mellet, ettől
ö) ol, abba, borit, borjú, bot, dörren, mellé, cim, othon
p) turo, vivőt, papir, illat, napal, borit, enni, bör
q) fiu, fű, futó, füt, ho, hal, halló, hívott, hül
r) hahó, hall, hát, füttő, fedő, finom, hiv, viv
s) kendő, kanna, küllő, kut, oktober, ked, kukorica
sz) futó, fiúval, futót, pup, durran, türö, torta, vonat
t) uj, juh, jajj, jég, látja, fuj, jo, jut, vájj, tudja
ty) gomba, füge, gurit, mondja, máj, dugó, futó, javit
u) pup, gurit, védjük, babai, bútor, daru, kenjük
ü) foka, küllő, lotto, pilla, terített, hétfő, repül
v) egy, igy, ugy, megy, meggy, gyalú, kagyló, gyufa
w) gyik, igy, egy, gyalul, gyűrött, gyertya, tyúk, nyir
x) nyul, ennyi, dinnye, gyalul, bátyú, pötty, golyo, új
y) király, nyíllik, javit, kagyló, gyújt, nyir, nyul, gólya
z) cipó, tüt, cim, to, ütő, öt, cumi, it, ott, tüm, pup, im
zs) idő, ad, nád, inna, on, cipő, papa, döl, dio
A) tip, cumi, ado, dönt, toto, tüdő, cim, nád
B) únni, cipó, pup, tipp, ón, dői, idő, pipa, dio, döl
C) iro, ora, varr, vonat, viv, ur, tur, órra, tür, ütött
D) darú, durr, rádió, diótörő, papir, dárda, vit, varr
E) öt, tüm, ivot, ir, turó, óra, torta, divat, ivott
F) papir, viv, púp, itt, rud, durr, rádió, ara, törő
G) ollo, lö, el, lép, ül, tol, elem, melé, állit
H) ilat, repül, nulla, total, vivott, tanul, mellet, eltol
I) ol, abba, borit, borjú, bot, dörren, bele, mellé, cim
J) turo, vivőt, papir, illat, napal, borit, enni, bör
K) sós, sin, sül, üss, áso, esső, sün, seprű, sűrű

- L) sullyos, sikos, sülyed, sima, erős, sajt, sakk, sajtó
- M) locsog, tacsókó, csákó, csepp, locsan, csilag, csikós, csip
- N) dinye, csö, csapp, csúcs, erőssen, savanyu, segítő
- O) öz, zuz, zizeg, buza, rozs, gőz, üz, zörgő, zörög, iz
- Ö) zörren, ezel, rozs, rözse, zseb, rozsa, zsemle, rizzsel
- P) szálló, szeli, sziv, szűr, kesztyű, szőke, szalad, szöllő, szúr
- Q) asszony, zsírral, szapan, szűrő, szegfű, számit, zsinór, szároda

2. Másoljátok le a következő szavakat úgy, hogy minden szót hibátlanul írjatok le! Vannak köztük tulajdonnevek is. Vigyázzatok a kezdőbetűkre!

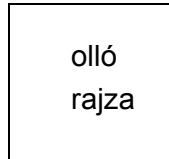
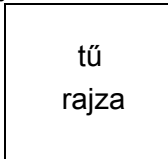
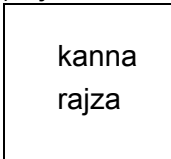
- a) ajtó, attila, anna, Anikó, abaliget
- b) olló, ott, ottó, ödön, győr, ózd
- c) csilla, Csongor, cica, csurgó, cseppen
- d) zajos, Zoltán, zita, zsófia, zirc, Zolt
- e) sajt, sándor, sellye, Szentlőrinc, siófok
- f) tűz, tlbör, Tamás, tokaj, Tihany
- g) ferenc, Flóra, fonyód, futó, füllent
- h) pókháló, pápa, Paks, párád, petra
- i) bútor, baj, baja, béla, Beáta
- j) rita, róbert, roller, recsk, radir
- k) mihály, nóra, Nelli, melyik, máj
- l) erről, emma, Éva, eger, ezer, érd
- m) hajas, hajnalka, Hilda, héviz, harkány
- n) József, judit, jajgat, jósvafő, julianna
- o) Ilona, Inota, isaszeg, imre, ilyen, így
- ö) kútja, klári, kató, károly, kőszeg, kendő
- p) lajos, lőrinc, lillafüred, látja, lyukas
- q) duzzog, dóra, Dezső, dunaföldvár, daru, duda

Anyanyelvi ismeretek tanítása a helyesírás tanulásához és gyakorlásához

Feladatok a helyesírás gyakorlásához

1. Időtartam-gyakorlatok

1. a) Másoljátok le a *Helyesírást* szójegyzék a) jelű szavait!
b) Pótoljátok az alábbi szavak hiányzó betűit!
- áomás, o_ó, csiag, ba_ag, meett, e_ött
 - fehő, ho_ó, nu_a, vá_, vi_a, hu_
 - baag, me ett, vi any, csi_og, pi_e, szá_
- c) Írjátok le a rajzok nevét!

d) Írjátok le diktálás után a *Helyesírási* szójegyzék a) jelű szavait!

e) Húzzátok alá a helyesírási hibákat, majd írjátok le a szavakat hibátlanul!

hul, vál, állomás, ollo, balag, vila, tü, mellet, nula, csllag

2. a) Másoljátok le a *Helyesírási* szójegyzék b) jelű szavait! Írjátok egy-egy mondatot az alábbi szavakkal!

- állomás, bagoly, autó
- asszony, ballag, áll
- betű, bíró, bója

b) Írjátok predikatív szó szerkezetet az alábbi szavakkal!

- az autó _____
- az asszony _____
- a bagoly _____
- a betű _____
- _____ ballag
- a bója _____
- _____ áll
- a bíró _____

c) Írjátok le diktálás után a *Helyesírási szójegyzék* b) jelű szavait!

3. a) Másoljátok le a *Helyesírási szójegyzék* c) jelű szavait!

Fejezzétek be a mondatokat!

- A dinnye _____ .
milyen?
- A dió _____ .
mekkora?
- A dominó _____ .
kié?

b) Írjátok le elválasztva a *Helyesírási szójegyzék* c) jelű szavait!

c) Pótoljátok a szavak hiányzó betűit!

di_e, di_, cse_, bja, csia_g, domin_

d) Írjátok le diktálás után a *Helyesírási szójegyzék* c) jelű betűit!

4. a) Másoljátok le a *Helyesírási szójegyzék* d) jelű szavait!

b) Pótoljátok a mondatok hiányzó szavait!

Éjjel a bagoly _____
Mit csinál?
_____ csillag ragyog az égen.
Milyen?

_____ előtt áll egy autó.

Ami?

Eltettem a fiókba _____

A mit?

- c) Írjátok le betűrendbe sorolva az alábbi szavakat! bagoly, csillag, felhő, dinnye, betű, éjjel, előtt
- d) Írjátok egy-egy kérdő mondatot az alábbi szavakkal!
- fiú, dominó, éjjel
 - bója, felhő, fiók
- e) Írjátok le diktálás után a *Helyesírási szójegyzék* d) jelű szavait!
5. a) Másoljátok le a *Helyesírási szójegyzék* f) jelű szavait!
- b) Másoljátok le az alábbi mondatokat!
- Az év első hónapja január.
 - Mennyi idő van még vissza?
 - Végre már hull a hó!
 - Milyen édes ez a dinnye!
- c) Írjátok tárgyas szó szerkezeteket az alábbi szavak segítségével!
• a dinnyét _____	• a fiút _____
az autót _____	a fiókot _____
az időt _____	a betűt _____
a diót _____	az asszonyt _____
- d) Írjátok le diktálás után a *Helyesírási szójegyzék* f) szavait!
6. a) Másoljátok le a *Helyesírási szójegyzék* gy) jelű szavait!
- b) Írjátok 2-3 mondatból álló szöveget a *Helyesírási szójegyzék* gy) jelű szavainak segítségével!
- c) Pótoljátok a szavak hiányzó betűit!
- h nap, h_sz, el_tt, fi k, kett_, könny_

c) Írjátok le betűrendbe sorolva az alábbi szavakat!

kettő, kanna, kút, nappal, meggy, lyuk, lassú, köpeny

d) Írjátok olyan szavakat (a *Helyesírási szójegyzék* segítségével), amelyekben hosszú I hangot kell ejteni!

e) Írjátok le, és nevezzétek meg a mondatokat a beszélő szándéka szerint!

Ti milyen mosóport használtok?

Ne játssz az ollóval!

Olyan finom ez a dinnye!

f) Csoportosítva írjátok le az alábbi szavakat!

bagoly, dinnye, hattyú, harkály, dió, holló, meggy, rigó, alma, szőlő

g) Írjátok le diktálás után a *Helyesírási szójegyzék* j) jelű szavait!

9. a) Másoljátok le a *Helyesírási szójegyzék* k) jelű szavait!

b) Pótoljátok a szavak hiányzó betűit!

o_hon, nu_a, pi_angó, ö_e, na_al, pa_tás, ke_ő, Káro_,
kö_eny, cse_, ho_ó, la_ú

c) Alkossatok predikatív szerkezeteket az alábbi szavak segítségével! A kapott szerkezeteket írjátok le!

a kanna	mosolyog
Károly	pöttyös
a dió	lassú
az autó	hull
az asszony	ballag

d) Fejezzétek be a mondatokat!

Károly öccse _____ tanul.

Hol?

Egy nagy _____ van a zoknimon.

Mi?

A fiókban találtam húsz _____ .

Mit?

Nem kell a papagájnak a _____ .

Mi?

e) Írjátok le diktálás után a *Helyesírási szójegyzék* k) jelű szavait!

J - I y

1. a) Másoljátok le a *Helyesírási szójegyzék* e) jelű szavait!

b) Írjátok le elválasztva az alábbi szavakat!

fiók, fiú, folyó, folyik, felhő

c) Írjátok predikatív szó szerkezetet az alábbi szavak segítségével!

a golyó _____ folyik

a bagoly _____ fényes

a folyó _____ beszél

d) Másoljátok le a mondatokat!

A folyó vize lassan folyik.

Károly kezében van egy golyó.

Éjjel huhog a bagoly.

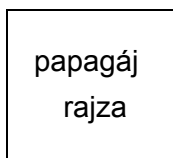
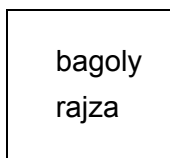
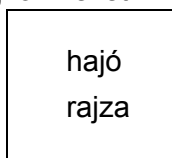
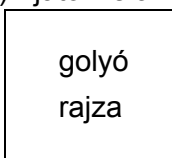
e) Írjátok le diktálás után a *Helyesírási szójegyzék* e) jelű szavait!

2. a) Másoljátok le a *Helyesírási szójegyzék* é) jelű szavait!

b) Írjátok le az alábbi szavakat betűrendbe sorolva!

hajó, folyik, folyó, golyó, éjjel, bója, héj, lyuk, Károly, olyan, papagáj

c) Írjátok le a rajzok nevét!

d) Pótoljátok a hiányzó j vagy ly betűt!

go_ó, bó_a, hé_, _uk, fojk, papagá_, ha_ó, fo_ó, é_el, o_an,
Káro_

e) Írjátok le diktálás után a *Helyesírási szójegyzék* é) jelű szavait!

3. a) Másoljátok le a *Helyesírási szójegyzék* g) jelű szavait!

b) Másoljátok le az alábbi mondatokat!

Jenő az autót javítja.

A hegyoldalon legelnek a juhok.

Éjjel a jégeső elverte a szőlőt.

Júlia köpenyében találtam egy gyűrűt.

c) Csoportosítva írjátok le az alábbi szavakat!

- gally, gólya, száj, zaj, ibolya, tej, Ibolya, jön
- királyfi, új, ujj, Mihály, jön, zaj, kulcslyuk, osztály

d) Húzzátok alá a helyesírási hibákat, majd írjátok le a szavakat helyesen!

- gojó, gólya, hajó, bagoj, gally, szály, Miháj, jön
- iboja, fojik, úlyság, osztáj, kulcslyuk, élyyel, bólya, héj
- juk, gally, haly, lyön, Károj, lyég, Jenő, Miháj

e) Melyik szóban hibás a j hang jelölése? Húzzátok alá, majd írjátok le az összes szót helyesen!

- gally, gólya, haly, ibolya, úly, papagály, halyó, élyyel
- osztály, hely, lyég, malyom, harkály, bagoly, folyik, tely
- bója, kiráj, iboja, zaj, száj, jön, ijj, hajó
- harkáj, juk, gojó, éjjel, javít, majom, pajtás, tej

f) Írjátok le a *Helyesírási szójegyzék g)* jelű szavait!

4. a) Másoljátok le a *Helyesírási szójegyzék i)* jelű szavait!

b) Pótoljátok a mondatok hiányzó szavait!

A majom a fa alatt _____ eszik.

Mit?

A képen _____ mosolyog a hattyú mellett.

Ki?

Milyen könnyű ez a _____ !

Mi?

Mit javít Jenő _____ ?

Hol?

c) Rajzoljátok a mondatok alapján! A mondatokat írjátok le!

Kettő pillangó szállt a virágra.

A papagáj a kalitkában van.

A folyón úszik egy hajó.

A királyfi a király mellett ül.

d) Bővítsétek a mondatokat helyhatározós szószerkezettel!

Júlia egy golyót gurít.

Mihály várja a pajtását.

Károly letette a kannát.

Jenő öccse egy papagájjal játszik.

e) Írjátok le diktálás után a *Helyesírási szójegyzék i)* jelű szavait!

5. a) Másoljátok le a *Helyesírási szójegyzék l)* jelű szavait!

b) Írjátok le betűrendbe sorolva az alábbi szavakat! pöttyös, pajtás, papagáj, pólya, posta, pillangó

c) Írjátok le elválasztva az alábbi szavakat!

- pólya, bagoly, javít, Jenő, bója, Mihály, Károly, hajó
- harkály, otthon, pajtás, posta, királyfi, osztály
- ballag, csillag, éjjel, holló, kanna, lassú, lottó, reggel
- asszony, dinnye, hattyú, könnyű, pöttyös, vessző, vissza

d) Melyik a helyes forma? Írjátok le!

bagoly - bagoj	folyik - fojik	hég - hély
bólya - bója	folyó - fojó	jég - lyég
éllyel - éjjel	golyó - gojó	juk - lyuk
gally - gajj	halyó - hajó	majom - malyom
	pajtás - palytás	
	papagáj - papagály	
	pója - pólya	
	tej - tely	

e) Pótoljátok a hiányzó j vagy ly betűt!

- bago_, bó_a, é_el, fő ik, fo_ó, go_ó
- ga , gó_a, ha_ó, harká_, hé_, avít, ég
- lbo_a, Káro_, Mihá , _enő, úlia
- _uk, maom, mi_en, o_an, pa tás, papagá_, pó_a

2. Hangkapcsolat-gyakorlatok

1. a) Másoljátok le a *Helyesírási szójegyzék ly*) jelű szavait!

b) Álló egyenessel bontsátok szótőre és toldalékra az alábbi szavakat!

rigóval	betűt
pillangóval	dinnyét
kannával	dominót
hajóval	repülőt

c) Toldalékoljátok az alábbi szavakat a kérdéseknek megfelelően!

PL: Jenő	-	Kivel?	-	Jenővel
folyó	-	Mit?	-	
sakk	-	Mit?	-	
autó	-	Minek?	-	
Jenő	-	Kitől?	-	
felhő	-	Honnan?	-	
betű	-	Minek?	-	

d) Keressétek a párját! Írjátok át a toldalékokat színessel!

Károly	partja
a hajó	kertje
a folyó	botja
az asszony	kürtje

e) Csoportosítva írjátok le az alábbi szavakat! Karikázzátok be az egymásra ható mássalhangzókat jelölő betűket!

t + j

d + j

vadja, padja, partján, kertjük, botját, kódja, feltja

- Mondjátok ki a szavakat helyesejtéssel!
- Mit vettetek észre?

f) Bontsátok szótőre és toldalékra az alábbi szavakat!

Írjátok át színessel az egymásra ható mássalhangzókat jelölő betűket!

botját - bot + ját

feltja - felt +

partján -

vadja -

padján -

kadját -

- Hogy nevezzük a fenti helyesírási problémát?

g) Csoportosítsátok az alábbi szavakat a szótő utolsó betűje alapján!

t

d

n

tudjuk, maradjon, látják, kenjétek, tanítjuk, adjátok, szeretjük, maradj, fonjuk, aratják, fenjék, menjünk, pihenjétek

- Írjátok át színessel a toldalék első betűjelét!
- Mondjátok ki a szavakat helyesejtéssel!

gy) Kapcsoljátok a megadott toldalékokat a szavakhoz!

-j

-jon

-junk

ad	- adj	- adjon	- adjunk
áld	-		
tud	-		
hord	-		
marad	-		

h) Húzzátok alá, majd írjátok le azokat a szavakat, amelyek kiejtésekor a két egymás mellett álló hangzó helyett egy harmadik hangot kell ejteni!

maradjatok, írjatok, hordjatok, várjatok, fonjatok, bánjatok, aludjatok, ballagjatok, süllyedjen

i) Húzzátok alá a helyesírási hibákat, majd másoljátok le az összes szót hibátlanul!

fonjatok, aggyatok, véggyétek, süllyedjünk, bánnyuk, tudjam, vadjuk, vaggya, bottya, kertjében, foltja, híggya

j) Másoljátok le az alábbi mondatokat!

Nagymama kertjében megérett a meggy. Nekem is adjatok a dinnyéből!

Milyen folyó partjait láthatjuk?

Hú, de szép a Balaton partja!

- Nevezétek meg a mondatokat a beszélő szándéka szerint!

2. a) Írjátok le diktálás után a *Helyesírási szójegyzék ly)* jelű szavait!

b) Másoljátok le a *Helyesírási szójegyzék m)* jelű szavait!

c) Kössétek össze, ami összetartozhat! Írjátok le a párokat!

éjjel	_____	Mihály
mosópor	_____	nappal
Károly	_____	szappan
köpeny	_____	süllyed
hajó	_____	út

d) Bontsátok szótőre és toldalékra az alábbi szavakat!

bátyja	-	báty	+ ja	hagyjuk -	hagy + juk
anyját	-	any	+	hunyjon -	
nagyja	-	nagy	+	fogyjon -	
atyja	-	aty	+	éljete -	
énekeljünk	-	énekel	+		

e) Csoportosítva írjátok le az alábbi szavakat! Karikázzátok be az egymásra ható mássalhangzókat jelölő betűket!

gy + j

ny + j

l + i

hagyj, hunyja, fogyjon, bámuljátok, hányják, rogyjon, hulljon, halljátok, hányjuk

- Mondjátok ki a szavakat helyesejtéssel!
- Mit vettetek észre?
- Hogy nevezzük a fenti helyesírási problémát?

f) Csoportosítva másoljátok le az alábbi szavakat! Írás előtt ejtsétek a szavakat helyesejtéssel!

Összeolvadás

Hasonulás

- tudjátok, hagyjátok, adjátok, mondjátok, hányjátok
 - meséljük, féltjük, tanuljuk, oltjuk, próbáljuk, ordítjuk
- g) Írjátok le diktálás után a *Helyesírási szójegyzék m)* jelű szavait!

3. Mondatvégi írásjelek

1. a) Másoljátok le a *Helyesírási szójegyzék n)* jelű szavait!

b) Írjátok predikatív szó szerkezetet az alábbi szavakkal!

a tojás _____ tudja

a tűz _____ sűrű

a szappan _____ segít

- Alakítsátok át a szó szerkezeteket egyszerű mondatokká!
- Írjátok kérdő és felelő mondatokat a fenti szó szerkezetek segítségével!

c) Pótoljátok a mondatok hiányzó szavait!

Adjatok egy tojást _____ !

Kinek?

Ne játssz a tűzzel, _____ !

Ki?

Mindenki tudja már a _____ !

Mit?

De _____ ez a lekvár!

Milyen?

- Nevezzétek meg a fenti mondatokat a beszélő szándéka szerint!

d) Írjátok le diktálás után a *Helyesírási szójegyzék n)* jelű szavait!

e) Másoljátok le a *Helyesírási szójegyzék ny)* jelű szavait!

f) Alakítsátok át az alábbi kijelentő mondatokat felszólító mondatokká!

A tyúkok a tojáson ülnek.
Az ünnepély alatt a fiú a tűz mellett áll.
A hosszú úton egyedül ballag.

g) Pótoljátok a mondatok hiányzó írásjeleit!

Evés előtt mosd meg a kezed
Hol lakik a barátod
Nem szeretem a spenótot
Igen, elmegyek
De finom az uzsonna

gy) Írjátok le diktálás után a *Helyesírási szójegyzék ny*) jelű szavait!

2. a) Másoljátok le a *Helyesírási szójegyzék o*) jelű szavait!

b) Pótoljátok a mondatok hiányzó írásjeleit!

Tedd a vaját a helyére
Hová kell a vesszőt tenni
De szép az új ütőd
Villát épített a Balaton partján

c) Új játékot kapott a barátod. Mit kérdeznétek tőle? Írjátok le!

d) Fejezzétek be a kérdéseket! Írjátok rá választ is!

Mikor voltál _____
Elkészült a kutyád _____
Kitől kaptad a _____

e) Írjátok le diktálás után a *Helyesírási szójegyzék o*) jelű szavait!

3. a) Másoljátok le a *Helyesírási szójegyzék ö*) jelű szavait!

b) Pótoljátok a mondatok hiányzó írásjeleit!

- Ne játsszatok a villannyal
- Mikor indultok vissza
- Úgy szeretnék a vízparton játszani
- Az ünnepély előtt felhúztuk a zászlót

c) Írjátok egy-egy állítást az alábbi tárgyról! Nevezzétek meg a mondatfajta a beszélő szándéka szerint!

- a repülő
- a szappan
- a hajó
- a zászló

d) Tudakozódjatok az alábbi élőlények felől! Nevezzétek meg a mondatfajta a beszélő szándéka szerint!

- a bagoly
- Károly öccse
- a pillangó
- a rigó

e) Írjátok le diktálás után a *Helyesírási szójegyzék* ö) jelű szavait!

4. Fejezzétek ki írásjelek segítségével, hogy az alábbi mondatokban a beszélő szándéka először *közlés*, majd *tudakozódás*, végül *felkiáltás*!

- Zsuzsi lett a győztes
- Megjöttek a gólyák
- A víz alatt is tudsz úszni

5. Fejezzétek ki szóban és írásban, hogy az alábbi mondatokban a kommunikációs szándék:

- közlés
- kérdés
- csodálkozás
 - A jégből víz lesz.
 - Fészkét rakott a gólya.
 - Egy majom ugrál a ketrecben.

6. Alakítsátok át az alábbi mondatokat úgy, hogy felszólítást fejezzenek ki!

- Az osztály hangosan énekel.
- Zoli a kertben kapál.
- Egy új verset tanulok.

Mondattani ismeretek nyújtása a helyesejtés és a helyesírás tanulásához

1. Olvassátok el a táblára írt párbeszédet! A mondatok végére tegyétek ki a megfelelő írásjeleket! Ha végeztetek, eljártsszuk a jelenetet.

a) Barátok beszélgetnek.

- Pisti, hová mész
- Elküldött anyukám kenyeret venni
- És te Csak csavarogsz
- Á, nem Nekem festéket kell vennem, mert elfogyott Tudod, mit Gyere velem festéket venni Azután én is elkísérlek

b) Apa és a fia beszélget.

- Gyere le arról a fáról
- Miért
- Mert leesel, és valami bajod lesz
- Ne félj, vigyázok Azt a két almát még leszedem
- Vigyááázz
- A lábam
- Mutasd csak Na ne sírj már Nem törött el

c) Egy kisfiú és egy eladó beszélget.

- Mit csinálsz te ott
- Krémtúrót keresek Tudom, hogy itt szokott lenni
- S a tejet máskor is össze szoktad turkálni
- Nem Elnézést kérek, de azt hittem, hogy itt találok krémtúrót
- Segítek megkeresni
- Nem fogyott még el Tessék szíves lenni segíteni

2. Alakítsátok át a következő kijelentő mondatokat felszólító mondatokká!

Megjegyzés:

A 2. feladat utasítása után a 3. feladatban felsorolt mondatokat kell felhasználni.

3) Alakítsátok át a mondatokat kérdő mondatokká úgy, hogy bővítsétek a mondatokat a következő kérdőszavak valamelyikével: *hol? mikor? mivel? milyen? kinek? melyik? miért? hogyan?*

a) Az egérke cincog.

Egy kislány zongorázik.

Az emberek építkeznek.

b) A másodikos gyerekek verseket mondanak.

Géza mesét olvas.

Emma elmegy délután a könyvtárba.

b) Imre lerajzolja a házukkal szemben levő épületet.

Miska megtanult úszni.

Krisztina holnap nem jön iskolába.

d) Az udvaron tartják a testnevelést.

Bea a lassan olvasó testvérének segít olvasni.

Zoli egy verset mond.

3. Gyűjts predikatív szószerkezeteket a képről!

Megjegyzés:

A Mondatok a beszédben című diasorozat egyik képét lehet felhasználni.

4. Predikatív szószerkezeteket mondunk a tábla bal oldaláról. Helyettesítsétek ezeket a tábla jobb oldalára írt predikatív szószerkezetek valamelyikével!

Valaki cselekszik

Valami cselekszik

Valakik cselekednek

Valami valamilyen

Valaki valamilyen

Valakik valamilyenek

Valaki valami

Valami valami

a) a mókus ugrál

az egér cincog

a nyuszi gyáva Zoli

alacsony

b) Gergely ír

Éva fest

Misi igazságos

az emberek építkeznek

c) a tigris bömböl

az iskola emeletes

Éváék kergetőznek

a kisbabák sírósak

- d) Zoli tanuló
édesapám vadász
a testvére katona
- e) a feladat nehéz
a tenger haragos
a macskagyökér növény

6. Keressétek meg a mondatokban a predikatív szószerkezeteket!
Állapítsátok meg: melyek az egyszerű és melyek az összetett mondatok!

- a) Endre meglátogatta a barátját.
Egy hajó valahol elsüllyedt.
A vonat zakatolva robog a síneken.
- b) A kovács tűzze! felmelegíti a vasat.
Gergely a szobában ír, Emma addig az udvaron játszik.
A kirándulók felkapaszkodtak a hegy csúcsára.
- c) Az erdei tisztáson az állatok tanácskoznak, mivel ők rendezik meg az erdei úszóversenyt.
A nyuszika megtámadta a rókát, de a róka legyőzte a nyuszt.
- d) Amikor az egérke hazafelé ballagott, meghallotta a farkas üvöltését.
A királylány meghallotta a sárkány lovának dobogását, ezért elrejtette a királyfit.
- e) Budapesten villamos, trolibusz, autóbusz és metró szállítja az utasokat. A metró a föld alatt közlekedik.
- f) A postás az újságot, a levelet, a táviratot, a pénzküldeményt és a csomagot házhoz szállítja.
Nem tudom, hogy mit csináljak. Ugyanis a televízióban egy film látható, a rádió viszont egy mesejátékot sugároz.
- g) Viktor bevásárolt. Vett kenyeret, tejet, kakaót és kiflit.
A pénztárnál fizetett, majd sietett haza.

Megjegyzés:

A fenti feladatok még kiegészíthetők a következőkkel:

- Másoljátok le az egyszerű mondatokat!
- Másoljátok le az egyszerű mondatok predikatív szerkezeit!
- Másoljátok le az összetett mondatok predikatív szerkezeit!
- Másoljátok le a halmazott mondatrészeket!

7. Alkossatok összetett mondatokat a táblára írt egyszerű mondatokból!

Az összetett mondatokban keressétek meg a predikatív szó szerkezeteket!

a) Elemér zongorázik.

A barátja figyelmesen hallgatja.

Jancsi pecázni indult.

Az apukája nem engedte el.

b) Ödönék fürödnének.

A Balaton nagyon hideg.

A gyerekek jelentkeztek az úszóversenyre.

A gyerekek nem tudtak úszni.

c) Az iskola udvarán áll egy fa.

A gyerekek a fa alatt szoktak sorakozni.

Matyi sok mesét olvasott már.

Matyi *A Hétféjú Tündért* még nem olvasta.

d) Micimackó kedveli a mézet.

Micimackó elvette a mézet a méhektől.

A gyerekek a nyáron nagyon leburnultak.

A gyerekek a nyáron sokat napoztak.

e) Az elsöben sokat gyakoroltuk az olvasást.

Most mindannyian tudtok olvasni.

A vaddisznó elmenekült a vadász elől.

A vadász eltalálta a vaddisznót.

Szószerkezettani ismeretek megtanítása a ráismerés és a megnevezés szintjén

1. A tárgyias szerkezet

a) Bővítsétek a táblára írt predikatív szó szerkezeteket az első mintájára!

aa) az egér rágcsál → Az egér falat rágcsál,
a cica kergeti
az emberek leszedték
a vadász eltalálta

- ab) a mókus megette Jancsi kapott
a Nap felmelegítette
- ac) Béla épít
Géza megtanulta
a gyerekek rágják
a méhek összeszedték
- b) Találjatok ki minél több mondatot erre a mintára!
Keressétek meg a mondatokban a tárgyias szerkezeteket!
Valaki *valamit cselekszik*.
(PL: Jancsi egy kerékpárt hajt.
Misi egy kutyát sétáltat.)
- c) Keressetek a táblára (fóliára) írt mondatokban tárgyias szerkezeteket!
- ca) Géza szereti a verseket.
A nagymama ebédet főz.
Misi a szobában egy könyvet olvas.
A gyerekek megitták a kakaót.
A királyfi nehéz harc után legyőzte az óriást.
- cb) Géza meghívta a barátját egy fagyira.
A víziló belekergette csemetéjét a vízbe.
A gyerekek megnézték a *Cimborát*
A vizet leengedték a medencéből.
Tegnap megvettem a bérletemet.
- d) Bővítsétek a mondatokat úgy, hogy legyen bennük tárgyias szerkezet!
- da) A bíró irányít.
A kisfiú mondja.
A gyerekek magnóra olvassák.
- db) A szerelő a műhelyben megjavította.
A magyar úrhajós is látta.
Az erdész mindennap ellenőrzi.
- dc) Egy kislány hallgat.
A kormányos vezet.
A kapus véd.
Misi néz.

- e) Szűkítsétek a mondatokat! Ne legyen bennük tárgyias szerkezet!
- ea) Az egyik őzike csapdákat farag.
A bagoly rádiót hallgat.
A vaddisznó virágot gyűjt.
- eb) A róka a tisztáson egy népdalt énekelt.
A varjú káromva evett egy sajtdarabot.
A farkas a nyulaknak oktatta a cselgáncsozást.
- ec) A vízilovak meséket olvastak fel egymásnak.
A párducok sétálás közben történeteket meséltek az őzeknek.
A pontyok gyorsúszást tanítottak a csukáknak.

2. A határozós szerkezet

- a) Bővítsétek a táblára írt predikatív szó szerkezeteket az első mintájára! Írjátok le a mondatokat!
- aa) az egér rágcsál → Az egér a szobában rágcsál,
a gyerekek közlekednek
egy kislány sír
- ab) az állatok menekülnek
a mókus ugrál
Géza ír
- ac) az autó berreg
Jancsi vásárol
Misi gereblyél
az apuka olvas
nagyapapa szundít
- b) Keressétek a táblára írt mondatokban helyhatározós szerkezeteket! Írjátok le a szó szerkezeteket!
- ba) Juliska az utcán biciklizik.
A nagymama a konyhában főz.
Endre megérkezett az iskolába.

- bb) A gyerekek az erdőbe kirándultak.
A királyfi az udvaron küzdött meg az óriással.
A kis víziló a vízben lubickol.
A focisták a pályán rúgják a labdát.
- bc) Az erdőből kitörtek a vaddisznók.
A rétről indultak el a gólyák.
Az iskola mellett egy óvoda épül.
A horgászok a híd alatt helyezkedtek el.
- c) A tábla mindkét felére helyhatározós szerkezeteket írtam.
Helyettesítsétek a jobb oldalon lévő szószerkezetek valamelyikével a bal oldalon lévő szószerkezeteket!

valahol cselekszik
valahová cselekszik
valamitől cselekszik
valamiből cselekszik

- ca) a pénztártól eltávozott
a kórházból kijött
az udvaron játszik
az erdőbe indult
a szobában porszívózik
- cb) pohárból iszik
vízben lubickol
a vízbe beleugrott
az óvodába siet
a könyvből megtudta

Folytassátok a helyettesítést általatok kitalált helyhatározós szerkezetekkel!

- d) Bővítsétek a táblára írt mondatokat úgy, hogy legyen bennük helyhatározós szerkezet! Írjátok le a bővített mondatokat!
- da) Hangosan sír a kisbaba.
Gábor összeszedi a játékait.
A másodikosok elhozhatták a legkedvesebb könyveiket.
- db) Az úrhajó leereszkedett.
A bálna szoptatja a csemetéjét.
Bambi elrejtőzött a vadászok elől.
- dc) Misi visszatette a könyvet.
Nem lehet kapni tejet.
A gólyák hosszú repülés után megérkeztek.
Zoli kiborította a málnát.

- e) Szűkítsétek a táblára írt mondatokat! Ne legyen bennük helyhatározós szerkezet!
- ea) A tisztáson felsorakoztak az állatok.
 Ödön a fa alatt várta a barátját.
 Az emberek az eresz alatt találtak menedéket.
 A majom éppen az ágon ült.
 A váróban türelmetlenkednek a betegek.
 A gyerekek ott találkoztak.
- eb) A felnőttek fürödhetnek itt.
 A mókus ágról ágra ugrott.
 Jancsi a tollát a füzetek között találta meg.
- f) Bővítsétek a táblára írt predikatív szó szerkezeteket az első mintájára! Írjátok le a mondatokat!
- fa) az egér rágcsált → Az egér az éjszaka rágcsált,
 a gyerekek beszélgetnek
 Jancsi bevásárolt
 nagypapa szundított a
 Ferencváros győzött
- fb) Misi szavalt
 a könyvek megérkeztek
 a Balaton hideg a gólyák gubbasztanak
 a búzatábla sárga
 a Duna megáradt
- g) Keressetek időhatározós szó szerkezetet a táblára írt mondatokban! Írjátok le őket!
- ga) Piroska vasárnap meglátogatta a nagymamát. Hamupőke esténként bálba ment.
 A törpék reggel elmentek dolgozni.
- gb) Csipkerózsikát most ébresztette fel a királyfi.
 A hollókirály éjszaka levetette hollóköntösét.
- gc) A szegénylegény délben ért a faluba.
 Az aranyhajú királylány reggel indult el vándorútjára.

- gd) Ebéd után a királyfi felült a táltosa hátára.
Tündér Ilona éjfél után jelent meg Árgyélus előtt.
- h) Bővítsétek a mondatokat úgy, hogy legyen bennük időhatározós szerkezet! Írjátok le így a mondatokat!
- ha) Besötétedett.
A hegymászók felértek a csúcsra.
Megkezdődtek a bajnoki mérkőzések.
- hb) Az úrhajósok visszaértek a Földre.
A könyvtárban szünet van.
Indul a vonat Budapestre.
Befagyott a Balaton.
- hc) Misi szokott egyet szundítani.
A szerelő elkészült a porszívóval.
Emma kezét mosott.
- i) Szűkítsétek a táblára írt mondatokat! Ne legyen bennük időhatározós szerkezet!
- ia) Hétfőn locsolókocsival felocsolták az utcákat.
Ma fát vágni megyünk.
Vasárnap délelőtt megnéztem az *Óvodások filmműsorát*
- ib) Micimackó a reggeli után felkereste a barátját.
Füles ma nagyon szomorú volt.
Marci reggel észrevette, hogy hiányoznak a szeplői.
Nagypapa napközben olyan, mint minden más öregember.
- ic) És ekkor bejött az ablakon a cserkesz.
Ekkor kiderült, hogy Micimackó nem is tud írni.
Volt réges-régen egy szegényember.
- j) Bővítsétek a táblára írt predikatív szó szerkezeteket az első mintájára! Írjátok le a mondatot!
- ja) a gyerekek közlekednek → A gyerekek kerékpárral közlekednek.
Béla fest

Csilla épít
Gábor világít
nagyapapa olvas
az építőmunkások elköltöznek

jb) az autó működik
a karmester vezényel
Imre hegyez
a barátom megérkezett
a fecske táplálkozik

k) Keressetek a táblára írt mondatokban eszközhatározós szó-
szerkezeteket!

ka) A majom bottal szerzi meg a diót.
Őseink karddal harcoltak az ellenség ellen.
Barátomat könyvvel ajándékoztam meg.
A Balatont autóval kerültük meg.
Mariska néni énekekkel altatja unokáját,

kb) Vasárnap kerékpárral mentünk kirándulni.
Az óvodások már tudnak késsel és villával enni.
Emma virággal lepte meg anyukáját.
Budapestről Londonba repülővel közlekednek az utasok.
Valamikor íjjal, nyíllal, dárdával vadásztak az emberek.

l) Bővítsétek a mondatokat úgy, hogy legyen bennük eszköz-
határozós szerkezet!

la) A nagyapapa kötözi a szőlőt.
A nagymama varrja az unokája nadrágját.
Péter papírból állatfigurákat vág ki.

lb) Zoltán leverte az ablakból a pókhálókat.
A gyerekek dobálóznak az udvaron.
Henike rögzíti a kitergetett ruhákat.

lc) Laci szereli az ajtózárat.
Vera elkerekezett a nagymamájához.
Betti gyúrhatóvá teszi a száraz homokot.
Jani díszíti a lakást.

m) Szűkítsétek a táblára írt mondatokat! Ne legyen bennük eszközhatározós szerkezet!

ma) A gólya békával eteti a kicsinyeit.

A növények gyökérrel szívják fel a földből a táplálékot.

mb) Misi szódával csillapította szomját.

Az autósokat táblákkal segítik a közlekedésben.

A hatalmas betongerendákat daruval a helyükre emelik.

Az autók tartályát hosszú út előtt benzinnel feltöltik,

mc) Az építkezés megkezdése előtt autóval szállítják a helyszínre a szükséges anyagokat.

A rendőr karjelzéssel irányítja a forgalmat.

A bálnákat valamikor csónakból, szigonnyal ejtették el.

A fecske sárral összetapasztja a fészket.

n) Bővítsétek a táblára (fóliára) írt predikatív szó szerkezeteket az első mintájára! Írjátok le a mondatokat!

na) A kiséger rágcsál.

A kiséger hangosan rágcsál,

a mókus menekül

a gólya felröppen

Micimackó énekel

a gyerekek versenyeznek

Vera olvas

nb) Vili színez

a lányok kergetőznek egy

kisfiú sír az osztály kirándult

az iskola elkészült

o) Keressetek módhatározós szó szerkezeteket a mondatokban, és írjátok le azokat!

oa) A repülőgép gyorsan közeledett.

A gyerekek dühösen vitatkoztak egymással.

A róka alattomosan figyelte a sajtot tartó hollót,

ob) Figyelmesen hallgattuk a versmondót.

A megérett gyümölcsök kívánatosan kínálták magukat.

Az emberek harsogva mondták el egymásnak a véleményüket.

oc) A tűz akadálytalanul terjedt át a másik házra.

A vaddisznók így törtek át az erdőn.

Az énekkar úgy adta elő a számot.

ö) Bővítsétek a mondatokat úgy, hogy legyen bennük módhatározós szerkezet!

öa) Megszólalt a csengő.

Egy kisgyerek zokogott az utcán.

A leopárd üzte a vadat,

öb) A padlón heverték a másodikos könyvek.

Lezuhant az eltalált repülőgép.

Az új kisgyerek belépett az osztályba,

öc) Péter nézte a tévé új gyermekműsorát.

A szegénylegény nekivágott a hosszú útnak.

Csapkodott maga körül az egyik majom.

p) Alkossatok mondatokat a táblára írt szó szerkezetekkel! (Egy mondatához nem kell felhasználni az összes szó szerkezetet.)

predikatív

szó szerkezetek:

Vera összerakta

Jancsi énekel

Zoli meséli

az autóbusz dübörög

a hajó megindult

Éva díszíti

a hegyek magasak

a gazella szoptatja

az oroszán kergeti

a kovács megpatkolja

tárgyas

szó szerkezetek:

a történetet meséli

egy dalt énekel

a játékot összerakta

a lakást díszíti

a kicsinyét szoptatja

a vadat kergeti

a lovat megpatkolja

időhatározós

szó szerkezetek:

ebéd előtt meg patkolja

helyhatározós

szó szerkezetek:

a szobában meséli

reggel szoptatja
hajnalban kerget
vasárnap díszíti
óra előtt énekel
ebéd közben meséli
tavasszal megindult

az osztályban énekel
az udvaron összerakta
a Dunán megindult
északon magasak
a szavannán kergeti
egy bozótban szoptatja
a műhely előtt megpatkolja
az utcán dübörög

*eszközhatározós
szószerkezetek:*
virágokkal díszíti
egy csavarhúzóval összerakta
patkóval meg patkolja

*módhatározós
szószerkezetek:*
dübörögve megindult
hangosan meséli
gyorsan kergeti
pontosan patkolja meg

Megjegyzés:

A felsorolt szószerkezetek közül egyszerre csak kb. hatot, nyolcat kell felírni a táblára.

3. A jelzős szerkezet

a) Bővítsétek a táblára írt predikatív szószerkezeteket az első mintájára!

- aa) az egér rágcsált → Az éhes egér rágcsált,
a gólya elrepült ab) a Tisza kiöntött
a marógép működik édesapám kőműves
az óriás megérkezett Peti rollerezik
- ac) a törpék csodálkoztak Hó-
fehérke eltévedt a királyfi
győzött édesanyám var-
rónő

b) Keressetek minőségjelzős szerkezeteket a mondatokban!

- ba) Gedeon születésnapján kapott egy új kerékpárt.
Az óvodások nem mehetnek ki a szemetes udvarra.
Édesanya kiválogatta a kinőtt ruhákat.
A szekszárdi kerékpárosok nyerték meg a versenyt.

- bb) Mindenki jelentkezeti a balatoni sétahajózásra.
Az erdei kiránduláson szalonnát is sütöttünk.
A gonosz óriást az agyafúrt szabólegény győzte le.
- bc) Édesanya gyertyákat tett a születésnap tortára.
Hideg, orkánszerű szél korbácsolta a Balatont.
A szépséges Hófehérke a törpék házában talált menedéket.
- c) Bővítsétek a mondatokat úgy, hogy legyen bennük minőségjelzős szerkezet!
- ca) Az oroszlán megfenyegette a kisgyereket.
Jutka nem szereti a fiúkat.
A faliújságra kitették a rajzokat.
- cb) A vadászok úzóbe vették a vaddisznót.
Zoltán mesekönyvből olvasott.
Csipkerózsikát egy királyfi mentette meg.
- cc) Nagypapa a kertben dolgozik.
A szegénylegény becsapta a falusiakat.
Az óriás kilépett a tisztásra.
A jégdarabok letördelték a fák ágait.
- d) Alakítsátok át a minőségjelzős szerkezeteket predikatív szerkezetekké!
da) hideg víz	db) sírós kisbaba
bátor oroszlán	harapós kutya
színes mesekönyv	havas domboldal
- Alakítsátok át a predikatív szerkezeteket minőségjelzős szerkezetekké!
dc) a pulóver fekete	dd) az elefántok csörtetnek
az erdő zöldell	az autó berreg
a Duna megáradt	a tenger háborog
a televízió színes	a bálna szoptat
a rádió hangos	a tengeralattjáró lemerül
- e) Helyettesítsétek a tábla bal oldalára írt minőségjelzős szerkezeteket a jobb oldalon lévő minőségjelzős szerkezetek valamelyikével!

Gyűjtsetek a bal oldali minőségjelzős szerkezetekhez minél több, a jobb oldaliakhoz hasonló minőségjelzős szerkezeteket!

valamilyen valami	alacsony épület
valamilyen valaki	mosolygós úritök
valamekkora valami	négylábú asztal
valamekkora valaki	ugató kutya
	pici pinta
	magas óriás
	hazudós Gedeon

- f) Szűkítsétek a táblára írt mondatokat! Ne legyen bennük minőségjelzős szerkezet!
- fa) Kati kék szoknyát vesz fel az ünnepekre.
A gyerekeknek tetszett a medve lomha mozgása.
Az oroszlán félelmetes ordítással megrémítette ellenfelét.
- fb) Péter távirányítós autót kapott születésnapjára.
Imre szedte össze a matematika munkalapokat.
A csapból rozsdás víz folyik.
A megjavított kombájnok beálltak a sárga búzatáblákba.
- fc) Lezuhant az eltalált repülőgép.
A leopárd üzte a menekülő vadat.
A gyerekek megtalálták a szekrény aljában a megpenészedett gesztenyéket.
- g) Bővítsétek a táblára írt szószerkezeteket az első mintájára!
ga) az oldala meredek	→ A hegy oldala meredek.
a hegye tompa	gb) a könyvei tiszták
a kereke kiesett	állatai szelídek
a hangja elromlott	biciklijé új
a szárnya kifejlődött	a hangja félelmetes
a foga hegyes	nadrágja elszakadt
- h) A tábla mindkét felére birtokos jelzős szerkezeteket írtam.
Helyettesítsétek a bal oldalon lévő szerkezeteket a jobb oldalon lévő szerkezetek valamelyikével

Folytassátok a helyettesítést általatok kitalált birtokos jelzős szerkezetekkel!

valakinek a valamije
valakinek a valamije
valakiknek a valamije
valakiknek a valamije
valaminek a valamije
valaminek a valamije
valamiknek a valamije
valamiknek a valamije

Emma színesei
Gergely könyve
a könyv lapjai
az iskola udvara
az erdésznek a kutyája
a gyerekeknek a labdája
a könyvek polca
a házak falai
a kislányok játéka

i) Keressetek birtokos jelzős szerkezeteket a mondatokban!

- ia) A kutya elkapta a róka farkát.
A medve barlangja távol van az emberektől.
A fa gyökere táplálékot szállít.
Hirtelen elromlott a repülőgép motorja.
- ib) A napraforgónak a virága a nap felé fordul.
Ellepték a város utcáit az emberek.
Petike nekiment az asztal sarkának.
A szomszédék kisgyereke fellármázta a házat.
- ic) A helyesírás szabályai mindenkire vonatkoznak.
A beszélő mondatain alig lehet eligazodni.
A magyar szavak végén az ó, ő rendszerint hosszú,

j) Bővítsétek a mondatokat úgy, hogy legyen bennük birtokos jelzős szerkezet!

- ja) Az agancs beleakadt az ágba.
A felhúzó a sok használat miatt elromlott.
A keretet kitűnő mester készítette,
- jb) Az erkélyről szép kilátás nyílik a városra.
A torony kiemelkedik a házak közül.
Az igazgató kihirdette az időpontot.
Csak a csapból folyik meleg víz.
- jc) A központba építették a bölcsődét.
Micimackó felmászott a fára.
A kis medvebocs a kaptárban mézet talált.

Toldalékolt szavak alaktani elemzése a helyesírás tanulása érdekében

1. Egészítsétek ki a mondatok aláhúzott szavait megfelelő toldalékokkal! Írjátok le a mondatokat!

a) A tér kiránduló nézelődnek.
A gyertya láng hirtelen ellobbant.

b) Valaki kapcsol be a televízió!
Egy mesefilm ad.

c) Reggel elered az eső.

Az ember esernyő védekez ellene.

Megjegyzés:

Az előző feladatok kiegészíthetők még ezzel is: Másoljátok le a toldalékokat!

2. Toldalékoljátok az aláhúzott szavakat úgy, hogy a szópárok szó szerkezeteket alkossanak!
Írjátok le a szó szerkezeteket!

a) Tárgyas szó szerkezeteket alkossatok!
vers elemez
illusztráció készít mesé talál ki
vándorbot faragtak

b) Helyhatározós szó szerkezeteket alkossatok!
mozi voltunk
az utca sétáltunk
az erdő ellátunk
az ablak néztük

c) Eszközhatározós szó szerkezeteket alkossatok!
szalag átkötöttem
toll megcímeztem repülőgép
utaztak el vándorbot ballagtak

d) Módhatározós szó szerkezeteket alkossatok!
gyors táncol
világos magyaráz

heves beszél
lassú olvas

- e) Birtokos jelzős szó szerkezeteket alkossatok!
a barátom gondolat
a szőlő termés
a lakás ajtó
a MALÉV repülő

Megjegyzés:

Az előző feladatok kiegészíthetők még a következőkkel:

- Egészítsétek ki a szó szerkezeteket mondatokká!
 - Másoljátok le a toldalékokat!
3. Másoljátok le a szavakat, majd húzzatok álló egyenest a szótő és a toldalék közé!
- a) golyók, erdő, városban, botja, házak, virágot
 - b) látjuk, segítsetek, asztalon, vázában
 - c) rádióból, televíziót, számolva, tudjuk
 - d) fiókban, szabadság, menjetek, festéket
4. Húzzátok alá az összeolvadást tartalmazó szavakat!
Megjegyzés: Az utasítás a 3. feladatcsoportra vonatkozik.
5. Alakítsátok át a birtokos jelzős szó szerkezeteket összetett szavakká!
a) az ajtó szára	b) az osztálynak az ablaka
az erdő széle	a gólyának a lába
a hajó kéménye	
a szarvas agancsa	c) a szoba sarka
a vonat kereke	a fecske fészke
a virág levele	a busz vezetője
a kabátnak az ujjja	a könyvnek a borítója
a kerékpárnak a csengője	a szárnak a füle
6. Alakítsátok át az összetett szavakat birtokos jelzős szó szerkezetekké!
a) asztallap	b) autóduda
újságszél	biciklikerek
folyómeder	lakáskulcs

szemüvegtok
kapanyél
padláslépcső

villanykapcsoló
buszmegálló
könyvcím

7. Alakítsátok át a birtokos jelzős szó szerkezeteket mondatokká!

a bicikli kormányja → A kormány a biciklié.
A biciklinek van kormányja.

a) a kasza éle
a gyufa feje
az iskola udvara
a róka farka
a lakás erkélye

b) Miskolc utcája
a Tisza partja
az oroszlán sörénye
a fa koronája
a szék lába

c) a folyó torkolata
az óra mutatója
a lámpa tartója
a fa levele

Hangtani ismeretek tanítása a helyesejtés és a helyesírás tanulásához

1. Alakítsátok át a következő szavakat a magánhangzók megváltoztatásával!

- a) faj - A magánhangzót ejtsd nyíltabban! (fáj)
ara - Az első magánhangzót ejtsd egy fokkal zártabban! (óra)
ara - Az első magánhangzót ejtsd nyíltabban! (ára)
lép - A magánhangzót ejtsd egy fokkal nyíltabban!
(lep)
- b) mer - A magánhangzót ejtsd egy fokkal zártabban!
(mér)
vad - A magánhangzót ejtsd egy fokkal nyíltabban!
(vád)
vaj - A magánhangzót ejtsd egy fokkal nyíltabban!
(váj)

- sas - A magánhangzót ejtsd egy fokkal nyíltabban!
(sás)
- veres - Az első magánhangzót ejtsd egy fokkal zár-
tabban! (véres)
- baba - Az első magánhangzót ejtsd egy fokkal nyíl-
tabban! (bába)
- fűz - A magánhangzót ejtsd egy fokkal nyíltabban!
(főz)
- tor - A magánhangzót ejtsd két fokkal nyíltabban!
(tár)
- volna - Az első magánhangzót ejtsd két fokkal nyíltab-
ban! (válna)
- sor - A magánhangzót ejtsd két fokkal nyíltabban!
(sár)
- korom - Az első magánhangzót ejtsd egy fokkal nyíl-
tabban! (karom)

2. Alakítsátok át a következő szavakat a magánhangzók meg-
változtatásával!

- a) mer - A magánhangzót hátul képezd! (mar)
köröm - A magánhangzókat hátul képezd! (korom)
sért - A magánhangzót hátul képezd! (sort)
cipó - A második magánhangzót elöl képezd! (cipő)
- b) béka - A második magánhangzót elöl képezd! (béke)
tor - A magánhangzót elöl képezd! (tör)
nyúl - A magánhangzót elöl képezd! (nyíl)
bor - A magánhangzót elöl képezd! (bér)
- c) révész - A magánhangzókat egy fokkal nyíltabban és
hátul képezd! (ravasz)
elem - Az első magánhangzót egy fokkal nyíltabban és
hátul képezd, a második magánhangzót egy
fokkal zártabban és hátul képezd! (álmom)
réce - Az első magánhangzót egy fokkal zártabban és
hátul képezd, a második magánhangzót hátul
képezd! (ruca)

3. Írjátok le a következő hangpárok közül az elöl képzett hangok betűjelét!

a) ü - u

o - ö

i - u

e - a

b) é - ó

á - ő

á - ü

i - é

A hátul képzett magánhangzók betűjelét írjátok le!

a) á - e

a - é

i - o

i - u

b) u - i

ő - ó

é - a

u - ü

Megjegyzés:

Közölni kell a tanulókkal, hogy az elöl képzett magánhangzókat *magas*, a hátul képzett magánhangzókat *mély* magánhangzónak is szoktuk nevezni.

4. Írjátok le a tábláról a szópárok közül a csak magas (azaz elöl képzett) magánhangzókat tartalmazó szavakat! Ezek a magas hangrendű szavak.

a) egész - madár

sík - fúj

három - szőlő

sípos - sűrű

b) kétszer - hányszor

topog - tekint

cukor - tető

zilál - derült

c) dühít - cudar

tűnik - tanár

csákós - díszlet

csúszós - terít

d) gyűlöl - csúszkál

bűvölő - húzza

vázsal - címét

vidék - zsákuk

6. Írjátok le a tábláról a mély (azaz a hátul képzett) magánhangzókat tartalmazó szavakat! Ezek a mély hangrendű szavak.

a) ablak - ígéret

vadász - vétkes

emberek - ágak

fénylő - szálloda

ággal - védjed

b) akác - leül

vízben - búcsúszom

utolsó - erős

vasaló - csilingel

asztalom - énekel

7. Írjátok le a vegyes hangrendű szavakat! A vegyes hangrendű szavakban magas és mély magánhangzók is vannak.

- a) elem - csikó - csákó
kalapács - erdő - vashíd
fürjvadász - mező - madarász
haragszik - múltkor - terítő
- b) ápoló - iskola - medve
őzikék - vadász - fakerék
tolltartó - testnevelés - ügyefogyott
elolvasta - szeptember - könyvborító
- c) galagonya - hegycsúcs - vetemény
megsegít - seregélyhad - szőlőtermés
könyvszekrény - domboldal - vegyesbolt
könyvesbolt - segítség - brummogott

8. Toldalékoljátok az alábbi szavakat a szavak mellett lévő toldalékok valamelyikével! Minden esetben indokoljátok is meg, miért azt az alakot választottátok!

a) asztal + -on, -en, -ön	b) erdő + -ban, -ben
kerítés + -on, -en, -ön	fiók + -ban, -ben
táska + -ban, -ben	iskola + -ban, -ben
	színház+ -ban, -ben
c) mozi + -ba, -be	d) csengő + -tól, -től
fa + -ra, -re	ház + -tól, -től
küszöb + -ra, -re	tó + -ból, -ből
homokvár + -ra, -re	erdő + -ból, -ből
e) háló + -ból, -ből	f) barát + -hoz, -hez, -höz
autó + -val, -vel	kerítés + -hoz, -hez, -höz
bicikli + -val, -vel	bőrönd + -hoz, -hez, -höz
roller + -val, -vel	tücsök + -hoz, -hez, -höz
	virág + -hoz, -hez, -höz
	festmény + -hoz, -hez, -höz

Beszédművelés, kommunikáció, illem

Helyesejtés-tanítás

A helyesejtési normákhoz igazodó beszédhallás és beszédmozgás fejlesztése

1. A légzéstechnika gyakorlása

a) Álljatok fel! Készüljetek a légzőgyakorlat végzésére! A be-légzés, a visszatartás és a kilégzés idejét a kezemmel jelzem. Kilégzés közben

aa) *sz* hangot ejtsetek 15; 20 másodpercig!

ab) *s* hangot ejtsetek 15; 20 másodpercig!

ac) *f* hangot ejtsetek 15; 20 másodpercig!

ad) *m* hangot ejtsetek 15; 20 másodpercig!

ae) Számláljatok közepes tempóban, halkán 20-ig! Ügyeljenek a nagy szájmozgásra, a helyes hangsúlyozásra!

af) Számláljatok lassú tempóban, halkán, tízesével százig! Ügyeljenek a nagy szájmozgásra, a helyes hangsúlyozásra!

ag) Soroljátok fel a hónapok nevét kétszer! Az első után vegyetek pótlevegőt! Arra figyeljenek, hogy a hangsúly és az artikuláció megfelelő legyen!

b) Álljatok fel! Készüljetek légzőgyakorlathoz! A kezemet figyeljétek, azzal jelzem a be- és a kilégzés idejét! Kilégzésre mondjátok el helyes hangsúllyal és időtartammal, közepes hangerővel

ba) Weöres Sándor *Olvasás* című versét!

bb) Weöres Sándor *Kacsászató* című versét!

bc) Weöres Sándor *Vásár* című versének I. részét!

bd) az *Egy szög miatt* című angol népköltést!

- Pótlevegővétel nélkül próbáljátok elmondani a verseket!

- c) KészüljeteK légzőgyakorlathoz! Kétszer mondjátok el egymás után a verset! Közben az ismétlés előtt vegyetek rövid pótlevegőt! Első alkalommal középhangerővel, másodszorra halkán mondjátok
- ca) Weöres Sándor *Olvadás* című versét!
 - cb) Weöres Sándor *Vásár* című versének I. részét!
 - cc) az *Egyszer volt egy ember* című magyar népköltést!
 - cd) a *Gyerekek, gyerekek* című magyar népköltést!
- d) Ülve fogunk légzőgyakorlatot végezni. Nézzetek a vetítőre, Julián Tuwim *Kerti vetemények* című versét látjátok! Olvassátok fel együtt úgy a verset, hogy pótlevegőt csak az egyes versszakok végén vegyetek! Az indítást, a versmondás tempóját a kezemről látjátok majd. (Mutatom a szöveget!)
- e) Álljatok fel, kezeteket tegyétek csípőre, légzőgyakorlatot fogunk végezni! Suttogva mondjátok el kilégzés közben a szöveget, de ne lepődjeteK meg, így jobban fogy a levegőtök!
- ea) Hétfőn szőlőt eszem, kedden cseresznyét, szerdán szőlőt eszem, csütörtökön cseresznyét, pénteken szőlőt eszem, szombaton cseresznyét.
 - eb) Hétfőn én megyek tehozzád, kedden te jössz énhozzám, szerdán én megyek tehozzád, csütörtökön te jössz énhozzám, pénteken én megyek tehozzád, szombaton te jössz énhozzám.
 - ec) Januárban itthon vagyok, februárban elutazom, márciusban itthon vagyok, áprilisban elutazom, májusban itthon vagyok, júniusban elutazom, júliusban itthon vagyok, augusztusban elutazom, szeptemberben itthon vagyok, októberben elutazom, novemberben itthon vagyok, decemberben elutazom.

2. A hangadás gyakorlása utánmondással

DőljeteK hátra, üljeteK egyenesen, kényelmesen! Az állatokat ejtséteK le, hogy az ajkateK kissé nyitva legyen! A nyelveK a szájüreg alapján helyezkedjen el!

2 másodpercig szívjátok be a levegőt! 1 másodpercig tartjátok vissza! Kilégzéskor közepes hangerővel

a) az á-a magánhangzó párt ejtsétek négyszer (ötször; hatszor)!

b) a má-ma szótag párt ejtsétek négyszer (ötször; hatszor)!

c) a már-ma, vár-ma szósort ejtsétek háromszor (négyszer; ötször)!

- Pótlegevővétel után ismételjétek meg ugyanezt az előzőnél hangosabban (vagy halkabban)!

- Új pótlegevővel ismételjétek meg a magánhangzó párokat (szótag párokat, szó sorokat) középhangerővel! A belégzés, a visszatartás, a pótlegevővételek helyét és idejét a kezemmel jelzem.

3. Az ajakartikuláció gyakorlása versek, mondókák reprodukálásával, valamint szavak, szó párok olvasásával

a) Dőljétek hátra a padotokban kényelmesen! Mondjátok utánam nagy ajakmozgással a következő hangokat!

aa) á-a-á

ab) a-á-a

ac) á-a-o-u-o-a-á

ad) e-é-i-ü-ö-ü-i-é-e

- Középhangerővel mondjátok az első hangsort! Pótlegevő után ismételjétek meg halkán, majd újabb pótlegevővel suttogva! A hangok hosszúságát pontosan érzékeltessétek!

b) Üljetek egyenesen! Mondjátok egymás után háromszor tempó váltással

ba) az á-a-á

bb) az a-á-a

bc) a hátul képzett

bd) az elől képzett hangsort!

- Először lassú, aztán közepes, majd gyors tempóban kell mondanotok! A tempó váltást és a hangsorok közötti pótlegevővételt a kezemmel fogom jelezni.

c) Olvassátok el nagy szájmozgással a szavakat!

ca)	a-á	á-a	a-á	á-a
	babát	bába	kalász	káva
	barát	bátrak	lapály	láva
	banán	bánat	magtár	zsálya
	csalás	csáklya	nadrág	nádas
	darázs	dámvad	parázs	párna
	faág	fárad	ragyás	rángat
	faágy	fára	sakál	sápadt
	garázs	gárda	szakáll	szárnyal
	Japán	Jáva	talán	tárja
cb)	a-á-a		á-a-á	
	szavára		száraknál	
	szandálja		szállhatnál	
	sarkának		sápadtál	
	zsandárral		zsákra vár	
	zagyválja		zaratják	
cc)	o-u (ó-ú)		u-o (ú-ó)	
	odú		csúfol	
	csordul		csúcsos	
	csontjuk		cukor	
	hosszú		húzott	
	sózzuk		súgók	
	borús		búbos	
cd)	o-u-o (ó-ú-ó)		u-o-u (ú-ó-ú)	
	torzuló		túlontúl	
	sorsukról		súrolunk	
	tóduló		túrójuk	
	konduló		kuncogtunk	
	kókuszból		kullogjunk	
	gyógyuló		gyújtottuk	
	gyorsuló		gyúrójuk	
	gombjuktól		gubójuk	

ce)	e-é becéz beszél belép veréb Veszprém	é-e béget bérel bélyeg véreb védett	e-é vezér derék tenyér kerék gebék	é-e Vértes délben térdel kérek gémekek
cf)	e-é-e felétek feléget fenjétek vegyétek verések veszélyes		é-e-é félhetnél félelmét féreggé védhették végezték véget ér	
cg)	<i>e-i-é (é-í-é)</i> bekísér elítél megszívlel kerítés végignéz szelíden segítség		<i>i-e-i (í-é-í)</i> kitekint szíveink idekint kinézik kikészít színesít kiderít	
ch)	<i>e-i(i)</i> meddig merít megbíz nyerít hevít szerint gerinc edzi segít repít		<i>i(i)-e</i> milyen mindegy minek nyiszlett híven szíves girhes híres sínek rímél	
ci)	<i>é-i(i)</i> rémít		<i>i(i)-é</i> lisztért	

	rékli	lidérc
	délig	tízért
	dér is	tíz év
	térít	dicsér
	télig	díszét
	védik	fillér
Cj)	<i>e(é)-i(i)</i>	
	segítség	megértik
	merítik	hevített
	teríték	tizedik
	tekintély	csendesít
	déli szél	keményít
	veríték	hidegvér
	szélesít	régiség
ck)	<i>ö-ű-ő (ő-ű-ó)</i>	<i>ü-ő-ű (ű-ő-ú)</i>
	törzsükön	tűzön sül
	szőrükről	szűrőjük
	csőrükből	csűrön ül
	könnyű kő	küllőjük
	bővülő	tűkön ül
cl)	<i>o-u-o (ó-ú-ó)</i>	<i>u-o-u (ú-ó-ú)</i>
	sójukból	súgólyuk
	borunktói	búbos tyúk
	torukról	túlontúl
	borjúból	túrójuk
	szobrukon	szuronyuk
	csorduló	csuklójuk
	jobb ugró	új odú
	boruló	bujdostunk

d) Olvassátok el a szópárokat helyes artikulációval!
(Ugyanazok a szópárok használhatók ennél a feladatnál,
mint a c) feladatnál.)

da) = ca)	dg) = cg)
db) = cb)	dh) = ch)
dc) = cc)	di) = cl)

dd)= cd) dj) = cj)
de)= ce) dk) = ck)
df)= cf) dl) = cl)

Megjegyzés:

A szópárokat a táblára vagy az írásvetítőre írhatja a pedagógus.

e) Mondjátok el helyes artikulációval

- ea) Weöres Sándor *Kacsaúsztató* című versét!
- eb) A Lám megmondtam *bús gerlice* című népköltést!
- ec) Csanádi Imre *Négy testvér* című versét!
- ed) Csanádi Imre *Hónap-soroló* című versét!
- ee) Szilágyi Domokos *Nádiberek* című versét!
- ef) Weöres Sándor *Pára* című versét!
- eg) Weöres Sándor *Száncsengő* című versét!
- eh) Zelk Zoltán *Falu végén van egy kút* című versét!

Megjegyzés:

Az eb) - eh) alatti versek a 2. osztályos *Irodalom* tankönyvben található.

4. Gyorsasági gyakorlatok végzése nyelvtörők, sorolók, mondókák utánmondásával és olvasásával

a) Dőljetez hátra a padotokban! Mondjátok utánam háromszor a szótagsorokat! A tempót fokozatosan gyorsítsátok, a hangerők pedig fokozatosan csökkenjen egy-egy újratekzéskor!

aa) be-!e-be-!e-bá	ab) ká-ga-ká-ga-lá
be-le-be-le-ba	ká-ga-ká-ga-la
be-le-be-le-bo	ká-ga-ká-ga-lo
be-le-be-le-bu	ká-ga-ká-ga-lu

Ügyeljetez arra, hogy a sorok végén csak az á hang hosszú!

b) Egymás után hangerőváltással ismételjetez meg 4-szer a nyelvtörőt! A tempó egyenletesen gyors legyen minden ismétlés esetén! A hangerőt így váltsátok:

középhangerő - halk - suttogó - néma!

- ba) Egy meggy mag, meg még egy meggy mag.
- bb) Gyere, Gyuri, Győrbe, győri gyufagyárba!
- bc) Répa, retek, mogyoró, korán reggel ritkán rikkant a rigó!

c) Olvassátok el némán az írásvetítőről a nyelvtöröt (vagy verset)! Olvassátok el szakaszonként középhangerővel, közepes tempóban (többször)! Most középhangerővel egyenletesen gyors tempóban olvassátok végig! Ügyeljenek arra, hogy a gyors tempó miatt artikulációs, hangsúly- vagy időtartamhibát ne kövessetek el!

Vidor Miklós: Nyelvgyötrők

ca)	1	cb)	cc)
	<i>Derengett, borongott, merengett, szorongott, kerengett, dorongott, de nem vett korongot.</i>	<i>Körbe pörg e görbe körte hat gödörbe vak tükörbe, fürge ürge sürg e zúrbe, öt gyötörd, te rőt ökörke.</i>	<i>Zabra zebra zsebre zabra, habra rebbents, hebrents babra, ugra-bugra, zsupsz a sutra, pulyka húzta, pudva, dudva lukba rúgva fúlt a kútba.</i>

cd) Meguntam gyönyörű Győrnek gyöngyvárában laktomat,
mert a Duna, Rába, Rábca rákja rágja lábomat.

Megjegyzés:

A vers-nyelvtöröket szakaszonként gyakorolják a gyerekek több órán visszatérve addig, amíg nem tudják megfelelő gyorsasággal elmondani!

d) A nyelvtörök elmondása során végezzünk gyorsasági és hangerőváltásokat!

da) = ca)

db) = cb)

dc) = cd)

Megjegyzés:

A váltásokra sokféle variációt állíthat össze a pedagógus, pl.:

- a tempó állandó, a hangerő növekszik,
- a tempó állandó, a hangerő csökken,
- a tempó gyorsul, a hangerő állandó,
- a tempó lassul, a hangerő állandó,
- a tempó gyorsul, a hangerő növekszik,
- a tempó gyorsul, a hangerő csökken,
- a tempó lassul, a hangerő növekszik,
- a tempó lassul, a hangerő csökken.

5. Ritmusgyakorlatok végzése szavak, szókapcsolatok, jól ritmizálható versek és mondókák olvasásával

a) Olvassátok fel az egytagú szavakat a hosszúság jelölésének megfelelően!

aa) az eb el ez is ob ok oly öl ön öt öv un ük ül üt

ab) be de fa ha le ma mi na ne ni no se te ti

ac) sár bér dúl csíz tűz bőr szól kék hód tūr sír csúr gát gőz

ad) hold zöld szelt vitt hord csenj volt bírs korcs hullt bors gyöngy int ülsz

b) Olvassátok fel a szavakat a jelölésnek megfelelően!

ba) U -

simít, hódály, hiú, henyél, gypű, gubó, fűzér, fölény
fónó, fenyő, eső, erőd, derűs, dagály, csibész, bozót,
szekér, arány, anyó, acél, tatár

bb) - U

szóttés, hűsöl, túrom, hódol, hályog, hébe-hóba, gyűlik,
gúnya, féreg, fátyol, ének, ékes, éber, dúdol, dézsá,
csúnya, csúfol, csíra, csikos, címer, hűvös, búza,
bódul, bíbor, béres, béget, bágyad

bc) virágdísz, virágillat, vesződség, varázsütés, varázs-
vessző, varangyos, vakondok, vadalma, tükörkép, tőpör-
tyű, topánka, Tiszántúl, temérdek, böggölyhad, szunyókál,
szivárog, halászháló, Dunántúl, sövénykerítés, selyemzsi-
nór, zsindelyes, zökkenő, vízmosás, vízesés, villámgyors,
vérszegény, vérkeringés, vénséges, vánszorog, vadga-

lamb, túlevél, tétovázik, táncmulatság, szürkeség, szűkölködik, szolganép, színigaz, Kiskőrös

bd) hétfejű sárkány

egyszemű óriás

vasorrú bába

villogó tűzmadár

csengő-bongó fazék

zengő aranyerdő

vágtató paripák

égigérő almafa

bűvös varázserő

furfangos anyóka

c) Olvassátok fel a verset (versrészletet) a ritmusjeleknek megfelelően! (A versek a 2. osztályos *Irodalom* tankönyvben található.)

ca) A *Köszöntő* című magyar népköltés

cb) *Az Útrakelt a tarka béka* című bolgár népköltés

cc) *Kigyóúzó*; ismeretlen kubai költő verse

cd) Kipling, R.: *Fókaitató*

ce) Nagy László: *Záporvers*

cf) Szilágyi Domokos: *Nádiverebek*

cg) Weöres Sándor: *Nyári este*

ch) Weöres Sándor: *Szánccsengő*

6. Az időtartam érzékeltetésének gyakorlása szavak, szópárok és szövegek olvasásával

a) Olvassátok fel középhangerővel a szavakat (szópárokat)!
Ügyeljetek a pontos artikulációra és az időtartam megtartására!

(Ugyanazok a szópárok használhatók az időtar-
tam-gyakorlatokhoz, minta 3.c) és az 5.b) alattiak)

aa) = 3.ca)	ai) = 3.ci)		
ab) = 3.cb)	aj) = 3.ej)		
ac) = 3.cc)	ak) = 3.ck)		
ad) = 3.cd)	al) = 3.cl)		
ae) = 3.ce)	am) = 5.ba)		
af) = 3.cf)	an) = 5.bb)		
ag) = 3.cg)	ao) = 5.bc)		
ah) = 3.ch)	aö) = 5.bd)		
ap) dobbantás		ar) biggyeszt	
abból		roggyant	
zubbony		eggyel	
zsibbad		faggyú	
iddogál		poggyász	
aggódik		rüggyel	
faggat		éjjel	
függöny		fújjátok	
guggol		széjjel	
csüggedés		ujjongó	
as) állandó	asz) gally	at) azonnal	
állomás	helyel	huszonnégy	
billeg	süllyed	szalonna	
csillagos	amellyel	uzsonna	
dallam	fogollyal	ünnepnap	
felleg	brummog	finnyás	
gallér	Emma	könnyelmű	
gyullad	kilogramm	vinnyogás	
illatos	zümmög	ennyi	
illik	cammog	dinnye	
aty) megorrol	au) röppen	au) lappang	
forraszt	fröccsen	süpped	
öwel	loccsan	roppan	
hírnévvel	afféle	frissen	
rázza	puffan	lassít	

av)	rezzen	ehhez	bosszant
	megizzad	nyakkendő	tüsszent
	parázssal	rekkenő	kuruttyol
	kotta	zökken	csöngettyű
	helyettesít	szökken	

b) Olvassátok fel helyes időtartammal és artikulációval a

ba) *Sokat arattam a nyáron* című magyar népköltést!

bb) Csanádi Imre *Hónap-soroló* című versét!

bc) Weöres Sándor *Száncsengő* című versét!

(Irodalom tankönyv 2. o.)

c) Olvassátok fel helyes időtartammal és artikulációval

ca) a *Nyakigláb, Csupaháj meg Málészáj* című népmese első bekezdését!

cb) *A szegény ember és az ördög* című népmese utolsó bekezdését!

cc) *A szépséges nyírfa* című udmurt népmese első bekezdését!

cd) Lev Tolsztoj *A cár meg a sólyom* című meséjének 2. bekezdését (A sólyom...!)

(Irodalom tankönyv 2. o.)

7. A hangsúlyozás gyakorlása szókapcsolatok és mondatok olvasásával

a) Olvassátok fel a szókapcsolatokat a hangsúlyjeleknek megfelelően helyes időtartammal és artikulációval!

aa)	me <u>g</u> üti a bo <u>k</u> áját	a kö <u>c</u> sö <u>g</u> öt vi <u>s</u> zem
	ki <u>t</u> eszi a le <u>l</u> két	a ko <u>r</u> só <u>t</u> tö <u>l</u> ti meg
	me <u>g</u> adja az á <u>r</u> át	a bö <u>d</u> ö <u>n</u> t si <u>k</u> álja
	ki <u>h</u> úzza a gy <u>u</u> fát	az ü <u>v</u> e <u>g</u> et mo <u>s</u> ta
	ü <u>t</u> i a va <u>s</u> at	a csu <u>p</u> ro <u>t</u> pi <u>n</u> gálja

ab)	egy cs <u>a</u> csin lo <u>v</u> agol	me <u>g</u> áll a vá <u>r</u> os elö <u>t</u> t
	a gö <u>d</u> örben já <u>t</u> szanak	ki <u>m</u> ászik a sza <u>l</u> ma kö <u>z</u> ül
	tí <u>s</u> ztáson ba <u>n</u> dukol	be <u>b</u> ú <u>j</u> ok a hí <u>d</u> a <u>l</u> á
	a te <u>n</u> gertől vá <u>n</u> dorolt	rö <u>p</u> kö <u>d</u> a vá <u>r</u> fele <u>t</u> t
	az ü <u>v</u> eghegyig is e <u>l</u> me <u>g</u> yek	f <u>ü</u> t a sza <u>r</u> vas utá <u>n</u>

- ac) korán kukorékol megjött ebéd előtt
 réges-régen éldegélt felserkent hajnalban
 állandóan reszket verekedett jaték közben
 szüntelenül koborol csavargott tanítás után
 néha-néha kuncog nevetgélte a babozás alatt
- ad) csellet nyert elkapta a csorével
 nádihegedüvel cincog megijesztette egy bekával
 síppal-dobbal mulatozik megjutalmazta egy aranyalmával
 seprüvel tancol felvidította a tréfáival
 nádszállal hadonászott meglepte valammal
- ae) nesztelenül surran süvöltve fuj
 halkan kacarászik üvöltve kozeleg
 komótosan lépdel rikoltozva tancol
 sebesen robog fojítottan suttognak
 morogva hátrál óvatosan sompolyog
- af) Az 5. bd) alatti szókapcsolatokat lehet felhasználni.
- ag) kislányok pántlikája
 az orkán üvöltése
 manók tancia
 a császár haragja
 a juhászbojtár furulyája
 a kiskakas krajcárkája
 az ördög cimborája
 a teknősbéka páncélja
 sarkantyúk pengése
 a nap sugarai
 b) (Ugyanazokat a szó szerkezeteket kell felhasználni,
 mint az a) feladatban!)
 Jelöljétek a szó szerkezetek alatt a hangsúlyokat!
 Ha szükséges, változtassátok meg a szórendet!

- ba) = aa) A tárgy legyen nyomatékos!
A cselekvés legyen nyomatékos!
- bb) = ab) A hely legyen nyomatékos!
A cselekvés legyen nyomatékos!
- bc) = ac) Az idő legyen nyomatékos!
A cselekvés legyen nyomatékos!
- bd) = ad) Az eszköz legyen nyomatékos!
A cselekvés legyen nyomatékos!
- be) = ae) A cselekvés módja legyen nyomatékos!
A cselekvés legyen nyomatékos!
- bf) = af) = 5.bd) A tulajdonság legyen nyomatékos!
- bg) = ag) A birtokost jelentő szó legyen nyomatékos!
A birtokot jelentő szó legyen nyomatékos!

Olvassátok fel a szószerkezeteket a jelölészeteknek megfelelően helyes artikulációval és időtartammal!

- c) Olvassátok fel a szószerkezeteket (hangsúlyjelölés nélkül) helyes hangsúllyal, artikulációval és időtartammal)!
(A feladat ettől kezdve megegyezik a ba) - bg) alattiakkal.)

- d) Jelöljétek a táblára írt jelek segítségével a mondatok alatt a hangsúlyokat! Olvassátok fel a mondatokat a hangsúlyjeleknek megfelelően!

(A 2. osztályos *Irodalom* tankönyvben található a javasolt szövegrészletek.)

da) *Ilók és Mihók* című népmese 4-7. sora

db) *A szépséges nyírfa* című népmese első bekezdése

dc) Grimm: *Holle anyó*; az 1. feladat mondatai

dd) Lázár Ervin *A Hétfejű Tündér* című meséjének első bekezdése

de) Lev Tolsztoj *A gém, a halak és a rák* című meséjének 1. bekezdése

- e) Jelöljétek a mondatok alatt a hangsúlyt! Olvassátok fel a mondatokat helyes artikulációval és időtartammal a hangsúlyjeleknek megfelelően!

ea) = da)

eb) - db)

ec) = dc)

ed) = dd)

ee) = de)

8. *A hangkapcsolatok ejtésének gyakorlása szavak olvasásával*

- a) Nézzetek az írásvetítőre, és olvassátok föl helyesen a szavakat!
 - aa) szedelőzködjeteK, hallatszik, fegyelmezettség, mulatság, hétszer, tetszettek, illanjon, áradjon, tapadjon, támadva, engedsz
 - ab) bátyja, lehunyja, elfogadták, hagyjuk, átcsepeg, község, gazság, gonoszság, szárazság
 - ac) tépdés, lépdél, dohta, hátba vág, vágtuk, sín pár, halászbódé, réz kilincs, rizspor, színben, szénben, távfűtés

9. *A hanglejtés gyakorlása mondatok olvasásával*

- a) Olvassátok el némán, majd hangosan az *Irodalom* tankönyvből
 - aa) Ágh István *Alku* című versét!
 - ab) Nemes Nagy Ágnes *Madarak* című versét!
 - ac) Tamkó Sirató Károly *Tengerecki Pál* című versének 1., 2., 3. versszakát!
 - ad) az *Ilók és Mihók* című magyar népmese párbeszédesei részeit! Ügyeljetek arra, hogy a kérdő mondatokat helyes hanglejtéssel olvassátok!
- b) Keressetek az *Ismerd meg a világot!* című olvasókönyvben olyan vicceket, amelyek kérdéseket tartalmaznak! Olvassátok fel helyes hanglejtéssel!

Beszédfejlesztés, kommunikációtanítás

A szövegalkotás tanítása

1. A kapcsolatfelvétel tanulása: bemutakozás felnőttek, gyerekeknek

- a) Az osztályotokba felnőtt vendégek érkeznek. Játsszátok el, hogyan kell bemutatkoznotok több ismeretlen felnőttnek, ha erre felszólítást kaptok a tanítótoktól! Ügyeljete a beszéd érthetőségére, a testtartásra, a tekintettartásra és a nyugodt tempóra!
- b) Tegyük fel, hogy kaptok valamilyen állatot ajándékba! Kopogjatok be a biológiaszertárba, köszönjete, mutatkozzatok be, és kérjete tanácsot a biológiatanártól, hogyan kell tartani az ajándékba kapott állatot! A hangerő, a távolság megválasztására és a testtartásra is fordítsatok figyelmet!
- c) Képzeljéte el, hogy egy városi akadályversenyen vesztek részt több más Iskola tanulóival együtt. Biztosan szerezte néhány új barátot. Játsszátok el, hogyan köszöntök, hogyan mutatkoztok be az idegen gyerekeknek! A tekintettartásra és a hangerőre különösen figyeljete!

2. Kérés és felszólítás gyerekek körében

- a) Kérés
 - aa) Ha ti is szeretnéte játszani az osztálytársatok biciklijével, mit kellene mondanotok, milyen hangerővel, milyen távolságból? Megérintenéte-e őt, és hogyan? Játsszátok el!

- ab) Botond másodikos. Hatodikos testvére, Judit a barátnőjével pingpongozik. Botond nagyon szeretné, ha őt is megtanítanák játszani. Játsszátok el, hogyan kell udvariasan megszólítani és megkérnie erre a lányokat!
- ac) Öcsi összeveszett az osztálytársaival, és azok megígérték neki, hogy hazafelé elagyabugyalják. Láta is, hogy a sarkon leselkednek rá. Félelmében egy ismeretlen nagyfiútól kért segítséget. Képzeljétek el, mit mondott Öcsi a fiúnak, és hogyan! Játsszátok el!

b) Felszólítás

- ba) Nézzétek meg a képet (*Diasorozat a szóbeli szövegalkotáshoz 2. o. 13. kép*)! Mit gondoltok, mit mond a fiú a kutyának? Milyen hangerőt és tempót használ, ha
- nagyon fél a kutyától;
 - már biztonságban érzi magát?
- Játsszátok el!
- bb) Egy kis elsős a folyosón a falra firkál. Játsszátok el, mit és hogyan mondtok neki! Legyetek határozottak, de ne durvák!
- bc) Az osztály könyvtár egyik könyvében egyik osztálytársatok kiszínezi a képeket. Szólítsátok fel, hogy hozza rendbe a könyvet! Vigyázzatok, hogy középhangerővel, nyugodt tempóval, udvariasan beszéljétek!
- bd) Figyeljétek meg a képet! Játsszátok el, hogy a családtagok közül ki hogyan sürgetheti a kisfiút
- 7 órakor!
 - fél nyolckor!
 - 8 órakor!
- (*Diasorozat a szóbeli szövegalkotáshoz 2. o. 20. sz. kép.*)
A különbségek érzékeltetése érdekében alkalmazzátok a hangerő, a tempó, a hangmagasság változtatását!

3. Meghívás gyermekrendezvényekre

- a) A fősvény Farkasné így hívta meg Rókanét:
- Jöjjön el tyúkvacsorára, lelke Rókané, holnapután kiskedden, borjúnyúzó pénteken!

Vajon odatalált-e Rókáné Farkasékhoz? Megtudta-e, mikorra és hová szól a meghívás? Egészítsétek ki a szöveget úgy, hogy Rókáné mindent megtudhasson! Két gyerek játssza el a helyes meghívást!

b) A Téliapó-ünnepre vidám műsorral készültetek. Játsszátok el, hogyan hívnátok meg a műsorra az első osztályosok tanítóját és a gyerekeket! A szöveg minden fontos adatot tartalmazzon!

c) Ha az osztályotok bábszínházat játszana, és ti hívnátok meg az előadásra az iskola igazgatóját, hogyan kellene köszönnötök, mit kellene mondanotok az igazgatótoknak? Úgy játsszátok el, hogy a testtartásra, a tekintettartásra, a távolságra és a hangerőre is fordítsatok figyelmet!

4. A véleménynyilvánítás tanulása

a) Jancsi lapozás közben véletlenül eltépett egy lapot a mesekönyvben. Bence látta ezt, és teli torokkal kiabálta:
- Júúúj! Megmondalak! Tanító néni, a Jancsi széttépett egy könyvet! Tessék jól megbüntetni!

Mondjátok el, mi a véleményetek Bencéről!

Játsszátok el, ti hogyan jelentenétek be az eseményt a tanító néninek! Kérjétek segítséget a könyv megjavításához

- a tanító nénitől!

- egy osztálytársatoktól!

b) Ha te lennél a hetes, hogyan jelentenéd a tanítódnak, hogy egy gyerek minden reggel verekszik az osztályban?
Ügyelj a pontos (és igaz) fogalmazásra, a középhangerőre és a nyugodt tempóra!

c) Hogyan panasználátok el a tanítótoknak, hogy a padtársatok gyakran csúfol benneteket, ha azt szeretnétek, hogy ez ne forduljon többé elő, és a pajtásotok se haragudjon meg rátok? Játsszátok el!

5. Mesebefejezés meghallgatott vagy elolvasott
meserészlet alapján

Találj ki egy érdekes befejezést a meséhez! Elképzelésedet rajzold le, majd a rajzod alapján mondd is el!

- a) *A csillagruha* (Grimm meséje; átdolgozta Rónay György) (Minden napra egy mese 53.l.)
- b) *A gonosz varázsló* (maláj népmese; átdolgozta Rab Zsuzsa) (Minden napra egy mese 127.l.)
- c) *A Tücsök és az Egérke lakodalma* (francia népmese; átdolgozta Bartócz Ilona) (Minden napra egy mese 15.l.)
- d) *A szarvas és a róka* (Lessing meséje; átdolgozta Rónay György) (Minden napra egy mese 157.l.)
- e) *A teknősbéka meg az óriás* (indián népmese; Jékely Zoltán fordítása) (Mesevonat 84.l.)
- f) *A parasztember és a kígyó* (Grimm meséje; átdolgozta Rónay György) (Minden napra egy mese 334.l.)
- g) Alekszej Tolsztoj: *Fagy-apóka* (Rab Zsuzsa fordítása) (A zöld madár 84.l.)
- h) *A szamár tanácsa* (bolgár népmese; Csíkhelyi Lenke fordítása) (Ravasz Péter 75.l.)
- i) *A ravasz kocsmáros* (bolgár népmese; Csíkhelyi Lenke fordítása) (Ravasz Péter 66.l.)
- j) *Ki mit tesz, magának teszi* (bolgár népmese; Csíkhelyi Lenke fordítása) (Ravasz Péter 20.l.)
- k) *A kandúr* (bolgár népmese; Csíkhelyi Lenke fordítása) (Ravasz Péter 129.l.)

**6. Elbeszélés élmény és fantázia alapján
kiscsoportos kommunikációban**

Mondjátok el a veletek megtörtént eseményt úgy, hogy mindenről pontosan értesüljünk! Tartsátok be az események sorrendjét, pontosan nevezzétek meg a helyet, az időt és a szereplőket, jelezzétek ezek változását!

a) Témajegyzék

- aa) Osztálykirándulások.
- ab) Gyermekrendezvények az osztályban és az iskolában.
- ac) Közös színház-, mozi- és bábszínház-látogatások.
- ad) Egyéb időszerű események, melyeknek az osztály minden tagja részese volt.
- ae) Családi kirándulások.
- af) Egyéni üdülés.
- ag) A gyerek által átélt, számára fontos esemény: beiratkozás a könyvtárba, kórházban volt, egyedül mehetett vásárolni stb.
- ah) Kellemes vagy kellemetlen élmény, álom.

b) Témajegyzék

- ba) Egy olyan országban élsz, ahol a gyerekek irányítanak.
- bb) Olyan országba kerülsz, ahol mindenki csak azt csinálja, amihez kedve van.
- bc) Olyan élőlények közé kerülsz, akik nem emberek, de jelek segítségével mégis megértenétek egymást.
- bd) Egy elképzelt élmény a törpék, az óriások országában.
- be) Az egész osztály a súlytalanság állapotába kerül.
- bf) Robotok között élsz a barátoddal.
- bg) A tenger alatt létesített városban élsz, és bűvárharanggal közlekedsz.
- bh) Hirtelen sassá változol.
- bi) Úgy élünk, mint a rovarok: fejjel lefelé, és függőleges felületen is tudunk járni.
- bj) A környezetedben mindenki tud repülni,
- bk) Mindnyájan értjük az állatok nyelvét.

b) Mondd el, milyen épületben és lakásban élnél, milyenbe járnál iskolába; hogyan rendeznéd be, milyen lenne a környéke, ha tőled függne!

7. Üzenetközvetítés tanítónak, szülőnek, gyereknek

- a) Valamelyikőtök menjen el a harmadikosok tanító nénijéhez, és mondja meg, hogy 20 jegyet tudtok adni a vasárnapi báb-előadásra! Játsszuk el, hogyan kell köszönnie az üzenetvivőnek, mit kell azután mondania! Vigyázzatok a helyes testtartásra, a távolságtartásra, a tekintettartásra és a nyugodt tempóra!
- b) Játsszátok el, hogyan kell átadnotok azt az üzenetet a társaitoknak, hogy mivel beteg az osztályfőnökök, nem mehettek vele kirándulni! Udvariasak legyetek!

8. Hirdetés osztálytársaknak

- a) A különböző szakkörök tagjai farsangi vásárt rendeznek azokból a tárgyaikból, amelyeket év közben készítettek. Hogyan kell ezt kihirdetnetek az osztályban? Játsszátok el! Az idő: február utolsó vasárnapján délután 2 óra. A hely: az iskola tanterme.
- b) Nézzétek meg jól a képet (*Diasorozat a szóbeli szövegalkotáshoz 2. o. 10. kép*)! Mit hirdet a zsiráf a hallgatóságának? Képzeljétek magatokat a zsiráf helyébe, és játsszátok el a hirdetést! A szövegben nézzétek meg a helyet, az időt, az eseményt és a szükséges tudnivalót!

9. Állatok leírása kép és egyéni megfigyelés alapján

- a) Jól nézzétek meg a képen látható állatokat (*Diasorozat a szóbeli szövegalkotáshoz 2. o. 11. kép*)! Mondjátok el, hogy néz ki a fejük: milyen a formája, színe, milyen a fogazatuk, szemük, szájuk stb. Aki nem látja a képet, a leírástok alapján annak is pontosan tudnia kell, milyen ezeknek az állatoknak a külseje!

b) Gondoljatok jó erősen egy olyan állatra, amit mostanában láttatok! Mondjátok el, hogy milyen volt a teste, feje, végtagjai: adjatok róla pontos leírást! Minél pontosabb a szöveg, annál könnyebben kitaláljuk, melyik állatról van szó.

10. *Tevékenységek leírása egyéni megfigyelés és tapasztalat alapján*

- a) Találjátok ki, kinek, minek a tevékenységét írom le! Óvatosan körülnézett. Elvett egy jókora húst. Arrébb sompolygott vele, majd enni kezdte. Amikor már csak a csont maradt, akkor egy kis gödröt ásott. Beletette a csontot és betemette. Jóllakottan és elégedetten heveredett le aludni.
- b) Mondjátok el, hogy mit és milyen sorrendben kell tennetek, ha édesanyátok elküld benneteket kenyeret és tejet vásárolni! (Vehettek egy csokit is.)
- c) Mondjátok el, mit kell tennetek és milyen sorrendben, ha vónattal (vagy busszal) a szomszéd faluba (vagy városba) akartok utazni!
- d) Kérdezzétek meg anyukátoktól, hogyan kell rántottát sütni! Tanuljátok meg, próbáljátok ki, és holnap mondjátok el!

11. *Meseszereplők és a mikrokörnyezetből jól ismert, érdekes személyek leírása*

- a) Nézzétek meg jól a képet [*Diasorozat a szóbeli szövegalkotáshoz 2. o. 3. kép*! Mondjátok el pontosan, hogy néz ki az apóka: milyen a testalkata, kora, feje, arca, haja stb. Milyenek a ruhái?
- b) Biztosan emlékeztek a *Hófehérke és a hét törpe* című mesére. Válasszátok ki a hét törpe közül az egyiket, és mondjátok el részletesen, milyennek képzelitek el a testalkatát, a végtagjait, a fejét, az arcát, a ruházatát, a mozgását, az arcjátékát, a testtartását, a hangját!

- c) Mondjátok el, hogy a padszomszédotok vagy a barátotok (barátnőtök) testén, fején, arcán mit találtok érdekesnek! Van-e érdekes, jellegzetes testtartása, mozdulata, fintora, szokása? Milyen a járása, beszéde, hangja?
- d) Képeket láthattok a táblán. Állítsátok sorba a képen látható embereket az életkoruk szerint!
- e) Az írásvetítőn az életkorokat úgy látjátok, ahogy Farkas Tóni rakta sorba. Állapítsátok meg, hogy jól vagy hibásan dolgozott! Számozással alakítsátok ki a helyes sorrendet!
- f) Álljatok fel! Nézzétek meg saját magatokat és osztálytársaitokat! Válasszátok ki és írjátok le a nevét annak az osztálytársatoknak, aki körülbelül ugyanolyan nehéz, mint ti! Becsüljétek meg és írjátok oda azt is, hogy hány kilogramm lehet a testtömegetek! Kérjétek meg napközis tanító néniteket vagy édesanyátokat, mérjen meg benneteket! Írjátok le, hány kilogrammot mutatott a mérleg! Hasonlítsátok össze a becslésetekkel!
- g) Ki becsülte pontosan a saját testtömegét? Alkossatok csoportot a testtömegetek szerint! Az egyik csoportba a 20, a másikba a 21 kilogrammos (stb.) gyerekek álljanak! Nézzétek meg, ugyanabba a csoportba került-e az a társatok, akit körülbelül ugyanolyan nehéznek gondoltok, mint magatokat!
- h) Nyissátok ki az *Ablak-Zsiráf* lexikont! Nézzétek meg a *sovány* címszó alatt látható ember rajzát, és a *sport*, *sportol*, *sportoló* címszó alatt látható súlydobó és birkózó képét!
- Megjegyzés:**
- A h) feladat esetében applikációs és a pedagógus által rajzolt képek is felhasználhatók.
- i) A bábok nagy bajban vannak. Szeretnének sorba állni testmagasságuk szerint, de nem tudják, hány centiméteresek. Segítsetek rajtuk! Alkossatok 4-es csoportokat! Minden csoportnak adok egy bábót és egy mérőszalagot. Mérjétek le, jegyezzétek meg a bábok testhosszát!

Állítsátok sorba a bábokat testhosszuk alapján úgy, hogy előre a legmagasabb, hátulra a legalacsonyabb báb kerüljön! Az egyes csoportok mondják el az általuk mért báb testhosszát!

j) Nézzétek meg magatokat és társaitokat! Válasszátok ki azt a gyereket, aki szerintetek körülbelül ugyanannyi centiméter, mint ti! Álljatok a választott társatok mellé! Kérdezzétek meg egymástól, és döntsétek el, jól választottatok-e!

k) *Alkossatok csoportokat az arcformátok alapján! Az első csoportba a keskeny arcú, a másodikba a kerek arcú, a harmadikba a szögletes arcú gyerekek kerüljenek!*

i) Társaitok nevét mondom. Ha társatoknak kerek arca van, ezt a jelet (O), ha keskeny arca van, ezt a jelet (X), ha szögletes arca van, ezt a jelet (U) mutassátok fel!

m) Olvassátok el az írásvetítőről, válasszátok ki és írjátok le, hogyan jellemeznétek valakit arcformája szerint, ha

- kerek az arca: holdvilág képű, kerek arcú, kuglifejű;
- keskeny az arca: keskeny arcú, hosszúkás arcú, tojásfejű;
- szögletes az arca: kockafejű, szögletes arcú.

Te melyiknek örülnél?

n) Válasszátok ki és jellemezzétek egyik

- kerek arcú osztálytársatokat!
- keskeny arcú osztálytársatokat!
- szögletes arcú osztálytársatokat!

Ne feledkezzetek meg osztálytársatok hajának és szemének színéről, testtömegéről és testmagasságáról beszélni! A kiválasztott társatok nevét ne áruljátok el! Mi majd megpróbáljuk kitalálni, kire gondoltatok!

o) Keressetek magatoknak olyan párt vagy párokat, akiknek hajszíne megegyezik a tiétekkel!
Milyen színű a te hajad? (Néhány gyerek megkérdezése.)

p) Olvassátok el az írásvetítőn látható szöveget néma olvasással! Rajzoljátok le a szövegből megismert embert! Írjátok mellé annak az osztálytársatoknak a nevét, aki szerintetek hasonlít a lerajzolt alakra!

pa) Szőke hajú, kék szemű, kerek arcú fiú. A súlya 20 kilogramm, magassága 118 centiméter,

pb) Barna szemű, hosszú barna hajú, keskeny arcú kislány. Súlya 22 kilogramm, testmagassága 125 centiméter.

12. Tér leírása: tájékoztatás, útbaigazítás jól ismert térben

a) A zsiráf eltévedt. Mondjátok el neki, hogyan talál vissza az állatkertbe! (*Diasorozat 2. o. 10. kép*)

b) Hogyan jutok el a nevelői szobáig az osztályotokból? Mondjátok el pontosan, részletesen!

c) Hogyan juthattok el a lakásotokból az iskolába?

13. Társalgás kiscsoportos kommunikációban „távoli témák”: átélt élmények és elképzelt események alapján

Témajegyzék:

a) Átélt élmények

aa) Moziban látott film;

ab) Tévében, rádióban látott, hallott ismeretterjesztő műsor;

ac) Tévében, színházban, bábszínházban látott előadás, rádiójáték;

ad) Olvasott szépirodalmi mű;

ae) Újságból, folyóiratból szerzett értesülés;

af) Lexikonból, enciklopédiából, ismeretterjesztő könyvekből szerzett ismeretek;

ag) Utcán, eddig ismeretlen, új környezetben tapasztalt vagy látott érdekességek.

b) Elképzelt események

ba) Tudományos-fantasztikus film vagy olvasmány alapján társalgás elképzelt szituációkról (Mi lenne, ha...);

bb) Híres, sokak által ismert személyek (űrhajós, világbajnok sportoló, felfedező) szerepébe való beilleszkedés;

- bc) Más történelmi korba való átlépés;
- bd) Más földrészek, más égöv alatt élő gyerekek helyzetébe való beilleszkedés;
- be) Más bolygók elképzelt lakóinak a helyzetébe való beilleszkedés.

A szöveg befogadás és a szövegértés tanítása

1. Válaszolás meghívásra

- a) Megfigyeltétek-e már, mit szoktak válaszolni a felnőttek, ha valahová, valamilyen rendezvényre meghívják őket? Mondjátok el!
- b) Figyeljétek meg, hogyan válaszol a bábu a meghívásotokra!
Megjegyzés:

A tanulók a különböző meghívásokra ilyen válaszokat kapnak:

- Köszönöm a figyelmességeteket. Elfogadom a meghívást.
- Mit képzeltetek, ráérek én? Nincs más dolgom?
- Hááát... Nem is tudom. Lehet, hogy elmegyek.
- Köszönöm! Ha elengednek otthonról, biztos elmegyek!
- Attól függ, kik lesznek még ott! Stb.

2. Válaszolás tudakozódásra

- a) A táblára kérdéseket írtam. Mit és hogyan válaszolnátok, ha a kérdéseket felnőtt vagy gyerek tenné fel nektek? Készüljétek föl a helyzet eljátszására!
 - aa) Hol található az iskolaorvosi rendelő (vagy az ebédlő)?
 - ab) Hogyan lehet eljutni a tornaterembe (a sportpályára)?
 - ac) Hol lehet befizetni a napközis térítési díjat?
 - ad) Kinél lehet beiratkozni a ... szakkörbe?
- b) Érdeklődjétek a bábutól! Figyeljétek meg a válaszait! Mondjátok el róla a véleményeteket!

Megjegyzés:

A „bábu” nyegle, felületes, durva válaszokat adjon: pl.: Mit tudom én! Hagyj békén! Kérdezd mástól! Nem látod, hogy játszom?

- c) Mondjátok el, milyen jelek árulkodhatnak arról, hogy valaki nem szívesen segít másoknak, ha hozzá fordulnak valamilyen kéréssel! Mutassátok be a jellemző gesztusokat, fintorokat!
- d) Ismeritek-e édesapátok és édesanyátok születési helyét és idejét? Kérdezzétek meg szüleiteket! Érdeklődjetek arról is, hogy faluban vagy városban születtek-e!
- e) Olvassátok el néma olvasással az alábbi mondatokat! Egészítsétek ki őket úgy, hogy a ti szüleitekre igazak legyenek! Csak a hiányzó szót írjátok le!
Olvassátok fel a teljes mondatot!
Az én édesapám faluban született.
Az én édesapám városban született.
Az én édesanyám.....faluban született.
Az én édesanyám.....városban született.
- f) Figyeljete az írásvetítőre! Aki a nevét olvassa, álljon fel! Mondjátok el a születési adataitokat! Tudjátok-e a testvéretek születési helyét és idejét? Kérdezzétek meg otthon édesanyátokat! Érdeklődjete, faluban vagy városban születtek-e testvéreitek!
- g) Rajzoljátok le testvéreiteket életkoruk szerint! A legkisebb legyen legelől, a legnagyobb pedig leghátul! A születési évszámot írjátok fölélük!
- h) Figyeljete rám! Egy szöveget mondok. Aki magára ismert, álljon fel, és mondja el a testvérei születési helyét és idejét!
- Szőke hajú, kék szemű, középmagas, hosszúkás arcú kislány.
- Barna hajú, barna szemű, szemüveges, kerek arcú, alacsony kislány.
- Fekete hajú, barna szemű, középmagas, hosszúkás arcú fiú.

Megjegyzés:

A feladat új adatokkal többször végeztethető.

Magyarországon és külföldön élő emberek nevét olvashatjátok. Tegyétek a névkártyákat a megfelelő felirat alá!

NATASA ROSZTOVA
 JAMES KING
 NAGY ÁRPÁD
 ANNE MURAT
 KASPARCSIK FLÓRA
 JOHN BLACK
 VLAGYIMIR BELOV

- j) Az írásvetítőn magyar és külföldi írók, költők nevét láthatjátok. Olvassátok el a neveket néma olvasással! Válogassátok ki és írjátok le a magyarok nevét! Keretezzétek be azoknak a nevét, akiktől már olvastatok verset, mesét vagy verses mesét!
- ja) ERICH KÄSTNER, ARANY JÁNOS, BENEDEK ELEK,
 PAUL ÉLUARD, NEMES NAGY ÁGNES, MILOS
 MACOUREK, SIEGFRIED LENZ, VALENTYIN
 KATAJEV, MÓRICZ ZSIGMOND, CSUKÁS ISTVÁN
- jb) VÉG H GYÖRGY, KORMOS ISTVÁN, JIRI WOLKER,
 MARIE-LOUISE VERT, THEODOR STROM, VIDOR
 MIKLÓS, ZELK ZOLTÁN, ALAN ALEXANDER MILNE,
 VLAGYIMIR MAJAKOVSZKIJ, WEÖRES SÁNDOR
- je) WILLIAM BLAKE, BERTOLT BRECHT, PAUL VERLAINE,
 KOSZTOLÁNYI DEZSŐ, JÓZSEF ATTILA, GÁBOR
 ANDOR, FEDERICO GARCÍA LORCA, JUHÁSZ GYULA,
 RADNÓTI MIKLÓS, AGNYIJA BARTO
- jd) PETŐFI SÁNDOR, JOHN KEATS, HORGAS BÉLA,
 SZAMUIL MARSAK, CSANÁDI IMRE, HEINRICH HEINE,
 TAMKÓ SIRATÓ KÁROLY, MIHAIL LERMONTOV,
 TAKÁTS GYULA, FRANÇOIS VILLON
- k) Az írásvetítőn utóneveket, mellettük beceneveket láthattok. Olvassátok el ezeket! Aláhúzással válasszátok ki az utónévhez tartozó beceneveket!
Magdolna	Magdi, Mári, Móni, Magdus, Magda, Mancsi,
Magduci, Magduska, Margitka, Marika
Gábor	Gazsi, Gézuka, Gabi, Gabó, Gedi,
Gáborka, Gabika, Gáspárka

János Jankó, Jocó, Józsi, Jancsika, Jani, Jánoska, Josti,
Jozsó

l) Bábbal:

Hallgassátok meg, hogyan nevezi Egér Elek a többi bábót!
Válasszátok ki az elnevezés alapján, kit kedvel az egérke!

(Pl.:Farkas Antal	- farkas
Misike	- mókus
Röfi	- malac
Barna Barnabás	- medve
Samu	- sün

m) Olvassátok el az írásvetítőn látható helyek, helyzetek nevét!
Írjátok le a sorszámokat! Írjátok mellé, hogyan szólítanak ben-
neteket, hogyan használjátok, hogyan olvashatjátok a neve-
teket!

1. Nagymamánál
2. Tízpercben
3. Osztálynaplóban
4. Jelentés közben
5. Barátodnál
6. Könyvtári olvasójegyen

n) Olvassátok el az írásvetítőn látható neveket néma olvasással!
Válasszatok ki egyet magatoknak! Olvassátok fel középhangerővel
a kiválasztott nevet! Találjátok ki a választott névhez olyan ragad-
ványnevet, amely a foglalkozására utal!

VADAS KÁLMÁN
SIMON ANDRÁS
PÉZSA JENŐ

o) Olvassátok fel az írásvetítőn látható neveket középhangerővel!
Csak a ragadványneveket olvassátok!
Válasszatok ki egy nevet! A ragadványneve alapján rajzoljátok
le a név viselőjét munka közben!

Kovács Tóth Gábor
Halász Sajnos Péter
Kocsis Kiss József

Katona Horváth János
Pék Balogh Mária

- ö) Olvassátok el az írásvetítőn látható neveket néma olvasással!
Állapítsátok meg ragadványnevük segítségével, hová valók lehetnek! Írjátok le a helységek nevét!
Pesti Kiss András Nagymarosi
Horváth Elemér Decsi
Balogh János
Abonyi Nagy György
Váraljai Lukács Gedeon

3. A kérdezés gyakorlása

a) Hallgassátok meg a következő leírást!

„Az őserdő vadászai háncsból, indából font kötelet hordanak izsákjukban. Ha cserkészés közben egy szakadék szélére érkeznek, fejük felett meglendítik a kötélcsomót. A hurok sziszegve száll a levegőben, és a túlparton egy kiálló szikla vagy fatörzs köré tekeredik. Kész a rögtönzött kötélhíd. A vadász könnyedén átjuthat rajta a félelmetesen ásító mélység felett.”

(Bolgár Györgyi: *Híd a folyó felett*. Móra Kiadó. Bp. 1977. 8.l.)

Tegyetek fel kérdéseket a szöveg alapján

- a *személyekre*;
 - a kötelek *anyagára*;
 - a rögtönzött kötélhíd *elkészítésének módjára* vonatkozóan!
- b) Figyeljétek meg a kivetített diát! Tegyetek fel kérdéseket egymásnak, és válaszoljatok is rájuk! Kérdésetek vonatkozzon:
- helyre,
 - időre,
 - szereplő(-k)re,
 - nagyságra,
 - anyagra,
 - színre,
 - mennyiségre stb.!

Megjegyzés:

A pedagógus bármilyen eseményes képet kivetíthet.

- c) Olvassátok el a 2. osztályos *Irodalom* tankönyvben Grimm *Holle anyó* című meséjét! Képzeljétek magatokat a szereplők helyébe! Mind a négy szerepet osszuk ki! Kérdezzetek az egyes „mesehősöktől”, ők pedig válaszoljanak nektek!

Az illem tanítása

Az iskolai viselkedésre vonatkozó illemszabályok tanítása (folyosón, udvaron, teremben, mosdóban, ebédlőben)

Illemszabályok:

- Tanítóidat, iskolatársaidat, az iskola dolgozóit és az iskolában megjelenő, számodra ismeretlen embereket köszöntened kell. Tanítóidat, iskolatársaidat és az iskola dolgozóit az első találkozás alkalmával köszöntsd!
Ha az ismeretlen emberrel nem tanórán találkozol, a napszaknak megfelelően köszöntsd!
Ha tanóra közben lép be az osztályodba egy ismeretlen ember, néma felállással üdvözöld! Ilyenkor fordulj felé!
- A tanórákra pontosan kell érkezned.
Ha elkésel, kopogtass be az osztályba, és magyarázd meg a tanítódnak késésed okát! Ügyelj arra, hogy ezzel ne zavarad a többieket!
- Tanórán nem illik közbekiabálnod vagy a helyedről elmenned.
Ha mondanivalód van, kézfeltartással jelezd! Ha tanítód nem veszi észre ezt, halkán megszólíthatod.
Csoportmunka során halkán beszélj a társaiddal!
Ónálló munka során beszéd nélkül oldd meg a feladataidat!
Válaszadásnál, kérdezésnél nem kell felállnod.
- Az óráközi szünetekben játssz úgy, hogy ne zavarad a többieket!
- A csengetésre gyorsan és csendben kell sorakoznod.
- Az iskolában is ügyelj a tisztaságra és a rendre!
Ápolatlanul, piszkosan itt sem illik megjelenened.
Ne dobáld szét a papírt, ne rugdoss össze a falat!
Vigyázz a bútorok épségére is!
- Az iskola dolgozóival és osztálytársaiddal légy udvarias, figyelmes!

- Vedd fel a leesett holmikat!
Engedd előre az idősebbeket és a lányokat!
- Ne árulkodj, csak a jogos panaszodat mondd el!

Feladatok:

1. Nézzétek meg a bábukat! Ők egy erdei iskola tanulói. Nem ismerik, így természetesen nem is tudják megtartani az iskolai viselkedés illemszabályait. El tudjátok képzelni, milyen felfordulás lehet náluk? Játsszátok el,
 - a) milyen lehet egy tanóra ebben az iskolában!
 - b) hogyan viselkedhetnek a bábuk az óráközi szünetekben!
 - c) milyen lehet itt a sorakozás!
 - d) mit csinálhatnak a bábok, ha elkésnek az óráról!
2. Emlékeztek még az erdei iskola tanulóira? Most újra őket hoztam vendégségbe hozzátok. Ezek a bábok nem ismerik az iskolában szükséges udvariasság, köszönés, jó megjelenés illemszabályait sem. Játsszátok el, rajzoljátok le vagy mondjátok el,
 - a) milyen lehet a ruhájuk, a hajuk, a kezük!
 - b) mit csinálnának, ha osztálytársukkal vagy az iskola valamelyik dolgozójával találkoznának!
 - c) mit tennének, ha egyszerre érnének az ajtóhoz tanítójukkal!
 - d) hogyan nézhet ki az osztályuk, milyenek lehetnek a falak, a bútorok!
 - e) mit tennének, ha látogató lépne be hozzájuk az egyik tanórán!
3. Bábbal: - Ti jól kigúnyoltatok bennünket! Meg is érdemeltük, de gúnyolódni sokkal könnyebb, mint segíteni. Most adjatok tanácsot! Mondjátok el (írjátok le), melyek azok az illemszabályok, amelyeket az iskolában meg kell tartanunk!
 - a) Tanórai viselkedésre vonatkozó illemszabályok összegyűjtése, megfogalmazása.
 - b) Az óráközi szünetekben való viselkedés illemszabályainak összegyűjtése, megfogalmazása.

- c) Az Iskolai udvariasság, köszönés, jó megjelenés illemszabályainak összegyűjtése, megfogalmazása.
 - d) A késésre vonatkozó illemszabályok összegyűjtése, megfogalmazása.
 - e) A sorakozásra vonatkozó illemszabályok összegyűjtése, megfogalmazása.
4. Nagyon jó tanácsokat adtatok a báboknak. Most arra lennék kíváncsi, hogy ti vajon megtartjátok-e azokat az illemszabályokat, amikről a báboknak beszéltek. Gondoljátok végig a
- a) tanórai viselkedésedeteket,
 - b) az óráközi szünetekben való viselkedésedeteket,
 - c) a sorakozásnál tanúsított viselkedésedeteket,
 - d) a köszönési szokásaitokat,
 - e) az udvariasságotokat,
 - f) a megjelenésedeteket!

Beszélgjétek erről! Értékeljétek saját magatokat! Melyek azok az illemszabályok, amelyeket megtartotok, és melyek azok, amelyeket gyakran megsértetek?

A terítés és az étkezés illemszabályainak tanítása

A) Terítés

Illemszabályok:

- Az asztalt, amelyen enni fogtok, mindig takard le terítővel!
A fehér terítő a legünnepélyesebb, de szép és ízléses a színes is.
Illetlen és ízléstelen dolog, ha a terítőre még egy műanyag abroszt is teszel.
- A székeket úgy rendezd el, hogy 60-80 cm távolság legyen köztük!
Sarokra ne ültess senkit, mert az nagyon kényelmetlen!
- Ügyelj arra, hogy az étkezéshez szükséges eszközök az asztalra kerüljenek!
Vigyázz, a terítés nem edénykiállítás!

Legelőre tedd a poharat! A pohár és a tányér közé kerüljön a kiskanál, a kisvilla és a kiskés. Ezek után a tányérok következzenek. A lapostányért tedd alulra, föléje a mélyet! A tányérok bal oldalára a szalvétát, a villát és a salátás tányért, jobb oldalára a kést és a kanalat rakd! Tedd az asztalra a só- és paprikatartót is! Ne feledkezz meg a kenyérről! Vagy felszeletelve kenyérkosárban tedd az asztalra, vagy mindenki tányérja mellé tegyél néhány darabot!

Virágot is tehetsz az asztalra. Ügyelj arra, hogy ez ne akadályozza az étkezést, ne akadályozza azt, hogy az együtt étkezők lássák egymást!

Az ételeket ne lábosban, fazékban rakd az asztalra! Öntsd ki másik tálra! A tálakhoz készíts ki külön evőeszközt!

Feladatok:

1. Képzeljétek el, hogy vendégeket vártok! Szépen meg kell teríteni az asztalokat. Hoztam sokféle dolgot, amire a terítésnél szükségetek lehet. Válogassatok, dolgozzatok!

Megjegyzés:

A szükséges dolgok mellett szerepeljenek felesleges holmik, nem ebédhez való tárgyak is. Pl.: fazék, lábos, lámpa, műanyag abrosz, hatalmas virágváza, célszerű többféle poharat, többféle étkészletet a gyerekek elé tenni, papír- és ruhaszalvétát kirakni.

2. Olvassátok el a leírást! A leírás alapján terítsétek meg az asztalt! A térítőről és a székekről ne feledkezzetek meg!

„Az asztalon elöl áll a pohár. A pohár és a tányér között a kiskanál, a kisvilla és a kiskés található. Ezek után a tányérok következnek. Alul a lapos-, felül a mélytányér van. A tányérok bal oldalán látható a szalvéta, a villa és a salátás tányér. Jobb oldalon a kés és a kanál van. Az asztalról a só- és a paprikatartó meg a kenyereskosár sem hiányzik.” Nézzétek meg társaitok megterített asztalait! Találtok-e valamilyen hibát? Tudnátok-e javítani?

3. Nézzétek meg ezeket a megterített asztalokat! Azt hiszem, aki ezeket megterítette, nem nagyon ismerte a terítés illemszabályait! El tudátok mondani, milyen illemszabályokat sértett meg? Javítsátok a terítést!
- a) Az asztalról hiányzik valamilyen eszköz.
(PL: nincs szalvéta; hiányzik valamilyen evőeszköz; csak mélytányérok vannak; a közös tálak mellől hiányzik a külön evőeszköz; nincs terítő az asztalon; hiányzik a kenyér; stb.)
 - b) Az asztalon nem jó helyen áll valamilyen eszköz.
(PL: az evőeszközök megcserélődtek; a szalvéta a jobb oldalra került; a lapostányér került felülre; a székek közel vannak egymáshoz; egyik szék sarkon áll; stb.)
 - c) Felesleges, nem az asztalra illő dolgok vannak a terítéken.
(PL: lábos az asztal közepén; hatalmas váza, amely az egész asztalt eltakarja; egy kenyér az asztal közepén; a terítőn műanyag abrosz; stb.)
4. Olyan eszközök, tárgyak nevét kell kitalálnotok, amelyekre a terítéshez, az étkezéshez szükségetek van. Illemszabályokat mondok, amelyek ezekkel kapcsolatosak. Az illemszabályok alapján próbáljátok kitalálni, mire gondoltam! Mondjátok meg azt is, hol a helyük a megterített asztalon!
- a) Bármikor megtörölheted benne a szádat, de ivás előtt ezt kötelező megtenned. Ha befejezted az étkezést, vagy gombóccá gyűröd, és a tányérodra teszed, vagy összehajtod, és a tányérod mellé rakod.
 - b) Ha tele van étellel a szád, nem illik ezt az eszközt használnod. Mielőtt használnád, illik a szádat megtörölnöd. Öt ujjal, az alján illik megfognod. A kisujjadat nem kell eltartanod, illetlen és felesleges dolog.
 - c) A leves fogyasztására szolgál ez a tárgy. A levesben főtt húst, zöldséget vágni is szabad vele. Nem kell megmarkolnod, elegendő, ha a hüvelyk-, a mutató- és a középső ujjad- dal fogod. Nem illik bekapnod, lenyalogatnod. Nem illik az oldaláról kiszippantanod a levest, a hegyével kell a szádhoz emelned.

- d) Három evőeszközre gondolok. Az egyik az italok keverésére, a krémek fogyasztására alkalmas. Nem illik lenyalogatni. A másik sütemények, torták evésére való. A harmadikkal a gyümölcsöket hámozhatjuk meg.
 - e) Csak akkor használjuk ezt az eszközt, ha vágni kell valamit. Nagyon nagy illetlenség ezt lenyalogatni, szájba venni. Ha a villával együtt használjuk, a jobb kezünkben kell tartani.
 - f) Ebbe az edénybe a második fogás kerül. Sem ebben, sem a másik tányérban nem kell hagyni néhány falatot. Nyugodtan egyél meg mindent, ha ízlik az étel.
 - g) Ha csak ezt az eszközt használod, a jobb kezeden kell tartanod. Ha késsel együtt használod, a kés kerül a jobb, ez az eszköz a bal kezeden. Ha befejezted a késsel és ezzel az eszközzel az evést, egymás mellé illik letenned ezeket úgy, hogy a nyelük a jobb kezéd felé álljon. Ha csak egy kis időre hagyod abba az evést, a két eszközt keresztbe rakd a tányérodra!
 - h) Ebben az edényben találják fel az ételt. Ebből mindenki vehet, de külön evőeszközt kell hozzá használni. Ebben az edényben turkálnod, a legjavát innen kimerned, és a saját tányérodra tenned nem illik.
5. Rajzoljatok olyan eszközöket, tárgyakat, amelyek a terítéshez, az étkezéshez szükségesek! Ne áruljátok el, milyen eszközöket rajzoltatok, hanem olyan illemszabályokat mondjatok, amelyek az általatok rajzolt eszközökre vonatkoznak! Az illemszabályok alapján mi megpróbáljuk kitalálni, mit ábrázol a rajzotok.

B) *Étkezés*

Illemszabályok:

- Az étkezésekhez mindig tisztán, rendezetten és megfelelő ruhában ülj le!
Mosd meg a kezéd és az arcod!
Fésülködj meg!
Igazítsd meg a ruhád!

- Evés közben egyenes, természetes tartással ülj, és mindkét kezedet tartsd az asztalon!
Előregörnyedned, az asztalra hasalnod egyetlen dolog. Ne hintázz a széken!
- A könyököd közel legyen a testedhez. Nem illik szétterpeszkedned vagy az asztalra könyökölnöd.
 - Hangtalanul, szépen egyél!
- Ne szürcsölj, ne csámcsogj, ne habzsold az ételt! Csak akkora falatokat kapj be, amekkorákat csukott szájjal meg tudsz rágni! Igyekezz úgy enni, hogy ne csörömpölj az evőeszközökkel!
- Ha beszélgetsz, ügyelned kell a hangerőre és a beszédtempóra.
- Ha evés közben böfögnöd, tüsszentened, köhögnöd kell, vagy ki kell fújnod az orrod, igyekezz minél kisebb feltűnéssel elvégezni ezeket!
- Mielőtt innál, nyeld le a szádban lévő falatot, töröld meg a szádat szalvétával!
- A szalvétával a kezedet és a szádat törölheted meg, ha erre szükséged van.
Az étkezés után töröld meg a szádat! Ha papírszalvétád van, gyúrd gombóccá, és tedd a tányérodra, ha ruhaszalvétád van, hajtsd össze, és tedd a tányérod mellé!
- Az evőeszközöket mindig a nyelvükél fogd meg!
Ne markold meg ezeket! Fogásukhoz elegendő a hüvelyk-, a mutató- és a középső ujjad.
- Ügyelj arra, hogy az evőeszközöket mindig a megfelelő kezében tartsd!
A kanál és az egyedül használt villa a jobb kezébe való. Ha késsel és villával eszel, a kés a jobb, a villa a bal kezében legyen.
- Az evőeszközöket a megfelelő ételek fogyasztására használd!
A levest kanállal add!
A főzelékekhez, a tésztákhoz, az apróra vágott húshoz elég a villa.
Kést csak akkor használj, ha vágnod kell valamit!

Fontos szabály, hogy a kést soha ne vedd a szádba, ne nyald le!

A saftot villára szúrt kenyérrel mártogathatod. Ha a hús vagy más étel nagyobb annál, hogy egyszerre a szádba vihetéd, kést és villát használj! Ezeket az ételeket ne szeleteld fel előre! A kiskanál az italok keverésére szolgál. Ezzel nem illik kanaliznod. Ha megkeverted az italt, ne tartsd a csészében a kanalat! Tedd a tányérodra, de nem illik lenyalogatnod. A kiskanállal még különböző pépes ételeket ehetsz. A kisvillával süteményeket, tortákat ehetsz. A kiskéssel gyümölcsöt hámozhatsz.

- Kézzel is illik enned!

Az étkezéshez fogyasztott kenyeret mindig törnöd kell. A csirkecombot és a gyümölcsöket is kézzel eheted. Ha gyümölcsöt eszel, a magját ne köpködd ki, hanem a keziddel tedd a tányérodra!

- A poharak, a csészék ivásra szolgálnak. Fontos, hogy ivás előtt nyeld le a szádban lévő falatot, töröld meg szalvétával a szadat!

A pohárból a vizet, az üdítőitalt ihatod.

A poharat lent fogd meg, öt ujjal! Illetlen dolog a kisujjadat eltartanod.

A csészéből kakaót, tejet, teát ihatsz.

A csészét a fülénél fogva tartsd!

- Az ételeket gyakran közös tálakban szolgálják fel. Ezekhez külön evőeszközöket is adnak.

A közös tálakból csak ezekkel szabad szedned. A saját kanaladdal, villáddal vagy kézzel belenyúlnod illetlen és gusztustalan dolog.

A közös tálban nem illik turkálnod.

Illetlen dolog a legfinomabb falatokat a saját tányérodra kihalásznod.

Csak annyi ételt vegyél magadnak, amennyit meg is eszel!

A tálaláshoz kitett evőeszközöket ne tartsd magadnál, ne egyél velük!

- Csak a saját tányérodrol, a saját evőeszközeiddel egyél!
Más tányérjába belenyúlnod, onnan kivenned vagy beletenned valamit nagyon illetlen dolog. Otthon szüleidé! , testvéreiddel cserélgethettek finom falatokat. De ha vendégeitek van vagy ti vagytok vendégségben, étteremben, ne tegyétek ezt!

Feladatok

Megjegyzés:

Újra felhasználhatók az 1. osztályos feladatgyűjtemény feladatai.

1. Ti kivel mennétek szívesen ebédelni egy étterembe? Az írásvetítőn és a táblán látható mondatok közül válogassatok! A kiválasztott állításokat olvassátok fel (írjátok le a füzetetekbe!)
 - a) Aki az étkezéshez tiszta arccal és kézzel, megfésülködve, rendezett ruhában ül le.
 - b) Aki szétterpeszkedik az asztalnál, és az asztalra könyököl.
 - c) Aki szürcsögve, csámcsogva habzsolja az ételt.
 - d) Aki akkora falatokat kap be, amekkorákat csukott szájjal is meg tud rágni.
 - e) Aki nagy csörömpölést rendez az evőeszközeivel.
 - f) Aki csendben beszélget evés közben.
 - g) Aki úgy köhög, tüsszent evés közben, hogy alig lehet észrevenni.
 - h) Aki tele szájjal beszél.
 - i) Aki ivás előtt nem nyeli le a szájában lévő falatot, és nem törli meg a száját.
 - j) Aki a szalvétát csak a keze és a szája törlésére használja.
 - k) Aki jól fogja és megfelelően használja az evőeszközöket.
 - l) Aki megmarkolja a kanalát, és az oldaláról szippantja fel az ételt.
 - m) Aki harapja az evéshez kapott kenyeret.
 - n) Aki a poharat úgy fogja, hogy közben a kisujját messzire eltartja.
 - o) Aki nem hagyja a csészében a kanalat, nem ezzel kanalazza az italt.

- ö) Aki csak a saját tányérjából és a saját evőeszközeivel eszik.
p) Aki a közös tálakból a saját evőeszközével szed, és összevissza turkálja az ételt.
2. Két bábut hoztam. Képzeljétek el, hogy az egyik az étkezés valamennyi illemszabályát ismeri, és meg is tartja azokat. A másik egyetlen étkezéssel kapcsolatos illemszabályt sem ismer. Meséljétek el, mit csinálhat, hogyan viselkedhet evés közben az illetet ismerő és az illetet nem ismerő bábu!
- a) Hogyan ül le az asztalhoz, hogyan helyezkedik el az asztal mellett?
 - b) Hogyan eszik?
 - c) Milyen evőeszközökkel milyen ételeket eszik?
 - d) Hogyan használja az evőeszközöket és a szalvétát?
 - e) Hogyan iszik?
 - f) Hogyan beszélget evés közben?
 - g) Hogyan viselkedik, ha köhögnie, orrot fújnia kell?
 - h) Mit csinál, ha közös tálból kell merítenie az ételt?
3. Az asztalon evőeszközöket, étkezéshez használt tárgyakat láthattok.
- a) Rajzoljátok le, milyen ételeket fogyasztanátok, mit ennétek
 - kiskanállal, kisvillával, kiskéssel,
 - nagykanállal,
 - villával,
 - késsel és villával,
 - kézzel!
 - b) Rajzoljátok le, milyen ételeket ennétek
 - lapostányérból,
 - mélytányérból,
 - kistányérból!
 - c) Írjátok le, mit innátok
 - csészéből,
 - pohárból!
 - d) Játsszátok el, mire és hogyan használnátok
 - a kenyereskosarat,

- a szalvétát,
 - a só- és paprikatartót!
- e) Játsszátok el, hogyan használná ezeket az eszközöket, tárgyakat, mit enne, mit inná velük és belőlük egy illetendő és egy illetet sértő ember!
- Kiskanál, kisvilla, kiskés.
 - Különböző tányérok.
 - Poharak, csészék.
 - Szalvéta.
 - Kenyérkosár.
 - Só- és paprikatartó.
 - Közös tálak és a tálakhoz kitett evőeszközök.
4. Keressetek az *Ablak-Zsiráf* lexikonban
- a) ételekről készült rajzokat! Mondjatok olyan illemszabályokat, amelyekre evésük közben ügyelnetek kell!
 - b) rajzokat az étkezéshez használt eszközökről, tárgyakról! Mondjatok olyan illemszabályokat, amelyeket használatuk közben meg kell tartanotok!

A közlekedés illemszabályainak tanítása (gyalogos közlekedés, illetve utazás buszon, vonaton, villamoson, trolibuszon, metrón)

A) *Gyalogosan Illemszabályok:*

- A gyalogos közlekedés KRESZ-szabályait kötelező megtartanod.
- Az utcán úgy kell közlekedned, hogy ne akadályozd a többi embert!
Egyenletes tempóban haladj!
Ne a járda közepén állj meg!
Barátaiddal ne foglald el a teljes járdát!
Ha előled állják e! az utat, utat kell kérned. Ehhez elég, ha azt kérded: „szabad?”
Az időseknek, a betegeknek, a gyerekkocsit toló nőknek mindig adj utat!

Ne tolakodj, ne lökdösődj! Ha nekimesz valakinek, kérj elnézést!

Ha tőled kérnek elnézést, elegendő, ha „kérem”-mel, „nem történt semmi”-vel felelsz.

- Az utcán nem illik hangoskodnod, teli torokból nevetned, füttyörészned vagy énekelned.
- Nem illik mutogatnod.
- Ne egyél az utcán járás közben!
- Nem illik olvasnod az utcán járás közben.
- Ügyelj a parkok tisztaságára, épségére!

Feladatok:

Megjegyzés:

2. osztályban is felhasználhatók az 1. osztályos feladatgyűjtemény feladatai.

1. Az állítások közül válasszátok ki a helyeset, az illemszabályoknak megfelelőt! Találjatok ki az állításokhoz történeteket! Játsszátok el vagy meséljétek el ezeket!
 - a) 1. Csak akkor tartja meg a KRESZ-szabályokat, ha valaki figyel rá. (Pl.: a tanítója, a szülei, egy rendőr.)
 2. A gyalogos közlekedés KRESZ-szabályait mindig megtartja.
 3. Soha nem tartja meg a KRESZ-szabályokat.
- b) 1. Az utcán egyenletes tempóban halad, ha meg akar valamit alaposabban nézni, félrehúzódik.
2. Meglassítja vagy meggyorsítja a lépteit aszerint, hogy milyen érdekességet lát
- c) 1. Barátaival úgy megy a járdán, hogy elegendő utat hagy a többi embernek.
2. Barátaival gyakran elfoglalja a teljes járdát, mert csak így tudnak jól beszélgetni.
- d) 1. Szívesen nézegeti a kirakatokat, ilyenkor a járda közepén áll meg. így látja legjobban a kirakott dolgokat.
2. Ha a kirakatot szeretné nézegetni, félrehúzódik.

- e) 1. Ha elállják előle az utat, nem mer utat kérni, megvárja, míg az előtte haladók más irányba mennek.
 2. Ha elállják előle az utat, udvariasan, érthetően utat kér.
 3. Ha elállják előle az utat, keresztülfurakodik az előtte haladók vagy beszélgetők között.
- f) 1. Jókedvében fűtyörészve, énekelve járkal az utcán, barátaival gyakran hangoskodik.
 2. Csendben, fegyelmezetten viselkedik. Barátaival is úgy beszélget, hogy csak ők hallják, amit mond.
- g) 1. Ha ismerőst vesz észre az utcán, aki messze van tőle, odakiabál, odainteget neki.
 2. Ha ismerőse messze van tőle, egy fejbiccentéssel, egy mosollyal jelzi, hogy észrevette.
- h) 1. Ha a nagy tömegben nekimegy valakinek az utcán, elnézést kér.
 2. Nagy tömegben lökdösődve, tolakodva jár. Ha nekimegy valakinek, igyekszik gyorsan eltűnni.
- i) 1. Ha őt löki meg valaki, nagyon dühös szokott lenni. Ha vele egykorú gyerek teszi ezt, még durván rá is kiabál.
 2. Ha meglöki az utcán, és elnézést kérnek tőle, „*kérem*”-mel, „*nem történt semmi*”-vel szokott felelni.
 3. Ha idős, beteg emberek, gyerekkocsit toló nők jönnek vele szemben az utcán, udvariasan félreáll.
- j) 1. Csak újságot szokott olvasni az utcán.
 2. Nagyon szeret olvasni, ezért még az utcán is olvas valamilyen könyvet.
 3. Az utcán soha nem szokott olvasni.
- k) 1. Szívesen nyalogat az utcán fagyaltot, szopogat cukorkát.
 2. Utcai sétáin napraforgómagot szokott ropogtatni.
 3. Ha éhes lesz, bárhol, még az utcán is nekilát enni.
2. Játsszunk! Elmondok nektek egy helyzetet. Játsszátok el vagy mondjátok el, hogyan viselkedne az elmondott helyzetben egy illetudó és egy illemsértő ember! Mondjátok el azokat az illemszabályokat, amelyeket az illetudó viselkedés során meg kell tartanotok!

- a) Képzeljétek el, hogy barátaitokkal sétáltok az utcán. Hirtelesen észrevennétek, hogy a játékbolt kirakatát átrendezték. Ezt feltétlenül meg kell néznetek.
 - b) Séta közben egy beszélgető csoport állja el az utatokat.
 - c) Hatalmas a tömeg az utcán. Nekimentek valakinek. Később töledek kérnek elnézést, mert a lábatokra léptek.
 - d) Séta közben valami érdekeset láttok az utcán, és erre feltétlenül fel szeretnétek hívni barátotok figyelmét is.
 - e) Képzeljétek el, hogy egy idős bácsi vagy egy gyerekkocsit toló nő jön szembe veletek az utcán.
 - f) A könyvtárból jöttök. Most kölcsönöztetek ki egy nagyon érdekes, izgalmas könyvet. Már a könyvtárban beleolvastatok, most nagyon fúrja az oldalakat a kíváncsiság, hogy mi is történik ezután.
3. Gyerekek! Vendégünk érkezett, aki nem ismeri a gyalogos közlekedés illemszabályait. Mondjátok el neki ezeket! Mutassátok meg, hogyan kell az illemszabályoknak megfelelően viselkedni! Magyarazzátok meg neki azt is, miért fontos, hogy ezeket a szabályokat megtartsuk!

Megjegyzés:

A 3. feladatban a vendég lehet Maugli, a kis herceg, Tündér Lala vagy valamilyen más mese szereplője. A tanító a feladat előtt fel is olvashat részleteket a meséből.

4. Figyeljete a bábokra! Hallgassátok meg, mit mondanak, ha
- a) nekimennek valakinek, meglöknek valakit az utcán:
 1. *Bocs, de sietek!*
 2. *Egy kicsit maga is vigyázhatna!*
 3. *Elnézést kérek!*
 4. *Ne haragudj, véletlenül történt!*
 5. *Nem láttad, hogy jövök? Majd máskor jobban figyelsz.*
 - b) tőlük kér valaki elnézést, mert meglökte őket:
 1. *Nem történt semmi.*
 2. *Nem látsz a szemedtől? Máskor vedd fel a pápaszemedet!*

3. *Hova rohan? Fellöki az embert!*

4. *Kérem! Semmi baj!*

5. *Elnézést! Elnézést! Könnyű azt mondani. Inkább figyel-
nél jobban!*

c) egy beszélgető csoport állja el az útjukat:

1. *Tü-tű! Vigyázat! Utat!*

2. *Szabad?*

3. *Nem látjátok, hogy el akarok menni? Még jó, hogy az
úttestet nem foglaljátok el!*

4. *Nagyon boldog tennék, ha elengednének. Jobb helyet
nem találtak a beszélgetéshez?*

5. *Adjanak már utat! El akarok menni, de maguktól nem
lehet.*

Válasszátok ki azokat a bábokat, akik szerintetek jól, megfele-
lően viselkedtek!

B) *Autóbuszon, villamoson, trolibuszon, metrón*

Illemszabályok:

- Fel- és leszállásnál légy udvarias!

Ne tolakodj, ne lökdösődj!

Engedd előre, és segítsd a fel- és leszálló idős, beteg
embereket, a kisgyermekkel utazókat és a gyereket váró
nőket! Ne szállj fel addig a járműre, amíg leszállók vannak!

- Az autóbuszon, a villamoson, a trolin és a metrón nem keli
köszönöd a számodra ismeretlen utasoknak és a jármű
vezetőjének.

Ez alól kivételek azok az autóbuszok, ahol a jegyet a busz
vezetőjétől kell vened. Ilyenkor köszönj, és pontosan, ud-
variasan kérd a jegyed!

- A felszállás után, ha ülőhelyet találsz, ülj le!

Csak egy helyet foglalj el!

Az ülőhelyedet az időseknek, a betegeknek, a kisgyermek-
kel utazóknak és a terhes nőknek mindig add át!

- Ha nincs ülőhelyed, igyekezz úgy állni, hogy másokat ne
akadályozz!

Ne foglald el a jármű kijáratát!

Ne támaszkodj a kapaszkodórúdnak!

Kapaszkodj, de ehhez elég egy fogantyú.

Csomagjaidat úgy tartsd, hogy ne akadályozd a jármű belsőjében a közlekedést, és nehogy megüsd velük a többi utast!

- Az autóbuszban, a villamoson, a trolibuszon, a metrón előfordulhat, hogy meglöksz valakit, valakinek a lábára lépsz. Ilyenkor illik elnézést kérned.
Ha veled történik ugyanez, ha tőled kérnek elnézést, elegendő, ha „*kérem*”-mel, „*nem történt semmi*”-vel felelsz.
- A járműveken ne szemetelj!
- Nem illik itt enned.
- Különösen figyelj itt arra, hogy köhögéskor, tüsszentéskor zsebkendőt használj!
- A tömegközlekedési eszközökön olvashatsz.
Nagy illetlenség azonban mások levelébe, újságjába, könyvébe beleolvasnod.
- Az autóbuszon, a villamoson, a trolibuszon és a metrón beszélgethetsz. Vigyázz a beszélgetés hangerejére és témájára! Kiabálni, személyes ügyeket megbeszélni illetlenség lenne. Ha ismerőst láatsz a járművön, neki se kiabálj oda, elég, ha egy fejbiccentéssel jelzed, hogy észrevetted.

Feladatok:

1. Játsszátok el, hogyan viselkednétek, mit tennétek, mit mondanátok,
 - a) ha felszálltok egy autóbuszra, és itt a busz vezetőjétől kell jegyet venni!
 - b) ha fel- vagy leszálláskor észrevennétek, hogy mögöttetek egy idős bácsi vagy egy terhes nő várakozik!
 - c) ha észrevennétek, hogy ülőhelyetek mellett egy beteg (gipszbe tett lábú) férfi vagy egy kisgyereket tartó nő áll!
 - d) ha hirtelen kanyarodna a jármű, és ti véletlenül rálépnétek a mellettetek álló utas lábára!
 - e) ha benneteket taszítana meg egy utas, és utána elnézést kérne tőletek!

- f) ha köhögnötök, tüsszentenetek kellene!
- g) ha az autóbuszban észrevennétek egy jó ismerősötöket!
Ez az ismerősötök nagyon távol áll tőletek.

2. Olvassátok el a szöveget! A szövegben szereplő gyerek (gyerekek) megsérti valamelyik illemszabályt. Mondjátok el, melyiket! Játsszátok el vagy mondjátok el, ti hogyan viselkedtetek volna!

- a) Péter autóbuszon utazott. Ülőhelyet már nem talált. Az autóbusz bejáratánál kényelmesen nekidőlt a kapaszkodóidnak. Észrevette, hogy a mellette álló utas újságot olvas. Úgy helyezkedett, hogy belelásson, és olvasni tudjon ő is.
- b) Éva és Anna a villamosra várakoztak. Nagyon érdekes dolgról beszélgettek. Megérkezett a villamos. A hatalmas tömegben egy kicsit messzebbre sodródtak egymástól, de az utasok feje fölött átkiabálva tovább folytatták a beszélgetést.
- c) János trolival ment hazafelé. Kevesen utaztak azzal a járárral, ezért János elhatározta, hogy rendet rak az iskolatászkájában. A felesleges papírokat, az elragott rádiókat, ceruzavégeket a széke alá dobta.
- d) András be akarta mutatni, hogy kapaszkodás nélkül is biztonságosan tud állni. A villamos hirtelen fékezett. András elvesztette az egyensúlyát, nekiesett az egyik utasnak, rátaposott a másik lábára. Nagyon szégyellte magát, szó nélkül elsomfordált a villamos végébe.
- e) Palkó ülőhelyet talált a villamoson. Mindjárt kinyitotta a könyvét, és olvasni kezdett. Amikor felemelte a fejét, észrevette, hogy mellette egy idős néni áll. Gyorsan újra a könyvét nézte, úgy tett, mintha nem vette volna észre a nénit.
- f) Zolit a hatalmas tömegben meglökték. Dühösen kiabált rá az elnézést kérő kislányra.
- g) Panka észrevette, hogy a tanító nénije is azon a villamoson utazik, amelyiken ő, csak a kocsi másik végében áll.

Odamenni nem tudott hozzá, mert hatalmas volt a tömeg, így csak kiabálva odaköszönt.

- h) Joci autóbuszra várt. Végre megérkezett a 9-es. Meg sem várta, hogy a leszállók lelépjenek, már furakodott is fölfelé. Talált is két ülőhelyet. Egyikre a csomagjait rakta, a másikon kényelmesen elnyújtózott.
- i) Jutka és Ági trolibuszra vártak. Jutka fagyalaltot nyalogatott, Ági lángost evett. Megérkezett a troli. Felszálltak, és tovább folytatták az evést.

3. Készítsetek rajzot valamilyen tömegközlekedési eszközön utazó emberekről! Legyenek a rajzotokon olyan utasok, akik illemsértően, és olyanok, akik illemtudóan viselkednek. Beszéljete róluk a rajzotok alapján!

4. Olvassátok el a részletet!

„A villamos ekkor megállt, első ízben, amióta Emil felszállt. Az elülső kocsiából azonban senki sem szállt ki. Annál több új utas tolult be, elöl is, hátul is, a lépcső mellett álló Emil mellett. Egy úr jóízűen káromkodott, mert a gyerek kidugta az utcára a fejét, s elállta az útját.” (Erich Kästner: *Emil és a detektívek*)

A részletben sem Emil, sem a felszálló úr nem volt illemtudó. Milyen illemszabályt sértett meg Emil? Hogyan kellett volna utat kérnie a felszálló úrnak?

Gyűjtsétek össze és mondjátok el Emilnek azokat az illemszabályokat, amelyekre az autóbuzson, a villamoson, a trolibuszon és a metrón történő utazás során ügyelnie kell!

- 5. Mit gondoltok, mikor tart illemtudónak benneteket a környezetetek? Olvassátok fel a kiválasztott mondatokat!
 - a) Ha a fel- és leszállásnál udvarias, figyelmes vagyok.
 - b) Ha a fel- és leszállásnál tolakodom, lökdösődöm.
 - c) Ha nem adom át a helyem az időseknek, a betegeknek, a kisgyermekkel utazóknak.
 - d) Ha a helyemet átadom az idősebb embereknek.
 - e) Ha belekukucskálok mások olvasnivalójába.

- f) Ha köhögéskor, tüsszentéskor zsebkendőt használok.
- g) Ha úgy állok, úgy kapaszkodom, hogy ne akadályozzam a többi utast.
- h) Ha elállóm a jármű ajtaját, és jó erősen 4-5 kapaszkodóba fogódkodom.
- i) Ha a barátommal hangosan mindenféle magánügyről beszélgetek a tömegközlekedési járműveken.
- j) Ha barátommal csendben, halkán beszélgetek olyan dolgokról, amit bárki meghallhat.

C) Vonaton

Illemszabályok:

- Fel- és leszállásnál légy udvarias!
Ne tolakodj, ne lökdösődj!
Engedd előre az idős, a beteg embereket, a kisgyermekkel utazókat és a gyereket váró nőket!
Ne akarj addig felszállni a vonatra, amíg leszállók vannak!
- A vonaton biztosan találsz ülőhelyet.
Mindig csak egy helyet foglalj el!
Csomagjaidat az ülésed fölötti csomagtartóba tedd!
Ha olyan ülőhelyet találsz, ahol már mások is ülnek, illik köszönnöd és megkérdezned, hogy elfoglalhatod-e a szabad helyet.
A veled egy fülkében utazókkal nem kötelező beszélgetned, de ha megszólítanak, válaszolj türelmesen! Leszállás előtt illik elköszönni útitársaidtól.
- A vonaton is olvashatsz.
Itt sem illik belekukucskálnod mások olvasnivalójába. Lehetőséged van azonban arra, hogy útitársadtól elkérd és elolvasd az újságját.
- A vonaton nyugodtan alhatsz, de ügyelj arra, hogy ezzel ne zavarod a többi utast!
Ne feküdj végig az üléseken!
Nem illik kezed-lábad szétvetve terpeszkedned.
- A vonaton enni is lehet.

Az utazáshoz célszerű könnyen fogyasztható ételt becsomagolni. Igyekezz úgy enni, hogy minél kevesebb szemetet csinálj!

- Az ablakot csak akkor illik lehúznod, ha erre engedélyt kértél útitársaidtól.

Feladatok:

1. Játsszunk! Helyzeteket mondok nektek. Játsszátok el vagy mondjátok el, hogyan viselkedne az elmondott helyzetben egy illemtudó és egy illemsértő ember!
 - a) Fel akar szállni a vonatra. Észreveszi, hogy mögötte két nagy csomaggal és két kisgyerekekkel egy asszony áll.
 - b) Le szeretné húzni az ablakot.
 - c) Ülőhelyet keres, de csak olyat talál, ahol már néhány utas ül.
 - d) Szomszédja olvas. Az újságból, ami útitársa kezében van, el szeretne olvasni egy cikket.
 - e) Olyan fülkében utazik, ahol többen is ülnek. Most leszálláshoz készülődik.
 - f) Leszállásnál meglátja, hogy egy idős asszony is le akar szállni.
2. Figyeljete a bábokra! Utazáshoz készülődnek, ennivalót csomagolnak az útra. Döntsétek el, melyik báb csomagjában van a megfelelő ennivaló!
 - a) „Ezt a libacombot még bepakolom. Na még kenyér. Ez elég is lesz az útra.”
 - b) „Mégkértem édesanyámat, készítsen néhány szendvicset. Ezeket fogom megenni.”
 - c) „Imádom a kolbászt meg a vöröshagymát. Levágok egy darab kolbászt, egy fej vöröshagymát is teszek mellé. Jaj, a késsem majdnem itthon hagytam!”
3. Gyerekekről mesélek nektek történeteket. Döntsétek el, melyik gyerek viselkedett illemtudóan, melyik illemsértően! Mondjátok el azt is, milyen illemszabályokat tartottak meg vagy sértettek meg!

- a) 1. Éva vonaton utazott. Mellette egy utas újságot olvasott. Éva egyre közelebb, közelebb húzódott az újságot olvasóhoz, míg végül ő is olvasta az újságot.
 2. Péter vonaton utazott. Mellette egy utas befejezte az újságot olvasását. Letette a lapot az ülésre. Péter szó nélkül felvette, és olvasni kezdte.
 3. Jocó a kiolvasott újságot udvariasan elkérte.
- b) 1. Anna üres fülkét talált. Csomagjait szétpakolta az ülésen.
 2. Pisti az üres fülkében is csak egy helyet foglalt el. Csomagjait az ülés fölé lévő csomagtartóra rakta.
- c) 1. Berci olyan fülkét talált, ahol már ültek utasok. Köszönt, majd megkérdezte, elfoglalhatja-e a szabad helyet.
 2. Csaba szó nélkül belépett egy olyan fülkébe, ahol már voltak utasok. Leült a szabad helyre.
- d) 1. Zsuzsinak melege volt. Lehúzta az ablakot. Valaki kérte, hogy húzza fel, mert nagy a huzat. Zsuzsi durván válaszolt: „Menjen át egy másik fülkébe! Olyan melegem van, hogy elolvadok.”
 2. Gábornak melege volt. Lehúzta az ablakot. Amikor megkérték, hogy húzza fel, szó nélkül teljesítette a kérést. Figyelmetlenségéért elnézést kért.
 3. Lacika engedélyt kért az ablak lehúzására.
- e) 1. Vili evett. Ügyelt arra, hogy ne morzsázzon. A maradékot a szemétygyűjtőbe rakta. 2. János evett. A papírszalvétát kidobta az ablakon, az ételmaradékot bekotorta az ülés alá.
- f) 1. Andris leszálláskor elköszönt a fülkében maradóktól.
 2. Joli le akart szállni. Szó nélkül kilépett a fülkéből, ahol eddig más utasokkal utazott.
 3. Eszter le akart szállni. A vonat folyosóján találkozott egy másik utassal. Elköszönt tőle.
- g) 1. Tibor elálmosodott. Nagyokat ásított. Behúzódott az egyik sarokba, és hamarosan elaludt.
 2. Ottó nagyokat ásított. Végigfeküdt az ülésen. Aludni akart.

3. Gyuri elaludt. Széttérpeszkedett az ülésen, fejét az egyik utas vállára hajtotta.
4. Olvassátok el a részletet!
- „Emil udvariasan levette diáksapkáját.
- Jó napot kívánok! Van még egy kis hely számomra? Természetes, hogy volt még egy kis hely a számára. S egy kövér asszony szomszédjához fordult, egy nehezen lélegző kövér emberhez, s azt mondta:
 - Ritka manapság az ilyen udvarias gyerek...”
- (Erich Kästner: *Emil és a detektívek*)
- Ti is udvariasnak, illemtudónak tartjátok Emilt? Mit gondoltok, ismerheti-e Emil a vonaton utazás illemszabályait?
- Bábbal: - Szervusztok! Én vagyok Emil. Igazatok van, én ismerem az illemszabályokat. De ti? Ti ismeritek-e ezeket? Mondjátok el nekem!

Az otthoni viselkedés illemszabályainak tanítása

Illemszabályok:

- Ügyelj otthon is ruhád és tested tisztaságára! Ruhád tiszta és rendezett legyen!
Olyan ruhát válassz, amiben kényelmesen játszatsz, dolgozhatsz!
Időnként, ha erre szükség van, moss kezet, arcot, tedd rendbe a hajad!
- Szüleiddel, testvéreiddel és a szomszédokkal légy udvarias, tapintatos, figyelmes!
Nem illik testvéreid, szüleid holmijában turkálnod.
Ne okozz felesleges munkát: tartsd rendben a ruháidat, a játékaidat, a tanszereidet!
Segítség az otthoni munkában!
Ha családod pihenni szeretne, ne zavard őket!
A szomszédokat illik köszöntened, még akkor is, ha csak látásból ismered őket.

Illetlen és ízléstelen dolog leskelődnöd és hallgatóznod a szomszédok után.

Nem illik a szomszédaidat zavarnod.

Feladatok:

1. Olvassátok el a két állítást! Szerintetek melyik az igaz, melyik a hamis?
 - a) Ha valaki otthon van, azt csinálhat, amit akar.
 - b) Az otthoni viselkedésnek is vannak illemszabályai. Választásotokat próbáljátok megindokolni! Tudnátok olyan illemszabályokat mondani, amelyek az otthoni viselkedésre vonatkoznak?
2. Olvassátok el az írásvetítőn látható mondatokat! Írjátok le azokat, amelyek a ti otthoni viselkedésetekre igazak!
 - Otthon is tiszta, ápoltság van.
 - Ha hazaérek, mindig ruhát váltok. Foltos, rongyos melegítőt és trikót veszek fel, mert ezekre nem kell vigyáznom.
 - Csak azoknak a szomszédoknak köszönök, akiknek tudom a nevét.
 - Minden szomszédunknak szoktam köszönni, még azoknak is, akiket csak látásból ismerem.
 - A tanszereimet rendben tartom, de a ruháimat nem. A játékaimat is ritkán pakolom el.
 - Tanszereimet, játékaimat, ruháimat mindig elrakom.
 - Engem minden nagyon érdekel. Ezért mindig átvizsgálom a testvérem holmiját, be-benézek a szomszédok ablakán.
 - Sem a testvéreim, sem a szüleim holmijában nem szoktam kutatni.
 - Soha nem leskelődöm, nem hallgatózom a szomszédok után.
 - Az otthoni munkában gyakran segítek.
 - Nem szoktam az otthoni munkában segíteni, ez nálunk az édesanyám dolga.

3. Figyeljete a bábokra!

Bábokkal: - Jaj, gyerekek, bármit csinálunk, mindig csak azt halljuk, hogy ezt nem illik, azt nem illik. De senki sem mondja meg, miért nem illik, és hogyan kellene helyesen viselkedni.

Segítsetek a báboknak! Történeteket mesélnek el, amelyekben megsértik az illemszabályokat. Javítsátok a viselkedésüket úgy, hogy illetudó legyen! Próbáljátok megmagyarázni azt is, miért szükséges egy-egy illemszabályt megtartaniuk!

- a) „A múltkor játszani indultam a szomszédba. A nagymama a szemetesvödört készült levinni. Nagyon siettem, nem értem rá segíteni neki.”
- b) „Hazafelé jöttem az iskolából. A lépcsőházban az egyik lakóval találkoztam. Nem köszöntem neki, mert csak látásból ismerem.”
- c) „Anyának fáj a feje, lefeküdt pihenni. A rádióban valami jó zene szólt. Egy kicsit hangosítottam, hogy jobban halljam.”
- d) „A barátaim eljöttek hozzám. Egy darabig a szobában játszottunk, de aztán szaladgálni támadt kedvünk. A lépcsőházban fogócskáztunk.”
- e) „Ha hazaérek az iskolából, azonnal levetkőzöm. A ruháimat nem rakom el. A táskámból kiborítom a tanszereimet. A múltkor játszani kezdtem, több játékot is elővettem, mégis unatkoztam. Otthagytam mindent, és elmentem a barátomhoz játszani.”
- f) „Tudjátok, lakik a mi házunkban egy család. Senki nem tud róluk semmit. Én elhatároztam, hogy kinyomozom, kik ezek. Ezért gyakran megállok hallgatózni az ajtajuk előtt. Néha még a kulcslyukon is benézek. Kár, hogy a második emeleten laknak, mert így az ablakon nem tudok belesni.”
- g) „Ha anya megjön, mindig átkutatom a táskáját, hátha hozott nekem valamit.”
- h) „Képzeljétek, velem szörnyű igazságtalanok otthon. Ha az ebédnél ülök, és nincs sótartó: »Ugorj csak, kisfiam!«, ha tele van a szemetesvödör: »Ugorj csak, kisfiam!«, ha leülünk tévét nézni, és valakinek nincs széke: »Ugorj csak, kisfiam!« Mindig, mindig csak én!”

- i) „Anyával egyszerre értünk az ajtóhoz. Én voltam az ügyesebb, gyorsan kisurrantam előtte.”
 - j) „A múltkor a barátommal jöttünk haza. Nagyon jó kedvünk volt, mert kezdődött a szünet. Örömmel ugráltunk, ordítottunk a lépcsőházban. Még az iskolatászkánkat is hozzácsapkodtuk a falhoz.”
 - k) „Ti szoktatok otthon ruhát váltani? Én mindig leveszem az iskolai ruhámat. Felveszem a mamuszomat, egy kicsit kinőttem, de kilyukadt az orra, és így nem szorítja a lábamat. Van egy kopott farmerem. Igaz, a térdre rongyos, de ebben nyugodtan lehet csúszkálni a padlón. A trikómra tegnap ráesett a lekváros kenyér, de ma még jó lesz.”
4. Játsszátok el, mit csináltok, mit mondotok,
- a) ha beléptek a szüleitek szobájába!
 - b) ha észreveszitek, hogy édesanyátok elfelejtette az asztalra tenni a sót!
 - c) ha az egyik füzetetek eltűnt, és úgy gondoljátok, hogy a testvéretek fiókjába kerülhetett!
 - d) ha az új szomszédal találkoztok a lépcsőházban!
 - e) ha édesapátokkal egyszerre értek az ajtóhoz!
 - f) ha édesanyátok lepihent, de ti tévét szeretnétek nézni!
 - g) ha látjátok, hogy a nagymamátok készül levinni a szemetet!
 - h) ha látjátok, hogy édesanyátok a szétszórt játékaitok között próbál rendet teremteni!
 - i) ha észreveszitek, hogy kistestvéretek édesapátok fiókjában keres valamit!
 - j) ha édesanyátoknak a mosás kellős közepén jut eszébe, hogy elfelejtett tejet venni!

A jó megjelenés illemszabályainak tanítása (testi tisztaság és ápoltság, a ruházat tisztasága, az öltözködés)

Illemszabályok:

- Tested, lábad, kezed, fogad, hajad mindig tiszta és ápoltság legyen!
Naponta kell fürdened.
Felkelés után mindig mosakodj meg!
Reggel és este (de ha teheted, minden étkezés után) moss fogat!
Körmeidet hetente vágasd le! Hajad rendezett legyen!
- Ruhád és cipőd mindig tiszta és rendes legyen!
- Mindig az alkalomnak megfelelő ruhát vedd magadra!
Színházba, hangversenyre, ünnepélyes alkalomra sötét szoknyát (nadrágot) és fehér blúzt (inget) vedd fel!
Strandra fürdőruha, fürdőköpeny való.
Túrához, sportoláshoz melegítőt viselj!
Otthon se járj piszkos, rendetlen ruhában!
- Mindig legyen nálad zsebkendő.
A zsebkendőt nem illik kölcsönkérned, ha mégis megtörténik, tisztán add vissza a tulajdonosának!

Feladatok:

Megjegyzés:

Felhasználhatók újra az 1. osztályos feladatgyűjtemény feladatai.

1. Olvassátok el újra az első osztályban megismert illemszabályokat! Írjátok le azokat, amelyeket ti soha nem sértetek meg!
2. Hallgassátok meg a meserészletet!
Tersánszky Józsi Jenő: *Misi Mókus kalandjai*,
Tizenhatodik fejezet
(„Misi Mókus a segélykiáltásra...”)

Ugye ti nem így tartjátok tisztán magatokat? Mondjátok el, ti hogyan ápoljátok, hogyan tartjátok tisztán

- a) a testeteket!
- b) a körmeiteket!
- c) a hajatokat!
- d) a fogaitokat!

3. Készítsetek magatokról rajzot! Mit vennétek fel, milyen ruhát, cipőt viselnétek

- a) ha színházba, hangversenyre mennétek?
- b) ha ünnepélyre készülnétek?
- c) ha a strandon lennétek?
- d) túrához, sportoláshoz?
- e) otthon?
- f) az iskolában?

Indokoljátok meg, miért így rajzoltátok le magatokat! Az indokláshoz idézzétek fel és mondjátok el a tanult, öltözködésre vonatkozó illemszabályokat!

4. Olvassátok el a részletet! Rajzoljátok le, mi mindén volt Csónakos (Kolnay) zsebében! Írjátok le, mi volt az a ruhadarab, ami hiányzott!

- a) „Csónakos zsebében minden volt. Nincs az a bazár, amiben annyi minden lett volna, mint a Csónakos zsebében. Volt abban bicska, spárga, rézkilincs, szög, kulcs, rongy, noteszkönyv, srófhúzó, meg isten tudja, micsoda.”
- b) „Azzal a zsebébe nyúlt Kolnay. Kotorászni kezdett benne, és sorra kirakott az asztalra belőle mindent. Mindenekelőtt egy forint negyvenhárom krajcár került elő. Aztán két darab egykoronás okmánybélyeg, nyolc új toll és egy színes üveggolyó.”
(Molnár Ferenc: *A Pál utcai fiúk*)

Próbáljátok néhány olyan illemszabályt mondani, ami a zsebkendővel, a zsebkendőhasználattal kapcsolatos!

5. Olvassátok el némán a mondatokat! Válasszátok ki és olvassátok fel azokat, amelyek egy jó megjelenésű emberre igazak!

A kiválasztott mondat segítségével fogalmazzátok meg és írjátok le az illemszabályt!

- a) 1. Arca, keze, teste tiszta, szappantól illatos.
2. Arca maszatos, keze ragadós és fekete, kellemetlen izzadságszagú a teste.
 - b) 1. Körme tiszta, gondozott, rövidre vágott.
2. Körme hosszú, fekete.
3. Látszik a körmén, hogy rágja.
 - c) 1. Haja zsíros, kócos, látszik rajta, hogy ritkán fésülködik.
2. Haja tiszta, gondosan fésült.
 - d) 1. Fogai feketék, ételmaradékosak, kellemetlen szájszaga van.
2. Fogai szépek, kellemes illatú a lehelete.
 - e) 1. Ruhája tiszta, gyűretlen, rendezett. Cipője fényes, tiszta.
2. Inge, blúza kilóg a nadrágból, gallérja gyűrött, piszkos. Cipőfűzője lóg, cipője sáros, csámpás.
6. Nézzétek meg a képeket! Szerintetek melyik emberre mondhatnánk, hogy jó megjelenésű? Mondjátok el, miért gondoljátok így! Beszéljétek a ruhájuk tisztaságáról, rendezettségéről, a testük tisztaságáról! Gyűjtsétek össze, milyen illemszabályokat tartott meg a jó megjelenésű ember, melyeket sértette meg a másik! *Megjegyzés:*

A feladathoz képes hetilapokból, folyóiratokból, könyvillusztrációkból válogathat képeket a tanító.

A vásárlás közbeni viselkedés illemszabályainak megtanítása

Illemszabályok:

- Ha belépsz egy üzletbe vagy távozol onnan, köszönnöd kell.

Az olyan nagy áruházakban, ahol sok ember vásárol, elegendő, ha csak a pénztárostól búcsúzol el.

- Vásárlás közben, ha sorba kell állnod, ne tolakodj, ne lökdösődj, várj türelmesen, amíg sorra kerülsz!
Az idős, beteg embereket, a kisgyermekkel várakozókat engedd előre!
- Az üzletekben nem illik kiabálnod, hangoskodnod.
- Vásárlás előtt gondold végig, mit szeretnél venni!
Illetlen és idegesítő, ha a pult előtt állva találgatsz, mit is akarsz venni.
- Az önkiszolgáló boltokban szabadon válogathatsz a kitett áruk között.
Ügyelj arra, hogy ne tapogass össze mindent!
Igyekezz a levett árut a helyére visszatenni, ha nincs rá szükséged!
- Az eladókkal légy udvarias!
Eladó néaninek vagy eladó bácsinak szólíthatod őket. Udvariasan kérheted a segítségüket, a tanácsukat.

Feladatok:

1. Játsszátok el, mit tennétek, mit mondanátok,
 - a) ha belépnétek egy kis üzletbe vagy eltávoznátok onnan!
 - b) ha nem találnátok valamilyen árut a polcokon!
 - c) ha egy hosszú sorban állnátok és észrevennétek, hogy mögöttetek egy idős néni várakozik!
 - d) ha a fizetés után ellépnétek a pénztártól!
 - e) ha csak az utcán vennétek észre, hogy folyik a zacskós tej, amit vettetek!
 - f) ha a pénztáros néni több vagy kevesebb pénzt adna vissza, mint amennyi jár!
2. Rajzoljatok két polcot, amelyen az önkiszolgáló üzletekben vannak! Képzeljétek el, hogy az egyikben egy illetendő, a másikon egy illemsértő ember keresett valamit! Próbáljátok meg ennek megfelelően a polcokra berajzolni az árut!
3. Ti hogyan kérnétek segítséget az eladóktól? Válasszátok ki és írjátok le a megfelelő mondatokat!

- Jöjjön már, mutassa meg, hol a cukor!
- Kéne nekem két vaj.
- Eladó néni, legyen szíves, mutassa meg, hol találok a paprikát!
- Adjon már egy fél kenyeret!
- Már megint nincs krémtúró?
- Tessék mondani, a Mackó sajt elfogyott?
- Legyen szíves, eladó néni, tessék szíves lenni megmondani, nem tetszik-e tudni, hogy merre van a narancslé?
- Azt szeretném kérni, hogy tessék szíves lenni nekem segíteni, legyen szíves megmondani, hogy melyik csokit vegyem meg az édesanyámnak!

4. Olvassátok el a szöveget! A szövegben szereplő gyerek megsértett valamilyen illemszabályt. Mondjátok el, hogyan kellett volna illetlenül viselkednie!

- a) János a tejtermékek között turkált. Alaposan összekevert mindent. Odalépett hozzá az eladó.
 - Mit keresel?
 - Krémtúrót. Tud adni?
 - Tessék. Te mindig így összeturkálod a polcokat?
 - Nem, de ha egyszer nem találtam a krémtúrót.
- b) Éva vásárolni ment a nagy ABC-be. Hatalmas volt a tömeg. Éva belépett a boltba, és ordítva köszönt, hogy mindenki hallja. Vásárlás után a pénztárnál fizetett. Itt elfelejtett köszönni.
- c) Zoli és Karesz együtt szaladtak vásárolni. A bevásárlókoszik közül kivettek egyet-egyet.
 - Verseny! - ordította Zoli. - Az győz, aki előbb ér a zöld-séges pulthoz! Elkészülni, vigyázz, rajt!
- d) Öcsi odaért a boltba. A pult előtt hosszú sor állt. Öcsi ügyesen előrefurakodott, és hamarosan sorra került. Nagyon büszke volt, mert alig kellett várakoznia.
- e) Attila a sorban lökdösődött, tolakodott, amikor a bolt ajtajában meglátta a barátját. Oda is kiáltott neki:
 - Várj meg, mindjárt megyek. Elhoztad a focit? Képzeld, a nagyfülű Kovács egyest kapott matekból!

- f) Anna nem talált valamit a polcon. Odakiáltott az eladónak:
- Jöjjön már, mutassa meg, hol van a paprika!
A kiszolgálás után így szólt:
- Hála istennek, már azt hittem, hogy nincs!
- g) Lackó a pult előtt állt, mögötte hosszú sor kígyózott.
- Mit is kell vennem? Ja, igen! Kérek fél kiló citromot, három kiflit, nem, legyen inkább zsemle! Mit is akartam még? Mit is? Tejet kérek. Nem, az mégsem kell!

**A szabadidős tevékenységekhez kapcsolódó
Illemszabályok tanítása
(könyvtárban való viselkedés, könyvhasználat,
televíziózás, videózás, játék, sportolás, túra,
kirándulás, mozi- és színházlátogatás)**

A) Könyv és könyvtár

Illemszabályok:

- A könyvtári kölcsönzési rendet illik megtartanod.
Mindig vidd vissza a kölcsönzött könyveket az olvasójegyeden feltüntetett időre!
- A könyvtárban nem illik hangoskodnod, járkálással, nevetgéléssel zavarnod a többi embert.
- Ha önállóan válogatsz a szabadpolcokon, igyekezz a levett könyveket a helyükre visszatenni!
- A könyvtár dolgozóival légy udvarias!
Ha belépsz a könyvtárba vagy távozol onnan, illik köszönnöd.
Könyvtáros néninek, könyvtáros bácsinak szólíthatod őket.
Ha nem találsz valamilyen könyvet, kérheted a segítségüket.
Ilyenkor pontosan, udvariasan fogalmazd meg a kérésedet!
- Illik vigyáznod a könyvekre.
Ne gyúrd össze a lapjait, ne piszkold össze a borítóját!
Használj könyvjelzőt!
Ne firkáld össze a könyveket, inkább készíts jegyzeteket!

- Könyvet kérhetsz kölcsön is.
Ne sértődj meg, ha visszautasítanak!
Ha tőled kérnek el egy könyvet, nem szükséges teljesítened a kérést.
Ha kölcsönkértél egy könyvet, ne felejtsd el visszaadni a tulajdonosának!

Feladatok:

1. Rajzoljatok két könyvet! Az egyik olyan legyen, mintha egy illemtudó gyerek olvasta volna, a másik olyan, mintha azt egy olyan gyerek forgatta volna, aki megsértette az illemszabályokat!
2. Játsszátok el, mit tennétek, hogyan viselkednétek, mit mondanátok,
 - a) ha kerestek egy könyvet, de sehogy sem akadtok rá!
 - b) kölcsönkérenek tőletek egy könyvet, de ti nem szívesen adjátok oda!
 - c) barátotoknál láttok egy könyvet, amit szeretnétek elolvasni!
 - d) ha észrevennétek, hogy egy fiú összevisza keveri a szabadpolcokon sorakozó könyveket!
3. Olvassátok el és válasszátok ki azokat az állításokat, amelyek igazak a ti viselkedésetekre! A kiválasztott mondatokat írjátok le a füzetetekbe!
 - A könyvtárból kölcsönzött könyveket mindig időben visszaviszem.
 - A könyveket csak a kölcsönzési idő lejárta után szoktam visszavinni.
 - A kölcsönkért könyveket csak akkor adom vissza, ha a tulajdonos kéri.
 - Nem szívesen adok könyvet a könyvtáramból. Ha kérnek tőlem, udvariasan megmondom, hogy nem adom oda.
 - Vigyázok a könyvekre. Nem firkálok össze, nem gyűröm össze a lapokat. Könyvjelzőt használok.

- A könyvben úgy jelölöm meg, hogy hol tartok, hogy behajtom a lap csücskét.
- A könyvtárban csendben vagyok, fegyelmezetten viselkedem.
- Elég jól eligazodom a szabadpolcon kitett könyvek között.
- Ha nem találok meg egy könyvet, segítséget szoktam kérni a könyvtárostól.
- Gyakran előfordul, hogy a szabadpolcra kitett könyveket összekeverem.

4. Figyeljete a bábokra! Elmondják nektek, hogyan szoktak ők viselkedni. Válasszátok ki azokat, akik megfelelnek az illem-szabályoknak, és azokat, akik viselkedésükkel megsértik a normákat!

- a) „Ha bemegyek a könyvtárba, mindig köszönök a könyvtárosnak.”
- b) „A könyvtárba megyek. Igaz, a könyveket már rég vissza kellett volna vinnem, de talán nem lesz semmi baj.”
- c) „A barátaimmal nagyon szeretek a könyvtárba járni. Olyan jókat lehet bújócskázni a polcok között.”
- d) „Soha nem köszönök, ha bemegyek a könyvtárba.”
- e) „Elég jól eligazodom a szabadpolcon lévő könyvek között. Ha leveszek egy könyvet, igyekszem a helyére visszarakni.”
- f) „Így szoktam segítséget kérni a könyvtárostól, ha nem találok valamit:
 - Jöjjön már ide, és adja nekem a *Maugliti*!”
- g) „Én így kérek segítséget:
 - Könyvtáros néni, legyen szíves segíteni, a *Micimackót* keresem!”
- h) „A múltkor kölcsönkértem egy könyvet. Képzeljétek, nem adták oda. Meg is mondtam Pistinek:
 - Irigy kutya vagy. Nem is kell az a vacak könyv, de ne gondold, hogy ezután játszani fogok veled!”
- i) „Ha kölcsönkérek tőlem egy könyvet ezt mondom:
 1. „Nem szoktam könyvet kölcsönadni. Neked meg különben sem adnám oda, mert biztosan összepiszkítanád.”

2. „Ne haragudj, nem adok kölcsön könyvet. Próbáld megvenni te is! Nemrégén láttam a könyvesboltban.”

j) „Evés közben nagyon szeretek olvasni. Könyvjelzőt nem használok, szépen behajtom a könyv lapjának csücskét, ezzel jelölöm meg, hol tartok.”

k) „A verseket nagyon szeretem. A legszebb sorokat mindig aláhúzom ceruzával.”

5. Rajzoljatok két könyvtárat! A rajzotokon legyenek polcok, rajzoljátok le az olvasótermet is! Még emberek is legyenek a képen. Az egyik könyvtárat úgy rajzoljátok meg, mintha oda csupa illetudó ember járna. A másikat olyanra készítsétek, mintha abban csak illemsértő emberek lennének az olvasók!

B) *Televíziózás, videózás*

Illemszabályok:

- Ügyelj mindig arra, hogy tévészéssel ne zavarj másokat!
- Ha látogató érkezik hozzád, és te éppen tévét nézel, ajánld fel, hogy kikapcsolod a készüléket!
- Ha te zavarasz meg valakit tévészés közben, és ő felajánlja, hogy kikapcsolja a készüléket, illik visszautasítanod ezt.
- Vendégedet mindig úgy ültesd a tévé elé, hogy a legjobb helyről nézhesse a műsort!
- Ha valaki eltakarja előled a képernyőt, udvariasan figyelmeztetheted erre. Te is ügyelj arra, hogy senkit ne zavarj a rálátásban!
- Ha egy tévésző társaságba később érkezel, beszéddel, kérdésgetéssel ne zavarj a többieket! Várd meg a műsor végét!
- Ha barátaidnál, ismerőseidnél nézel tévét, ne ócsárolj a készüléket!

Feladatok:

1 . Figyeljete a bábokra! Állapítsátok meg, milyen illemszabályokat sértettek meg! Mondjátok el nekik, mit kellett volna tenniük! Próbáljátok megmagyarázni azt is, miért szükséges megtartaniuk az illemszabályokat?

- a) A bábu a barátjánál nézi a tévét.
„Hát ez a tévé elég vacak. Mindig ilyen homályos a kép? Nem tudsz valamit csinálni, hogy ne recsegenjen? A miénkhöz képest ez egy ócskaság!”
- b) A bábu egy olyan helyre érkezik, ahol már régóta néznek egy izgalmas filmet.
„Bocs, hogy elkéstem! Nem jött az a vacak busz, aztán elindultam gyalog, itt meg elkeveredtem a házak között. Most meséljete! Mi volt eddig? Ki ez a fickó? Az a papír mi-csoda? Kié az a jó kis kocsi?”
- c) A bábu a családjával együtt tévézik. Ingerülten rászól a nagyanyjára.
„Nagymama, borzasztó vagy! Állandóan úgy ülsz, hogy ne lássak semmit! Mindjárt itt hagyom ezt az egész vacakot! Nem is igaz, hogy nem akarattal csinálod!”
- d) A bábuhoz vendég érkezik. Együtt akarják nézni a tévét.
„Te ülj oda a sarokba, mert ez az én helyem, az meg az öcsémé. Onnan a sarokból is jól lehet látni, csak egy kicsit előre kell hajolnod!”
- e) A bábu tévét néz. Sorba jönnek a család tagjai figyelmeztetni.
Anya: „Kisfiam, nagyon hangos a tévé, nem tudok pihenni.”
Testvér: „Öcsi, zavar a tévé a tanulásban.”
Nagymama: „Lacikám, nem hallom a tévétől a rádiót.”
2. Az állítások közül válasszátok ki a helyeset, az illemszabályoknak megfelelőt! Találjátok ki az állításokhoz történeteket! Játsszátok el ezeket!
- a) 1. A tévézéssel zavar másokat.
2. Úgy tévézik, hogy másokat ne zavarjon.
- b) 1. Ha tévézés közben vendég érkezik, felajánlja, hogy kikapcsolja a készüléket.
2. Ha vendég érkezik hozzá, megkéri, hogy várjon addig, amíg vége lesz a műsornak.
3. Vendégével tévézés közben beszélget.

- c) 1. Ha tévészés közben zavar valakit, és az felajánlja, hogy kikapcsolja a készüléket, nem engedi, ő is leül tévét nézni addig, amíg befejeződik a műsor.
2. Ha látogatásával egy tévésző ismerősét megzavarja, kikapcsolatja a készüléket.
 - d) 1. Vendégét olyan helyre ülteti, ahol senkinek sem foglalja el a megszokott helyét. Nem nagyon törődik azzal, hogy a vendég jól látja-e a képernyőt.
2. Vendégének a tévészéshez a legjobb helyet adja.
 - e) 1. Ha valaki eltakarja előle a képernyőt, soha nem szól, megpróbál valahogy kukucskálni.
2. Ha eltakarják előle a készüléket, udvariasan figyelmezteti erre az előtte ülőt.
3. Ha eltakarják előle a képernyőt, mindig nagyon dühös, ilyenkor rá szokott kiabálni az előtte ülőre.
 - f) 1. Igyekszik úgy elhelyezkedni a tévé előtt, hogy senkit ne zavarjon a rálátásban.
2. Nem törődik a többi tévészővel, csak az a fontos, hogy ő jól lásson.
 - g) 1. Ha barátai, ismerősei, családja tévét néznek, nem zavarja őket beszélgetéssel, kérdezgetéssel.
2. Ha barátai, ismerősei, családja tévét néznek, és ő lemaradt a film elejéről, igyekszik megtudni, hogy mi történt addig.
3. Játsszunk! Elmesélek nektek egy-egy helyzetet. Játsszátok el, hogyan viselkedik az elmondott helyzetben egy illemtudó és egy illemsértő ember!
- a) Képzeljétek el, hogy a barátaitokkal megbeszélitek, hogy együtt néztek meg egy műsort a tévében. Ti valami miatt elkéstek.
 - b) Vendég érkezik hozzátok akkor, amikor egy izgalmas filmet néztek.
 - c) Látogatóba mentek egyik ismerősötökhöz. Amikor odaértetek, ő éppen nagy figyelemmel tévét néz.

Benneteket nem érdekel a műsor. Ismerősötök felajánlja, hogy kikapcsolja a készüléket.

- d) Otthon vagytok. Családokkal nézitek a tévét. Bekopog a szomszédok, és kér benneteket, hogy engedjétek meg, hogy nálatok nézhesse a filmet, mert elromlott a tévéje.
- e) Az osztályotokkal együtt néztek tévét. Elhelyezkedtek. Valakinek a feje belelóg a képbe.

C) Játék, sportolás

Illemszabályok:

- Mindig tartsd meg a játék és a sportolás szabályait!
- A játékban és a sportban mindig vannak vesztesek és győztesek.
Ha vesztes vagy, ne sértődj meg, ne légy dühös, és ne okold ezért a többieket!
Ha győzől, ne hengegj, ne gúnyold ki a vesztest! Ilyenkor úgy illik, hogy felajánld a visszavágót!
- Ha nem veszel részt a játékban, csak szurkoló vagy, buzdíthatod a saját csapatod.
Illetlen dolog azonban az ellenfél csapatát szidnod, a bírót ócsárolnod.

Feladatok:

1. Gyerekek! Kukkantsunk be a bábokhoz! Épp valamilyen sportversenyről jöttek meg. Figyeljétek meg, ki mit mond, hogyan viselkedik! Döntsétek el, kik azok, akik megsértik az illemszabályokat! Döntéseteket indokoljátok is meg!
 - a) A bábu sír, mérgelődik:
 - Csalás volt! Csalás! Így könnyű győzni! Nem ér az egész! Ilyen csalókkal soha többet nem játszom!
 - b) A bábu csapata tagjait okolja a vereségért:
 - Kétfalásbasok! Veletek nem lehet győzni! Nem is tudom, hogy ilyenek minek játszanak? Annyit futottam, mint egy ló, de hát csinálhattam ón akármit! Olyanok voltatok, mint a nyugdíjas teknősbékák!

- c) A bábu elismeri, elfogadja a vereséget:
 - Sajnálom, hogy veszítettünk. De hát ez most így sikerült. Majd a visszavágón jobban igyekszünk!
- d) A bábu hetvenkedik, büszkélkedik, ócsárolja a legyőzött csapatot:
 - Na picikéim! Jól megruháztunk benneteket! Nem is tudom, hogy jutott eszetekbe kiállni ellenünk. Neked, öcskös, akkor rúgok gólt, amikor akarok! Te, Dag! Háromszor körbefutom a focipályát, amire te megfordulsz. Kétfalások, ügyetlenek vagytok!
- e) A bábu szerényen viselkedik:
 - Most mi játszottunk jobban. De legyen visszavágó!
2. Válasszátok ki és írjátok le azokat az állításokat, amelyek a ti játék és sport közbeni viselkedésetekre igazak! Jelöljétek meg a leírt állításokat! Csillagot tegyetek azok elé, amelyek megfelelnek az illemszabályoknak, pontot azok elé, amelyek megsértik azokat!
- Mindig megtartom a játékszabályokat.
 - Csak ritkán szoktam csalni.
 - Ha veszítésre állok, mindig csalogok egy kicsit.
 - Ha veszítek, mindig nagyon dühös vagyok a győztesre, és sírni is szoktam.
 - Nem örülök a veszítésnek, de ha így történik, nem szoktam megsértődni és sírni.
 - A veszítés miatt mindig a csapatomat hibáztatom.
 - Ha veszték, gyakran szidom az ellenfelemet.
 - Ha győztes vagyok, mindig felajánlom a visszavágót.
 - Ha győzők, nem csúfolom ki, nem gúnyolom a vesztest.
 - A győzelemre nagyon büszke vagyok, gyakran kinevetem és kicsúfolom a veszteseket.
 - Ha szurkoló vagyok, a saját csapatomat buzdítom. Ilyenkor kiabálni, tapsolni szoktam.
 - Ha szurkoló vagyok, és a csapatom veszítésre áll, nagyon dühös vagyok, ezért szidom az ellenfél játékosait meg a bírót.

D) Túra, kirándulás

Illemszabályok:

- Ha kirándulásra, túrára indulsz, ügyelj az öltözködésre! Ilyenkor kényelmes cipőt, ruhát vegyél fel!
- Kiránduláson, túrán ügyelj a környezet tisztaságára! Ne szemetelj, a papírokat, a konzervdobozokat ne szórd szét!
- Hátizsákodba, táskádba csak a szükséges dolgokat csomagold be! Csak annyi ennivalót vigyél magaddal, amennyit meg is eszel!
- Kiránduláson, túrán légy figyelmes társaiddal, udvarias a lányokkal!

Feladatok:

1. Olvassátok el az írásvetítőn látható szövegeket! Ezekből megtudhatjátok, hogy egy túrára induló osztály néhány tagja milyen ruhát viselt, miben vitte a holmiját. A leírások alapján rajzoljátok le a gyerekeket! Karikázzátok be azokat a rajzokat, amelyek olyan gyerekeket ábrázolnak, akik megfelelően készültek fel a kirándulásra!

Éva: Piros galléros fehér ruha volt rajta. Fehér szandált és piros zoknit húzott a lábára. Még az új piros kistáskáját is magával vitte.

Tibor: Melegítőt viselt, hozzá egy pólóinget vett fel. A lábán tornacipő volt. A holmiját bőröndben vitte. János: Melegítőt, túrabakancsot viselt. Rövid ujjú pólóinge fölé egy melegebb pulóvert is húzott. Hátizsákba csomagolta a kiránduláshoz szükséges dolgokat.

Péter: Meztelen lábán papucs volt. Rövid ujjú trikót és rövid nadrágot viselt. Ennivalóját egy reklámszatyorba tette.

2. Rajzoljátok! Képzeltetek el egy szép kirándulóhelyet! Kétszer rajzoljátok le ezt! Egyik rajzon olyan legyen, mintha ott egy illemet ismerő csoport járt volna, a másik rajz olyan legyen, mintha ott illemsértő kirándulók jártak volna!

3. Hallgassátok meg a mesét!

(Milne: *Micimackó*. Nyolcadik fejezet. Amelyben Róbert Gida expedíció élén felfedezi az Északi-sarkot.) Mit gondoltok, mit vihettek magukkal Róbert Gidáék a meséből megismert kirándulásra? Soroljátok fel! A füzetetekbe dolgozzatok! Vigyázzatok, csak a szükséges dolgokat írjátok le!

E) Mozi- és színházlátogatás

Illemszabályok:

- A színházi előadás ünnepélyes alkalom. Ezt öltözködésednek is tükröznie kell.

Nagyon elegáns lehetsz akkor, ha sötét szoknyában (nadrágban) és fehér blúzban (ingben) jelensz meg.

- A mozielőadásnál a ruházatra nincsenek külön szabályok.

- Moziban is, színházban is fontos dolog a pontosság.

Illő dolog az előadásokra pontosan érkezned, és a helyedet idejében elfoglalnod.

Ha késnél, várd meg a szünetet vagy a jelenet végét, hogy a többi nézőt a legkevésbé zavard, miközben a helyedre mész! Ilyenkor az ülőktől kérj elnézést, köszönd meg, hogy felálltak! Ügyelj arra is, hogy arccal az ülők felé fordulva menj a helyedre!

Téged is zavarhatnak a későn jövők. Ilyenkor ne tegyél megjegyzéseket, állj fel és adj utat!

- A moziban, a színházban soha ne felejtse el, hogy előtted is, mögötted is ülnek!

Nyugodtan, fészkelődés nélkül ülj!

Ne dugd össze a fejedet a szomszédoddal!

Ne foglald el teljesen a szék karfáját! Úgy tedd rá a kezed, hogy a szomszédod is használhassa a karfát!

- A moziban, a színházban ismerősökkel is találkozhatasz. Eleget, ha egy mosollyal, egy fejbiccentéssel üdvözlöd őket. Integetni, odakiabálni nekik nem illik.

- Se a moziban, se a színházban ne zavard a többi nézőt! Még suttogva sem illik beszélgetni.

A cukroszacskó zörgetése, a perec ropogtatása is zavarhatja a többieket.

- A színházban használhatsz látcsövet, a moziban nem. A látcsővel mindig a színpad eseményeit figyeld! Illetlenség a közönséget nézegetned ezzel.
- A színházban illő dolog a taps, a moziban nem. A dobogás, a füttyülés, a kiabálás mindkét helyen felesleges és illetlen dolog.
- Ha nem tetszik a mozi- vagy a színházi előadás, nem kell végignézned. Várd meg a szünetet, és akkor menj el!
- A moziban előfordulhat, hogy elszakad a film. Ilyenkor várj türelmesen, míg kijavítják a hibát!
- A színházban a felvonások között, a moziban a több részes filmek részei között szünet van. Ilyenkor felállhatsz a helyedről, kimehetsz az előtérbe. Itt is fegyelmezetten kell viselkedned.
- A színházban, de a legtöbb moziban is van ruhatár. Itt helyezheted el a kabátodat. Se érkezéskor, se távozáskor ne tolakodj, várj türelmesen a sorodra! Itt megigazíthatod a ruhádat, rendbe teheted a hajadat.

Feladatok:

1. Olvassátok el az állításokat! Döntsétek el, hogy a mozira vagy a színházra vonatkoznak-e! Esetleg mindkettőre? Jelöljétek az állításokat *M* (mozi) és *SZ* (színház) betűkkel! Próbáljátok meg felidézni és elmondani az állításokhoz tartozó illemszabályokat!
 - Ünnepélyes ruhában illik megjelenni.
 - Az öltözetre nincsenek külön szabályok.
 - Pontosán illik érkezni az előadásokra.
 - Ha elkésik valaki, meg kell várnia a szünetet.
 - A későn jövőknek illik elnézést kérniük azoktól, akiket megzavartak. A felállást meg is kell köszönniük.
 - Nyugodtan, fészkelődés nélkül illik ülni.

- Az ismerősöket mosollyal, fejbiccentéssel lehet üdvözölni.
 - Nem illik beszélgetni az előadás alatt.
 - Illik látcsövet használni.
 - Ha tetszik az előadás, lehet tapsolni.
 - Ha nem tetszik az előadás, a szünetben el lehet menni.
 - Ha elszakad a film, türelmesen kell várni, míg a hibát javítják.
 - A szünetekben ki szabad menni az előtérbe.
 - A ruhatárban türelmesen kell várakozni.
 - A ruhatárban meg szabad igazítani a ruhát, a haját.
2. Éva és Feri színházba, Judit és Lackó moziba készülnek. Öltöztessétek fel őket úgy, hogy az alkalomnak megfelelő legyen a ruhájuk, a cipőjük! Rajzoljátok le a négy gyereket!
3. Játsszátok el,
- a) mit tennétek, mit mondanátok, ha elkésnétek a színházi előadásról!
 - b) mit tennétek, ha meglátnátok egyik ismerősötöket a nézőtéren!
 - c) mit tennétek, ha nem tetszene a film, amit néztek!
 - d) mit csinálnátok, ha a film elszakadna a legizgalmasabb részénél!
 - e) mit tennétek, ha a színházban vagy a moziban megzavarna benneteket egy későn jövő!
 - f) mit tennétek, ha az egyik előttetek ülő nézőtől nem látnátok a filmet!
 - g) hogyan figyelmeztetnétek barátotokat, hogy titeket is, másokat is zavar a perecropogtatással!
 - h) mit tennétek, ha a színház ruhatárában észrevennétek, hogy poros a cipőtök, kócos a hajatok!
4. Olyan szövegeket olvashattok, amelyekben illemsértően viselkedik valaki. Mondjátok el, milyen illemszabályokat sértettek meg a szereplők! Játsszátok el vagy mondjátok el az illemszabályoknak megfelelő viselkedést!

- a) Péter barátaival színházba ment. Az első felvonás után a szünetben kimentek az előtérbe. Itt jól kinyújtózkodtak, futkároztak, kergetőztek.
- b) János moziba készült. Édesanyja színházi látcsövét is magával vitte.
- c) Évát a moziban megzavarta egy későn jövő. Éva így szólt: „Na mi az? Késik a vekker?”
- d) Öcsi látcsövet bérelt a színházban. Az előadás alatt nagy-szerűen látta a színészeket és a színpadon zajló eseményeket. A szünetben a nézőközönséget figyelte a látcső segítségével.
- e) Kati színházba készült. A farmerszoknyáját és a kockás blúzát vette fel. A zsebkendőjét és a pénztárcáját egy reklámszatyorban vitte.
- f) Judit és Joli együtt mentek moziba. A vetítés alatt izegtek-mozogtak, suttogva beszélgettek. Jolinak eszébe jutott, hogy van a táskájában egy zacskó napraforgó. Jóízűen ropogtatták.
- g) Laci színházban volt. Még nem kezdődött el az előadás, ezért a látcsővel a közönséget nézegette. Az egyik páholyban felfedezte Kareszt, a barátját. Mindjárt integetett neki, oda is kiabált: „He!ló, Karesz! A szünetben majd odamegyek hozzád! Valami fontosat akarok mondani.”
- h) Joci elkésett a moziból. Már javában ment a film. Gyorsan bement, a sötétben egy kicsit nehezen találta meg a helyét. Néhány emberre rá is szólt: „Álljon fel, nem látja, hogy a helyemre akarok menni!”
- i) Pisti előtt egy fiú ült, akitől semmit sem látott. Végül nem bírta tovább, odaszólt neki: „Csinálj valamit a szép nagy füleiddel, öcsém, mert semmit sem látok tőlük!”
- j) Palkó előtt senki sem ült. Kényelmesen elterpeszkedett a székben, mindkét karját végignyújtotta a karfákon.
- k) Andráséknak nagyon tetszett a film. Amikor vége lett, meg is tapsolták.
- l) A színházi előadás után az emberek mind a ruhatárhoz tódultak. Anna is ott tolongott, lökdösődött közöttük. Ügyesen furakodott előre, hamarosan meg is kapta a kabátját.

Fogalmazás

Különböző műfajú szövegek készítésének és korigálásának gyakoroltatása

Az elbeszélés tanítása

1. Írd le a mondatokat helyes sorrendben úgy, hogy egy történet kerekedjen belőlük! Adj címet is a történetnek!
 - a) Bongyi új cipőt kapott.
Már nem is tetszett neki az új cipő.
A sár belement a cipőjébe.
Beleugrott benne egy jókora tócsába.
Nagyon tetszett neki.
 - b) Nagymama meglátta, és rácsapott a konyharuhával.
Elvitt egy darab kolbászt.
Cirmó macska felugrott az asztalra.
Azért vitte a kolbászt is.
Cirmó nyávogva menekült.
 - c) Nellinek megtetszett Lilla mesekönyve.
Lilla elpanaszolta a dolgot az anyukájának.
El akarta venni tőle.
Lilla és Nelli anyukájukkal együtt ragasztották vissza a kitépett lapokat.
Addig cibálta, míg két lapot is kitépett belőle.
2. Ültess tulipánhagymát cserépbe!
 - a) Írd le röviden, mit milyen sorrendben csináltál!
(*Megvettem a tulipánhagymát. Előkészítettem a...*)
 - b) Írj elbeszélést a tulipánültetésről és a virág kinyílásáról!
Beszéltesd a szereplőket!
3. Írd le a történet előzményét!
 - a) ..Bálna Balázs dühödten csapkodott a farkával. Végül Bözsi

bálna visszaadta neki a fogkeféjét. Így Balázs kipiszkálhatta fogai közül a sok vízínövényt. Megnyugodva ment aludni.

- b) ...Anna megsajnálta a kapálózó bogarat. Segített egy fűszállal hasra fordulni neki. A bogárka hanyatt-homlok be-
menekült egy hasadékba.
- c) ...Klári megköszöntötte barátnőjét. Az nagyon örült, amikor
meglátta Klári ajándékát. Mégiscsak érdemes volt annyit
keresgélgni!
- d) ...Nagyon ugatott a lompos kutya, Poci mozdulni se mert.
Sokáig senki nem jött arra. Aztán egy nagy fiú elkergette az
ebet. Poci hálásan megfogta a nagyfiú kezét és elindult vele
hazafelé.

4. Írj mesét vagy elbeszélést! Már megvannak az események, de minden mást Te találsz ki hozzá! Adj minél érdekesebb címet is!

- a) felállt a székre, felágaskodott, megfogta, leejtette, csöröp-
pölt, eldugta, megtalálta, fel kellett mosnia
- b) suhintott egyet a pálcájával, ráfújt hármat, mormolt, mély
lyuk keletkezett, kiugrott belőle, megígérte, boldogan éltek,
míg meg nem haltak
- c) elővette a színeseit, rajzolt, nem sikerült, összegyúrta,
kidobta, elszégyellte magát, újra elkezdte, örült

5. Írj rövid elbeszélést a következő helyzetekről! Beszéltesd a szereplőket! Adj címet az elbeszélésnek kérdés formájában!

- a) Halat vásárolsz az akváriumodba. Hazaviszed, beleteszed a
vízbe, és akkor azt mondja neked:
- b) Iskolába indulsz, kilépsz az ajtón, és ott áll előtted egy iciri-
piciri kis pingvin...
- c) Nyár van, nagyon meleg, fürdesz a barátaiddal. Egyszer
csak előtted terem egy hatalmas béka, és megkér, ülj a
hátrára...
- d) Szakad az eső. Gyalog kell a boltba menned. Ahogy bak-
tatsz, előtted terem egy furcsa jármű...

6. Figyeljétek meg a képeket! A diák egy ismert mese három ké-
pét mutatják.

- a) Mondjátok el egy-két mondattal, hogy mi történik egy-egy képen! Állítsátok sorrendbe a képeket úgy, ahogy az események időrendben következnek a mesében!
- b) Válasszatok címet, majd időrendben írjátok le a képen ábrázolt eseménysort! (Ne a mesét!) Úgy írjátok a szöveget, hogy aki el fogja olvasni, nem ismeri sem a mesét, sem a képsort!

(Diasorozat 2., 3., 4. kép.) (Nem a megfelelő sorrendben kell vetíteni a képeket!)

7. Nézzétek meg a képet!

- a) Kép: Egy fán egy kisfiú van, a fa alatt egy kutya, mellső lábát a fának támasztja.
 - Mondjátok el, mit, kit láttok rajta és milyen helyzetben!
 - Hogyan kerülhetett a fiú a fára? Találjatok ki több lehetőséget is! Arra is keressetek több lehetőséget, hogy mi lesz az események következménye!
 - Javasoljatok címeket az elképzelt eseményekhez! Olyan részletesen írjátok le a szöveget, hogy az az olvasó is el tudja képzelni az eseményeket, aki nem látta a képeket!
- b) Kép: Lépcsőház. Csodálkozó emberek. A lépcsőházban egy zsiráf áll.
 - Hogyan kerülhetett a zsiráf a lépcsőházba? Több változatot találjatok ki!
 - Ki vette észre először? Hogyan csődültek oda az emberek? Mondjátok el!
 - Mi történhet a zsiráffal?
 - Hogyan végződhet a történet? (Ahány változat, annyi befejezés.)
 - Adjatok címet a kitalált eseménynek!
 - Képzeljétek magatokat az egyik szereplő helyzetébe, és írjátok elbeszélő fogalmazást a történetekről!

8. Kik beszélgetnek? Hol és mikor? Írd le a történet elejét! Aztán folytasd a párbeszéd írását! Te legyél az egyik szereplő! Címet is adj az elbeszéléседnek!

- a) - Siess már! Még elszalad!
 - Ne félj, megfogjuk!
- b) - Nahát! Mi van a hátadon, öcsém?
 - Mi lenne? Hát a szárnyaim.
- c) - Tessék nekem teát adni!
 - Adok én! De mióta isznak teát az elefántok?
- d) - Tanító néni kérem, tessék tejet önteni nekem is!
 - Öntenék én, de befagyott az üveg!

A hirdetés tanítása

1. Ki lehet a hirdető? És kiknek hirdet? Állapítsd meg a megszólításokból!

- a) Kedves Fiatal Barátaim!
- b) Figyeljete csak, Haverok!
- c) Ezt hallgassátok meg, Pajtikáim!
- d) Sporttársak!
- e) Kedves Anyukák és Nagymamák!

2. Helyettesítsd a hirdetés aláhúzott szavait pontos adatokkal!

a) Biciklisták!

Holnap reggel 7 órakor indulunk valahová. Valahol találkozunk az indulás előtt.

Roller Robi

b) Valakik!

Valahol lesz az e heti teadélután. Pontosan valamikor érkezettek! Hozzatok magatokkal valamit is!

Valakik

c) Gyerekek!

Valamikor hirdetjük ki valahol, hogy melyik osztály a legtisztább és a legszebb. Mindannyian gyertek el! Ünnepeljük meg közösen a valakit!

Valaki

3. Fejezzétek be a hirdetést!

a) Biciklit akarsz venni? Takarékoskodj! A részleteket megtudod...

- b) Te is gyűjtöd a szalvétát? Cserélj velem! Találkozzunk...
- c) Bélyeggyűjtők!
Cseredélután rendezünk kedden ebéd után...
- d) Kisállatot tartasz? Vagy madarad van otthon? Gyere Te is a szakkörünkbe, és megtudhatod,...
4. Bővítsétek a hirdetést! Segítenek a kérdések.
- a) Kedves Hosszú Hajúak!
Hajverseny lesz a kislányoknak jövő kedden.
Fodrász Frigyes
(Kik vehetnek részt a versenyen? Hol lesz a verseny? Hogyan lehet benevezni? Mi a fődíj?)
- b) Fiatalok!
Táncházt lesz a tornateremben pénteken 5 órakor. A Füttyülős együttes húzza majd a talpalávalót.
Botláb Bea
(Kinél lehet belépőt venni és mennyiért? Milyen cipőt kell vinni?)
- c) Kedves Anyukák és Apukák!
Olcsó sakk-készletek érkeztek a játékboltba. (Az én anyukám árusítja őket.) Most menjenek vásárolni, amíg van! *(Hol van pontosan a játékbolt? Mennyibe kerülnek a sakk-készletek? Ki a hirdető?)*
5. Írjátok le a hirdetéseket udvarias formában! Az udvariatlan, a fölényeskedő részeket alakítsátok át helyessé! A felesleges részeket hagyjátok ki!
- a) Picinyeim! Megnézhetitek a Mikulásunkat! Pénteken 6-ig beeresztünk benneteket is a Miki Klubba.
Ötödikesek
- b) Öcsikéim! Kinőttem a farmeromat, de még tiszta új. Meg lehet venni tőlem. (Katáng utca 16., tel.: 876-678.)
Piperkőc Pál
- c) Fiúk! Lányok! Utoljára szólunk, hogy hozzatok fényképet az igazolványotokba! Ma még elfogadjuk. Aki ma sem hoz fényképet, az menjen a csudába!
Iskolatitkár

6. Írjátok hirdetést az osztálytársaitoknak! Hajói sikerül, tegyétek ki a faliújságra!
- a) Szervezzetek vásárt! Csak olyan holmit áruljatok, amit magatok készítettetek!
 - b) Legyen nálatok békafogó verseny!
 - c) Szervezzetek bábkészítő versenyt!
 - d) Próbáljátok eladni a kiolvasott, de jó állapotban lévő könyveiteket!
 - e) Szeretnétek angolul tanulni (vagy művészi tornázni, hegedülni, fuvolázni stb.). Ehhez keressetek tanárt!

7. Írjátok meg a hirdetés hiányzó elejét! Ha más is hiányzik belőle, azt is pótoljátok! A hirdetések ismerős felnőtteknek szólnak, s ti legyetek a hirdető! Ügyeljetek a megszólításra!

- a) ...Az úrhajó május 35-én száll le FERIHEGY II-n. Jegyeket csak nálunk lehet venni naponta 8 és 12 óra között a 2. osztályban.
A 2. osztályosok
- b) ...Mindenki maga hozza a halászléhez valókat! A versenyre nálunk lehet jelentkezni.
A másodikosok
- c) ...*Az év legjobb anyukája* versenybe azok nevezhetnek be, akiknek a kislánya vagy kislánya leír az anyukájáról egy érdekes történetet. A fogalmazást december 10-éig kell beadni a tanító néninknek.
A másodikosok
- d) ...Sportos öltözékben érdemes jönni a *Családi versenyre*, mert lesznek sportfeladatok is.
A másodikosok

8. Nézzétek meg az Expressz hirdetőújságot, és olvassatok el benne többféle hirdetést is! Készítsetek magatok is hirdetőújságot! Lehet kézzel írni a hirdetéseket. Egész évben működtethetitek az újságot. Mindig az éppen időszerű hirdetést írjátok bele!

A hír tanítása

1. Bővítsétek a hírt! Segítenek a kérdések.

- a) Cápacirkusz érkezett Győrbe. Nagyon sokan megnézték a lassan úszkáló, nagy fogú uszonyosokat.
(Hol látható a cápacirkusz? Meddig marad?)
- b) Holnaptói drágulnak a buszjegyek. Csak Pécsen és Szege-
den nem emelik az árat.
*(Mennyivel emelkedik a jegy ára? Hány forintba fog kerülni
egy jegy? Meddig jók még a régi jegyek?)*
- c) Megjelent a Micimackó új kiadása. A könyvet a szerző saját
rajzai díszítik.
(Mennyibe kerül a könyv? Melyik kiadó adta ki?)

2. Állítsátok sorrendbe a mondatokat! Hajói teszitek ezt, egy hírt
írhattok le. Ahol lehet, kapcsoljátok össze az egyszerű monda-
tokat! Kerüljétek a felesleges szóismétlést!

- a) Debrecenben volt a virágkarnevál.
Virágból készült állatokat lehetett látni.
Gyümölcsök is voltak virágból.
A virágkarnevál színpompás volt.
Tegnap volt a virágkarnevál.
Több ezer néző látta a szép felvonulást.
- b) Ott volt minden balatoni hajó.
A hajók nem szállítottak utasokat.
A kapitányok és a matrózok díszes egyenruhában voltak.
Hajók találkozója volt Siófokon.
A találkozó június 15-én volt.
Pontosan 12 órakor hajókörttel köszöntötték az ünnepet a
balatoni tengerészek.
- c) Mindig hosszabbak lesznek a nappalok, tovább lesz világos.
Holnap lesz az év legrövidebb napja.
Ezután már rövidebbek lesznek az éjszakák.

- d) Tíz csikós és ötven ló szórakoztatta a közönséget.
Ostorokat pattogtattak a csikósok.
A múlt héten lovasbemutatót rendeztek a Hortobágyon.
Terelő kutyák segítettek a csikósoknak.
3. Fejezzétek be a hírt!
- a) Ki hallott már ilyet?
Kenyereden sütötték meg a világ leg...
- b) Ritkaság
A híres Moha Apó tiszteletére megnyitották...
- c) Sportrekord
A világ legjobb ugrója Bolha Benő lett a tegnapi...
- d) Öreg fa
Már régóta keresték a kerekerdő legöregebb fáját.
Tegnapelőtt...
4. Írj rövidhírt a következő mondatok felhasználásával! (Kicsit átalakíthatod a mondatokat, ha kell.)
- a) Holnap 11 óra 20 perckor napfogyatkozás lesz, de...
Holnap 11 óra 20 perckor napfogyatkozás lesz, és...
- b) A jövő héten érkezik hozzánk a híres mágus, ezért...
A jövő héten érkezik hozzánk a híres mágus, pedig...
- c) Szülők készítettek játszóteret gyermekeiknek, mert...
Szülők készítettek játszóteret gyermekeiknek, azonban...
- d) 20 kilós harcsát fogott a Balatonban egy horgász, és...
20 kilós harcsát fogott a Balatonban egy horgász,
csakhoggy...
5. Írj rövidhírt! Megtudod a témáját abból a versből, amelyik így kezdődik:
- a) „Ajaj, hol volt hol nem volt,
volt egyszer egy iciri-piciri házacska,
Ott lakott egy iciri-piciri kis macska.”¹
- b) „Jóestét, hársfa! Hova készülsz?

¹ Móricz Zsigmond: *Iciri-piciri*.

- Bálba!"²

- c) „Harap utca három alatt
Megnyílt a kutya-tár...”³
- d) „Három tücsök összejött,
Hogy szerezne szeretőt.”⁴
- e) „Hol a sziklaszél
kiálló,
oda szállt,
és
ott kiált
a
tarka tollú
szélkiáltó”⁵

6. Írj rövidhírt a következő meserészlet alapján!

- a) „... .sűrű barna szőr lepte el mindkettőjük testét. Kezüik-lábuk mancsokká változott, a mancsokon karmok nőttek. Szólni akartak, de nem tudtak - csak morogni tudtak meg bömbölni.”⁶
- b) „A kolbász már ott is lógott az ember orrán, le egészen a térdéig.”⁷
- c) „A furkó csak kiugrott a zsákból, neki a kocsmárosnak, és csihi-puhi, elkezdte porolni.”⁸
- d) „Aztán a gazda, a szegény ember is, mikor már elunta várni a leányait meg a feleségét, felment a padlásra. Amint oda-megy a kémény mellé, azt mondja neki a kis gömböc.
- Három lányod, feleséged már bekaptam, hamm, téged is bekaplak!
És nem teketóriázott sokat, hanem ízibe bekapta; de a rossz kócmdzag már nem bírta meg öt embert, hanem el-

² Csoóri Sándor: *Esti párbeszéd.*

³ Weöres Sándor: *A kutya-tár.*

⁴ *Bolgár népköltés.* Nagy László fordítása.

⁵ Tamkó Sirató Károly: *Szélkiáltó.*

⁶ *A szépséges nyírfa.* Udmurt népmese. Rab Zsuzsa fordítása.

⁷ *Három kívánság.* Magyar népmese.

⁸ *Nyakigláb, Csupaháj meg Málészáj.* Magyar népmese.

szakadt, a kis gömböc pedig leesett; azután, hogy feltápázkodott, elkezdett gurulni, s gurult, gurult, le a garádcson a földre."⁹

7. Helyettesítsd a hír aláhúzott szavait pontos adatokkal!

a) Tavasz

Tegnap meglátták az első valamit a Velencei-tó partján. A Tisza árterében csapatostól érkeznek a valamik. Most már biztosan itt a tavasz!

b) Hídavatás

Valahol új hidat avattak. Először a valamik sétáltak át az új hídon. A híd lábánál valamivel avatták fel az átkelőhelyet.

c) Szánkópályát adtak át valahol. Valamikor kezdték építeni, s máris birtokba vehették a valakik. Valamennyi szánkó egyszerre indult neki a lejtőnek.

⁹ *A kis gömböc*. Magyar népmese.

A mondatkapcsolás, az alanyváltás és a szinonima- használat gyakoroltatása

Hiányzó kötőszó pótlásának tanítása mondatokban

1. Pótold a hiányzó szót az összetett mondatban!

a) **(és, bár, de)**

Bálint felállt, ... kinézett az ablakon.

Bejött Anna, ... mindenki elhallgatott.

Jácinthagymát ültettünk anyukámmal, ... minden nap meg is locsoltam.

b) **(pedig, de, azonban, mégis)**

Egyre jöttek a madarak, ... már nagyon sokan voltak.

Szörnyen nagyot ordított a sakál, ... senki sem bántotta.

Egész nap nyafogott a mókus, ... mindenki kényeztette.

c) **(de, mégsem, azonban)**

Ment, mendegélt a legény, ... nem találta a kerekérdőt.

Sírt, sírdogált a csacsi, ... nem szánta meg a szutykos lány.

Kérte a királyfit mind a három hattyú, ... az oda sem pillantott.

d) **(de, és, mégsem)**

Jöttek a tyúkok, a kakasok, ... nem volt ott egy pulyka sem, ... a malac is otthon maradt.

Dörgött az ég, ... a földig hajoltak a fák, ... félt a legkisebb fiú.

e) **(ha, de, hogy, azaz, mivel)**

Rohant a tehén a legelőre, ... csak rohant volna, ... meg nem állítja az egér.

Hű, megmérgeződött ám a sárkány, ... látta, ... becsapták, ... ravaszul a vitéz mögé került.

f) (hanem, ha, és)

Nem a cirmos cica kísérte a kutyát, ...a kis fekete macska.
Ne szólalj meg, ... kérdeznek, ... várd csak meg bátran a
sánta lovacskát!

Este se legyen, amikor jössz, ... nappal se legyen, ... szür-
kületkor érij a vár elé!

2. Lehet, hogy túl hosszú ez a mondat? És nem túl sok benne az és, meg a de? A hosszú összetett mondatot tagolhatod rövidebb mondatokra. (Néhány kötőszót ki kell majd hagynod.)

a) Na, lett nagy sírás, mert mindenki meg akarta simogatni az aranyszőrű bárányt, és lökdösték egymást, és ordítottak, és cibálták egymás haját, de nem értek a bárányhoz, és még dühösebbek lettek, és még nagyobb lett a verekedés, és a bárány szépen csendben elbaktatott, de ezt senki nem vette észre, de ez szerencse is, mert lett volna nagy riadalom.

b) Bezzeg az a giliszta Pali viheti a Bori táskáját, és ehet a sütiéből, és játszhat vele, és velem meg sose játszik a Bori, és nem kísérhetem haza, és a biciklimre se akar felülni, de majd adok én a gilisztának, és jói fellököm majd a biciklimmal, és akkor majd meglátja a Bori, hogy ki az igazi barátja.

3. Fejezd be a megkezdett mondatokat!

- Ki lehet a szereplő beszélgetőtársa? Találd ki, és írd le a beszélgetésüket!

- írd le a megszólított szereplők nevét szótagolva!

- írd le a mondatokat úgy is, hogy a megszólítást írd a mondat elejére! Találj ki hozzá más befejezést!

a) Kérlek szépen, Rigócska, hogy...

Na, hollófiú, mutasd csak meg, hogy...

b) Meghívnálak ebédre, Elefáni, de... Futnék

veled versenyt, kígyó koma, de...

c) Gyere te is, Moha bátyó, mert...

Nem bújhatok be a barlangodba, Apróka, mert...

- d) Megcsípted a fülem hegyét, Zümmögő, ezért...
 Jól megtömted a bendődöt, Puffancs, ezért...
4. Pótold a hiányzó tagmondatot! A kiegészített mondat lehet igaz, hamis, humoros is.
- a) Ámulva hallgatták a rongyos öreget, akinek...
 Másodszor vitt magával két piszkafát, amelyekkel...
- b) Nyest Náci előtt lépett be Mosó Mancsi, aki...
 Vállára csapta az apja kétcsövű puskáját, amely...
- c) Kevés olyan katicabogár él, amelyiknek...
 Éjszakánként annyi aranypor hullott, amennyit...
5. Fejezd be a kérdéseket!
- a) Van-e annyi pénzed, amennyiért...?
 Elhoztad-e magaddal azt a bűvös pálcát, amellyel...?
- b) Tudsz-e aranypikkelyes halat fogni ott, ahol...?
 Segítesz-e olyan szekeret fabrikálni nekem, amilyennel...?
6. Fejezd be a mondatokat!
- a) Ha nekem aranyat tüsszentő csacsim lenne, akkor...
 Ha minden ehető lenne a Földön, akkor...
 Ha repülni tudnának a vízilovak, akkor...
- b) Akkor sem mennék el veletek, ha...
 Csak akkor fog kisütni a nap Sötétországban, ha...
 Akkor is elveszem feleségül Nyúlanyó leányát, ha...
7. Az összeillő tagmondatokból alkoss összetett mondatokat.
 Válaszd ki a megfelelő kötőszót hozzájuk!
- a) Elindult Orsolya a selymerdő közepe felé,
 Hosszú szakállát fésülgette a törpe,
 Ne higgy a kedveskedő anyóának,
 Nagyon félt a kicsi nyúl,
(azonban, de, mégis, hanem)
 hősiezen szembeszállt a rókával.
 menj csak tovább a keskeny ösvényen!
 megrémült az erdő sötét árnyékaitól,
 az minden mozdulattól egyre gubancosabb lett.

a) **Viszont? Mégpedig?**

Már régen odaértünk a szakadékhhoz.

- *Sehol sem láttuk a griffmadarat.*
- *A legeslegszeleén lestük a griffmadár érkezését.*

Három rákot is láttunk. → *Egyetlen kagylót sem találtunk.*

- *Szép sorjában egymás után heverészték.*

b) **Pedig? Tehát?**

Végre kaptam egy icipici kutyát.

- *Anyukám nem szereti az állatokat a lakásban.*
- *Egy igazi állat gazdája lettem.*

11. Válaszd ki a megfelelő kötőszót, és alkoss a két egyszerű mondatból összetett mondatot!

a) **Ezért? Mégis?**

Süt a nap. Nem viszek esernyőt.

Esik az eső. Viszek esernyőt.

b) **Így? Bár**

Minden nap későn ébredek fel. El is kések az iskolából.

Minden nap elkések az iskolából. Minden nap időben felkelek.

c) **Ezért? Pedig?**

Hörcsög mindenkit megver. Félnek tőle a lányok.

Félnek Hörcsögtől a lányok. Hörcsög senkit sem bánt.

12. Kapcsold össze az egyszerű mondatokat egyetlen összetett mondattá!

a) **Vagy... vagy**

Esik a hó. Szánkózzunk apukámmal. Csúszkálunk a testvéremmel.

Reggelire kakaót kapok kaláccsal. Vajaskenyeret eszem teával.

Ebéd után elmegyek anyukámmal vásárolni. Segítek nagyanyónak törölgetni.

b) Akár... akár

Holnap esik az eső. Holnap nem esik az eső. Utazunk a Balatonhoz.

Megtanulom a verset. Holnap felelek. Nem felelek holnap. Szeretek porszívózni. Nem szeretek porszívózni. Segítek anyukámnak takarítani.

13. Alkoss az egyszerű mondatokból egy összetett mondatot! Közben kerüld a felesleges szóismétlést! Ügyelj az összetett mondat helyesírására!

- a) Nem mehetünk bábszínházba.
Nincsen jegyünk a bábszínházba.
- b) Juci elveszítette a papucsát.
Juci bőgött.
Juci kereste a papucsát a homokban.
- c) Az ajtó előtt megszólalt a csengő.
Lívია kinézett az ajtón.
Az ajtó előtt nem állt senki.
- d) Reggel kisütött a nap.
Reggel zajongani kezdtek a madarak.
A madarak nem repültek el a csodakút mellől.

14. Írj teljes összetett mondatokat!

a) Mi lehet az eleje?
..., mint a pipacs.

..., mint a hó.

.....mint egy oroslán.

.....mint a Nap.

..., mint az ég. | b) Fejezd be!
Úgy szereti a borzas kis verebet, mint...
Úgy megropogtatta a medve csontjait, mint...
Úgy eltángálta a vén boszorkányt, mint... ...,
Úgy dédelgette fiatal feleségét, mint...
Úgy megizzasztotta a leányt, mint... |
|---|--|

15. Pótold a hiányzó szót az összetett mondatban! (Aztán megtaláld ki a mese elejét és a végét, s írd le az egész mesét!)

- a) Lassanként elfogyott az elemózsia, és Jancsi már sajnálta, hogy nem hoztak több ...
(Mit?)
Ketten is próbálták megfogni a kakukkot, de a ... jól elrejtőzött előlük. (Mi?)
- b) Könnyen lehúzta a gyűrűjét a leány, és a királyfi ujjára húzta a díszes ...
(Mit?)
Minden banya egyszerre repült fel, s az ég tele volt...
(Kikkel?)
- c) A lány összeszedte a körtéket, és mind fölfalta az illatos ...
(Mit?)
Rálépett a mamut a kis kukacra, visított is nagyot az apró ...
(Mi?)

16. Pontosabbá teheted a szövegrészletet, ha az utolsó mondatban pótolod a hiányzó főnevet.

- a) - Hosszú út volt a három éhes legény mögött. Szembe jött velük tíz kövér cipó. Hej, elkezdtek ám nagyon szaladni! (Kik?)
- Kiugrott a fazékból a gombóc. Pont arra járt az éhes macska. Rögtön elkezdett reszketni, mint a nyárfalevél. (Melyikük?)
- b) - Gondolt egyet a csikos tigris, és bekopogott a békához. Szeme-szája elállt, amikor meglátta az ajtóban. (Ki? Kit?)
- Petykó szeretettel megsimogatta szamarát. Örömeben rúgott egyet hátsó lábával. (Kicsoda?)
- c) - Katicabogár ringatózott a fűszálon. Arra repült a fecske. Rögtön elbújt egy nagy levél mögé. (Melyikük?)
- Jött a macska. Megjelent a csuka is. Elégedetten csóválta a farkát. (Ki?)
- d) - A dinnye lassan gördült lefelé a lejtőn. Utána gurult a tök is. A domb lábánál visszanézett. (Melyik?)

- Haj, futott ám a szarvas! A farkas a nyomában volt.
Az tán átugrott egy jókora szakadékon. (Melyikük?)

17. A következő szövegrészeket félreérthetők. Miért? Javítsd őket!

- a) Micimackó az erdőben él. Füles a barátja. Szereti a mézet.
- b) Cicamica az erkélyen sütkérezett. Morzsa a ház előtt söprögetett. Kényeskedve nyávogott egyet.
- c) Ibolyának szép lett a rajza. Enikő gyurmababája sajnos félresikerült. Mindig ilyen ügyes.
- d) Óriási nadrágban jött ki a bohóc. Utána somfordált egy gubancos kis kutya. Pöttyös kendőt húzott elő a zsebéből.

18. Az ismétlődő főneveket helyettesítsd másik, hasonló jelentésű főnevekkel!

- a) Jóskákék megvették a piros *kocsit* Rögton be is ültek a *kocsiba*.
- b) Halak fickándoztak a *tóban*. Egymást kergették a *tóban*.
- c) *Kabátokat, pulóvereket; nadrágokat árusítottak a sátrakban. Sokan vásároltak a kabátokból, pulóverekből, nadrágokból.*

19. Helyettesítsd az ismétlődő főneveket másikkal!

- a) *Budapestre* utazunk vasárnap. Megnézzük *Budapest* nevezetességeit.
- b) Egész délután *zenét* hallgattam. Este megint szólt nálam a *zene*.
- c) *Rézike* tyúklépésben ment az utcán. Az emberek meglepődve bámulták *Rézikét*.
- d) Háromnapos *utazásra* megyünk az osztállyal. Izgatottan várjuk az *utazást*.

Irodalom

Irodalmi művek mimetizáltatása

Az irodalmi művek mimetizáltatásához szükséges kifejezőképesség: arcjáték, tekintet, gesztikuláció, testtartás, térközsabályozás fejlesztése

1. Tevékenységek, cselekvések megfigyelése, eljátszása mozgással, testtartással

- a) Képzeljétek el, hogy egyik kezetek - nyitott tenyeretek - a nap! A másik kezetek ujjait zárjátok össze, formáljatok belőle bimbót! Játsszátok el azt, hogy a nap világítja, melengeti, kibomlásra serkenti a bimbót! Cseréljen szerepet a kezetek!
- b) Jelenítsétek meg kezetekkel, csuklótokkal egy macska lábfejét, talpát! Utánozzátok a padotokon a macska lábának puhán átgördülő mozdulatát!
- c) Utánozzátok kezetekkel, kézfejetekkel, hogyan araszol a hernyó! Hogyan halad előre? Játsszátok el, amint két hernyó összetalálkozik, üdvözlik egymást, majd tovább araszolnak!
- d) Álljatok fel! Képzeljétek el, hogy egy vándorcirkusz tagjai vagytok! Hogyan lépegetnek a kötél-táncosok? Hogyan rakják lábukat? Próbáljátok meg utánózni egy felrajzolt (vagy képzeletbeli) vonalon! Legyetek labda- vagy karikadobáló zsonglőrök! Ne csak kezetekkel, lábfejetekkel, lábszáratokkal, combotokkal is dobjátok, rúgjátok a labdát!
A vándorcirkuszban majmok is vannak. Utánozzátok őket, amint görbe lábbal szaladgálnak, karjuk majdnem a földig ér! Könnyedén felugranak kisebb bútorokra, tárgyra.
- e) Játsszátok el, amint egy csapat vadász óvakodik előre a vad nyomában a füves pusztán!
- f) Játsszátok el, amint katonák díszlépést vágnak ki a díszemelvény előtt!

- g) Képzeljétek el, hogy éjszaka van, és a házban mindenki alszik. Kinn tücskök ciripelnek, egy macska kétségbeesetten nyávog. Osonjatok ki a házból, nézzétek meg, mi baja! Ne ébresszetek fel senkit! Engedjétek be a macskát, és osonjatok vissza az ágyatokhoz!
- h) Játsszátok el, amint valaki siet, ezután lelassítja lépteit, majd kemény léptekkel újra sietni kezd!
- i) Álljatok párba! Képzeljétek el, hogy egy nagyon könnyű, nagy labda van a kezetekben! Dobjátok a párotoknak, ő meg visz-sza! A labda fokozatosan nehezedik. Hogyan változnak, nehe-zednek el a mozdulatok? Most egy nagyon kicsi labdát dob a társatok. Hogyan kapjátok el?
- j) Álljatok fel! Mozogjon mindenki úgy, ahogy neki jólesik: lassan, gyorsan, izgatottan, álmosan, unottan stb. Képzeljétek el, hogy hirtelen „megfagytok"! Mozdulatlanul, szoborrá merevedve álljatok meg! Csepről csepre „engedjétek fel"!
- k) Szópárokat fogok mondani. Mutassátok be mozgással a szavak jelentése közti különbséget!
- ka) kér - könyörög
ad - ajándékoz
gurít - dob
bóbiskol - alszik
- kb) visz - cipel
kinyit - kitár
hoz - hurcol
megfog - megragad
- l) Képzeljétek el, hogy forrón süt a nap, izzadtok, szinte olvadoz-tok a hőségtől! Most még erősebben süt. Végre hűvös szellőt éreztek, lengessétek meg benne karotokat, kezeteiket, fejete-keket! Pihenjétek ki a hőséget!
- m) Valamennyien társátok ki, merevítsétek ki a karotokat!
Egy befagyott tavat játszatok. Egy helyen elolvad a jég, feltör a víz. Lassan az egész vízfelület hullámozni kezd.
- n) Képzeljétek el, hogy utaztok! Kissé rázkódik a vonat. Az autóbusz ülése sokkal erősebben ráz. Most hajóra szálltok, megszűnik a rázkódás. Mi lenne egy úrhajóban?

Próbáljátok eljátszani, hogyan mozognátok, ha a testeteknek nem lenne súlya! Először a végtagjaitokat próbáljátok mozgatni a súlytalanság állapotában!

2. érzelmek kifejezésének gyakorlása arcjátékkal

- a) Játsszunk az arcunkkal! Különböző helyzeteket jellemző mondatokat fogtok hallani, ti csak arcjátékkal fejezhetitek ki az érzelmeiteket.
- aa) - Megkóstolom az ecetet, (kellemetlen, váratlan helyzet)
 - Egyedül vagytok otthon. Fordul a kulcs a zárban, (félelem, öröm)
 - Nem engednek el a szüleim moziba, (szomorúság)
 - Már megint elégedetlenek az írásommal, (közöny, rosszkedv)
 - ab) - Hozzáértem a forró edényhez, (fájdalom)
 - Jól végződött ez a mese. (megnyugvás)
 - Tanítási szünet lesz holnap, (váratlan öröm)
 - Elvesztettem az ebéd pénzem, (félelem, szorongás)
- b) Szaglásszunk közösen! Valami leégett. Most valami finom étel sül!
- c) Végezzünk tükörgyakorlatokat! Ti vagytok a tükör, én belenézek a tükörbe. Ugyanaz az érzélem tükröződjön az arcotokon, mint az enyémen!
- d) Most párosával végezzétek ugyanezt [vö.: c)] a gyakorlatot! Csak egymás arcát figyeljétek!

3. Tekintettel, gesztikulációval történő közlések gyakorlása

- a) Én mondom, ti mutassátok! Némán, csak tekintetekkel, kéz- és testmozdulatokkal fejezhetitek ki, amit mutatok!
- aa) - Gyere közelebb! (nagyon távolra; nagyon közelre)
 - Nem hallom! Mondd hangosabban! (nagyon távolra, nagyon közelre)
 - Áhh! Nem értesz hozzá!
 - Ne merészelj közelebb jönni!
 - ab) - Csendesen! Már alszik!

- Alig vártalak! De jó, hogy megjöttél!
- Még hogy én vagyok a hibás!
- Álljon meg! (távolra)

b) Próbáljátok megfejtetni, mit fejez ki a tekintetem, mit jelentenek a mozdulataim!

ba) Cinkos kacsintás.

bb) Mereven előre néző arc, komor tekintet; szapora, rövid, erőteljes taps.

Irodalmi szövegek reprodukáltatása és mimetizáltatása az irodalmi élményszerzés érdekében

1. Ismeretlen kubai költő: *Kígyóűző*
 2. *A part alatt* (magyar népköltés)
 3. Weöres Sándor: *Vásár*
 4. Zelk Zoltán: *A három nyúl*
 5. *Szép Ernő: Egy nagy művész, aki a borsót hajigálja*
1. Olvassátok el a 2. osztályos *Irodalom* tankönyvben a *Kígyóűző* című verset!

Ismeretlen kubai költő: *Kígyóűző*

Szángala, szángala, huss, huss, huss!

Vesztett kígyó, messze fuss!

Vidd el a mérget,

gonosz sziszegésed!

Muleki, kígyók bosszulója,

kérünk, te segélj meg!

Szángala, szángala, nevetünk, nevetünk,

kígyó, nem árthatsz nekünk!

Elemzés:

- Mit gondoltok, ki mondhatja a „kígyóűzést”? (Varázsló? Gyerek?) Vajon félhet-e a kígyótól? Miért? Nálunk, Magyarországon vannak-e mérges kígyók?

- Szerintetek ki vagy mi lehet szángala? Ki lehet Muleki?

Játék:

- Álljunk körbe, jó szorosan egymáshoz!
- Képzeljük el, hogy a kör közepén egy mérges kígyó sziszeg! Mondjuk közösen az első négy sort, egyszerre, közben mereven a kígyót nézze mindenki! Tapsoljunk hozzá halkan! Az a célunk, hogy együtt elúzzuk a veszedelmes állatot. A 4-5. sort egy gyerek mondja jó hangosan, kérve. Majd az utolsó két sort újra közösen, örömmel, hiszen a baj elmúlt, nem vagyunk veszélyben.

2. *A part alatt*

(magyar népköltés)

A part alatt,
a part alatt,
három varjú kaszál,
három varjú kaszál.

Róka gyűjti,
róka gyűjti,
szúnyog kévét köti,
szúnyog kévét köti.

Bolha ugrik,
bolha ugrik,
hányja a szekérre,
hányja a szekérre.

Szürke szamár,
vizet hoz már,
tekenőbe tölti,
tekenőbe tölti.

Tehén dagaszt,
tehén dagaszt,
kemencébe rakja,
kemencébe rakja.

Mén a szekér,
mén a szekér,
majd a malomba ér,
majd a malomba ér.

A malomban
a malomban,
három tarka macska,
három tarka macska.

Egyik szital,
másik rostál,
harmadik követ vág,
harmadik követ vág.

Medve várja,
medve várja,
kisült-e a cipó,
kisült-e a cipó.

Tyúk a cipót
csipegeti,
hangya morzsát szedi,
hangya morzsát szedi.

Bemutató:

- Elmondom (eléneklem) nektek az *A part alatt* című magyar népköltést.

Elemzés:

- Kik a cipósütés szereplői?
- Mutassátok be a kaszálás mozdulatát!
- Mi a kéve? Hogyan hányja a szekérre a róka a kénéket?
- Ki dolgozik a malomban? Mi a foglalkozása?
- Hogyan dagaszt a tehén?

Játék:

- Énekeljétek velem a dalt, közben mindig azt utánozzuk, akiről éneklünk!

4. Zelk Zoltán: *A három nyúl*

Bemutató:

- Figyeljétek, felolvasom nektek Zelk Zoltán *A három nyúl* című verses meséjét!

Elemzés:

- Hol telepedett le a mese három nyuszija?
Milyen lehet a zúgó erdő? Vajon miért és hogyan zúg?
- Mutassátok meg, hogyan ül le valaki a selyemfüre, a tarlóra, a puha homokra, a kemény földre?

Játék:

- Miről beszélgethettek a nyulak a pázsiton töltött félóra alatt?
Hogyan, milyen hangon szólalt meg a szarka a fejük felett?
Játsszuk el több változatban!

Elemzés:

- Mit gondoltok, miért füllentenek a nyuszik a szarkának? Talán régi barátjukat, a szarkát akarják ugratni? Talán nagyozolni, felvágni akarnak? Talán csak pajkoskodnak, hogy félre tudnak-e vezetni egy felnőtt szarkát?
- Miért hisz a szarka a nyusziknak? Buta, hiszékeny? Vagy csak ezeknek a - különben mindig igazat mondó - nyusziknak hisz? Vagy nem is hiszi igazán, de szeret pánikot kelteni?

Játék:

- Játsszuk el a mese elejét addig, amíg a szarka elindul a hírrel a rókához!

5. Szép Ernő: Egy nagy művész, aki a borsót hajigálja

Elemzés:

- Milyennek képzelitek el a budavári piacot? Mit árusítottak ott az emberek?

- Hogyan nézett ki a furcsa idegen?

Hogyan lépegetett hosszú köpönyegében? Hogyan nézhetett a piaci emberekre? Azok miért súgtak össze, amikor végigvonult előttük maskarájában?

Játék:

- Játsszuk el a piaci jelenetet! Válasszunk szereplőket, egyben jelöljük is ki a játékteret, az egyes szereplők helyét!

- A piaci árusok megkérdezhetik az idegent, mi járatban van, beszélgethetnek is vele.

Elemzés:

- Miért tizenkét zsák borsóval fizette ki Mátyás király a borsóhajigáló komédiást?

Tetszett-e Mátyásnak ez a tudomány?

- Milyen képet vágott, amikor a jutalmát megkapta?

Játék:

- Attól a résztől játsszuk el a mesét, amikor a mutatványos végzett a borsóhajigálással, és a jutalmat várva meghajolt a király előtt!

Tartalom

OLVASÁS, SZÖVEGELEMZÉS, ÖNMŰVELÉS.....	3
Az olvasás tempójának és pontosságának fokozása írásvetítővel felvillantott szavak olvastatásával	4
A gyors szemmozgás gyakoroltatása	
1. Látószögnövelő gyakorlatok, nyomdatechnikailag hibás szavak olvasása	4
2. Jel- és szókeresés	7
3. Hibakeresés.....	12
4. Szinonimakeresés.....	15
5. Szóteremtés	16
Hangos olvasási hibák javítása.....	22
1. A betűtévesztés javítása	22
2. A betűkihagyás javítása	31
3. Az újrakezdés és a másrt olvasás javítása	34
Az önművelés tanítása	39
Könyv- és könyvtárhasználat tanítása tanórán, az osztály- és iskolakönyvtárban.....	39
1. A katalóguskártya néhány adatának olvasása.....	39
2. A betűrendes katalógus használatának tanulása...42	
3. A sorozatkatalógus használatának tanulása.....45	
4. Az <i>Ablak-Zsiráf</i> gyermeklexikon használata	47
5. A <i>Helyesírási szójegyzék használata</i>	50
6. A <i>Magyar értelmező kéziszótár</i> alkalmi használata címszavak első jelentésének olvasásával.....	51
7. Könyvek tartalomjegyzékének és fűlszövegének olvasása	52

8. Gyermekfolyóiratok olvasása, rovatrendjük megismerése	54
9. Rejtvények megoldása és beküldése a szerkesztőségbe	55
10. Ismeretterjesztő cikkek olvasása és ismertetése.....	55
11. Hírek olvasása és ismertetése	55
12. Interjúk olvasása és ismertetése	55
13. A tanító által alkalmanként kiválasztott hírek olvasása napilapokból	56
14. Gyermekfolyóiratok impresszumában szereplő adatok keresése	56
Látogatások előkészítése és irányítása a lakóhely művelődési intézményeiben... ..	58
1. Plakátok olvasása	58
2. Műsorfüzetek, katalógusok olvasása	59
3. A leíró szöveg alkotásának gyakorlása tárlatok, kiállítások megnézése során	60
ÍRÁS, HELYESÍRÁS, ANYANYELVISMERET	61
Az írás és a helyesírás együttes gyakoroltatása	62
Az írott kisbetűk alakításának és kapcsolásának gyakoroltatása szavak másoltatásával, diktálásával	62
Az írott nagybetűk alakításának és kapcsolásának betűcsoportonkénti gyakoroltatása tulajdonnevek, mondatok, szövegek másoltatásával, diktálásával.....	64
Helyesírási hibák javításának tanítása.....	67
Anyanyelvi ismeretek tanítása a helyesírás tanulásához és gyakorlásához.....	70
Feladatok a helyesírás gyakorláshoz	70
1. Időtartam-gyakorlatok.....	70
2. Hang kapcsolat-gyakorlatok.....	78
3. Mondatvégi írásjelek	82
Mondattani ismeretek nyújtása a helyesejtés és a helyesírás tanulásához	85

Szószerkezettani ismeretek megtanítása a ráismerés és a megnevezés szintjén.....	88
1. A tárgyas szerkezet	88
2. A határozós szerkezet	90
3. A jelzős szerkezet	97
Toldalékolt szavak alaktani elemzése a helyesírás tanulása érdekében	101
Hangtani ismeretek tanítása a helyesejtés és a helyesírás tanulásához	103
BESZÉDMŰVELÉS, KOMMUNIKÁCIÓ, ILLEM	107
Helyesejtés-tanítás	108
A helyesejtési normákhoz igazodó beszédhallás és beszédmozgás fejlesztése	108
1. A légzéstechnika gyakorlása	108
2. A hangadás gyakorlása utánmondással	109
3. Az ajakartikuláció gyakorlása versek, mondókák reprodukálásával, valamint szavak, szópárok olva- sásával	110
4. Gyorsasági gyakorlatok végzése nyelvtörők, sorolók, mondókák után mondásával és olvasásával	114
5. Ritmusgyakorlatok végzése szavak, szókapcsolatok, jól ritmizálható versek és mondókák olvasásával	116
6. Az időtartam érzékeltetésének gyakorlása szavak, szópárok és szövegek olvasásával	117
7. A hangsúlyozás gyakorlása szókapcsolatok és mondatok olvasásával	119
8. A hangkapcsolatok ejtésének gyakorlása szavak olvasásával	122
9. A hanglejtés gyakorlása mondatok olvasásával.....	122
Beszédfejlesztés, kommunikációtanítás	123
A szövegalkotás tanítása.....	123
1. A kapcsolatfelvétel tanulása: bemutatkozás felnőttek, gyereknek	123

2. Kérés és felszólítás gyerekek körében.....	123
3. Meghívás gyermekrendezvényekre	124
4. A véleménynyilvánítás tanulása	125
5. Mesebefejezés meghallgatott vagy elolvasott meserészlet alapján	126
6. Elbeszélés élmény és fantázia alapján kiscsoportos kommunikációban ..	127
7. Üzenetközvetítés tanítónak, szülőnek, gyerekeknek .	128
8. Hirdetés osztálytársaknak	128
9. Állatok leírása kép és egyéni megfigyelés alapján	128
10. Tevékenységek leírása egyéni megfigyelés és tapasztalat alapján	129
11. Meseszereplők és a mikrokörnyezetből jól ismert, érdekes személyek leírása	129
12. Tér leírása: tájékoztatás, útbaigazítás jól ismert térben	132
13. Társalgás kiscsoportos kommunikációban „távoli témák”: átélt élmények és elképzelt események alapján	132
A szövegbefogadás és a szövegértés tanítása	133
1. Válaszolás meghívásra	133
2. Válaszolás tudakozódásra.....	133
3. A kérdéses gyakorlása	137
Az illem tanítása	139
Az iskolai viselkedésre vonatkozó illemszabályok tanítása (folyosón, udvaron, teremben, mosdóban, ebédlőben).....	139
A terítés és az étkezés illemszabályainak tanítása	141
A közlekedés illemszabályainak tanítása (gyalogos közlekedés, illetve utazás buszon, vonaton, villamoson, trolibuszon, metróon).....	149
Az otthoni viselkedés illemszabályainak tanítása	160
A jó megjelenés illemszabályainak tanítása (testi tisztaság és ápoltság, a ruházat tisztasága, az öltözködés)	164

A vásárlás közbeni viselkedés illemszabályainak megtanítása	166
A szabadidős tevékenységekhez kapcsolódó illemszabályok tanítása (könyvtárban való viselkedés, könyvhasználat, televíziózás, videózás, játék, sportolás, túra, kirándulás, mozi- és színházlátogatás)	169
FOGALMAZÁS.....	182
Különböző műfajú szövegek készítésének és korrigálásának gyakoroltatása.....	183
Az elbeszélés tanítása	183
A hirdetés tanítása	186
A hír tanítása	189
A mondatkapcsolás, az alanyváltás és a szinonimahasználat gyakoroltatása	193
Hiányzó kötőszó pótlásának tanítása mondatokban	193
IRODALOM	201
Irodalmi művek mimetizáltatása.....	202
Az irodalmi művek mimetizáltatásához szükséges kifejezőképesség: arcjáték, tekintet, gesztikuláció, testtartás, térközsabályozás fejlesztése.....	202
Tevékenységek, cselekvések megfigyelése, eljárásása mozgással, testtartással.....	202
Érzelmek kifejezésének gyakorlása arcjátékkal.....	204
Tekintettel, gesztikulációval történő közlések gyakorlása	204
Irodalmi szövegek reprodukáltatása és mimetizáltatása az irodalmi élményszerzés érdekében	205